

SFÂNTUL
NECTARIE DE EGHINA

Despre îngrijirea sufletului

Traducere din limba neogreacă
Parascheva Grigoriu

editura
Σοφία

București

Redactor: Gina Nimigean

Coperta: Mona Velciov

© Editura Sophia, pentru prezenta ediție

Traducerea a fost făcută după originalul în limba greacă: *E Peri Epimeleias tis psihis*, Athena, 1907.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NECTARIE, ST.

Despre îngrijirea sufletului / Sfântul Nectarie de Eghina; trad. din lb. greacă: Parascheva Grigoriu – București: Editura Sophia, 2009
ISBN 978-973-136-151-2

I. Grigoriu, Parascheva (trad.)

264-941.4:281.95

[Celor ce se roagă]

Această mică lucrare de mai sus, constând din 11 omilii și cuvântări, datorită scopului urmărit prin ele, poartă titlul *Despre îngrijirea sufletului*. Primele patru omilii formează o singură *Cugetare despre libertatea morală*, prin care căutăm să dovedim că omul este liber din punct de vedere moral și că, abătându-se, păcătuiește împotriva lui Dumnezeu. A cincea omilie este despre păcat; prin aceasta arătăm că păcatul este un mare rău și că trebuie să ne pocăim. A șasea omilie este despre pocăință. A șaptea este despre pocăință și despre satisfacerea dumnezeieștii dreptăți rănite. A opta și a noua, despre mărturisire. Iar restul cuvântărilor sunt despre Dumnezeiasca Împărtășire.

Înșiruirea și coerența noțiunilor pe care le-am cercetat cu grijă îngăduie ca diferitele cuvântări și omilii să fie văzute ca parte sau capitol al unei singure scrieri, ceea ce, de altfel, este foarte adecvat scopului urmărit.

Scopul acestei ordini și publicarea lor este acela de a cuprinde într-un singur opuscul întreaga învățătură necesară pentru îngrijirea sufletului rațional și nemuritor. Această lucrare a noastră s-a tipărit cu

[CELOR CE SE ROAGĂ]

cheltuiala Asociației Comerciale din Lamía în 1500 de exemplare, ca să fie împărțite în dar pentru folosul sufletesc.

*Lamía, 22 Februarie 1894,
† Mitropolitul Pentapolisului,
Nectarie Kefalas*

OMILIA 1

Despre libertatea morală, că omul este liber din punct de vedere moral

*Și Dumnezeu l-a făcut pe om, după chipul
lui Dumnezeu l-a făcut pe el (Gen. 1:27)*

Omul, zidit fiind de Dumnezeu, ca să întruchipeze la scară mică pe pământ nesfârșita măreție a dumnezeiescului chip al Creatorului, trebuia să poarte întru sine proprietățile lui Dumnezeu, să fie în strânsă relație cu El. În calitate de chip al lui Dumnezeu, omul trebuia să fie o ființă cu conștiință de sine, liber și independent, fiindcă o ființă fără conștiință, fără libertate și independență, este nevrednică de o asemenea înaltă chemare, de o asemenea vocație, adică a împlinirii marii voințe a Dumnezeiescului Creator. Așadar libertatea omului este o necesitate exigentă a marii lui apostolii, a creației și venirii lui pe lume și, prin urmare, o condiție necesară și cuvenită. Fără libertate, omul ar fi pe aceeași treaptă cu restul animalelor. Ro-

bia și determinismul ar marca lucrările lui și ar mișca vederile sale într-un cerc închis, în care s-ar învârti în gol. Ideile de bine, frumos i-ar fi cu totul necunoscute. Ar ignora cu totul să deosebească ce este rușinea, ce este răul, minciuna, neavând o putere de-sine-lucrătoare, care să-i permită să iasă din cercul închis al instinctelor naturale. Ignorarea binelui, a frumosului, a adevărului l-ar face pe om o ființă amorală și ar șterge însăși noțiunea de morală ca pe o expresie lipsită de sens, ceea ce ar face faptele și lucrurile omului nedeosebite de cele ale animalelor, fără sens și necaracteristice lui. Iar această lipsă de sens și asemănare a caracterului lor cu acela al animalelor ar face ca în mintea și în inima omului să nu se trezească nici o simțire, nici o percepție, nici o impresie sau întipărire (ἐντύπωση) sau reprezentare în conștiință. Această lipsă va lăsa inima fără conștiință, mintea oarbă și inactivă. Non-conștiința și orbirea s-ar îngroșa ca o negură deasă și ar întuneca minunatul chip al Dumnezeiescului Creator – chipul cel strălucit lucrat și minunat măiestrit de mâna creatoare, în care strălucesc bunătatea, înțelepciunea și virtutea și îl vor împiedica să vadă și să Îl recunoască pe Făcătorul și plămuitorul a toate. Atunci și sufletul ar ignora complet pe Dumnezeu și dumnezeieștile caracteristici, și creatura nu ar putea nicidecum slăvi, lăuda, cânta pe Dumnezeu întru cunoștință și nici nu l-ar putea mulțumi. Omul, fără libertate morală, nu va fi diferit cu nimic față de restul animalelor. Libertatea morală îl dovedește pe om a fi o ființă morală, rațională și chip al lui Dumnezeu. O fire rațională și fără libertate morală ar

fi ca o pasăre fără aripi, ar fi o scădere și o lipsă în creația lui Dumnezeu, ceva fără rost, un lucru întru totul nepotrivit cu dumnezeiasca înțelepciune și bunătate. Firea rațională a omului impune, ca o consecință necesară imediată, libertatea morală și independența, de vreme ce omul, fiind rațional, a devenit prin însuși acest fapt liber și independent. Este, prin urmare, o ființă liberă din punct de vedere moral. O ființă neliberă și dependentă sau supusă tendințelor instinctuale nu este o ființă rațională, fiindcă ceea ce este duh este prin fire liber și independent și nu este supus de nimeni. Nici n-ar putea o asemenea ființă fără libertate să aibă un suflet rațional care să poarte în sine caracteristicile chipului dumnezeiesc, inteligibilul și neatârarea, fiindcă acestea sunt cele care îl arată pe om liber și independent. O ființă neliberă are un suflet irațional și supus, fiindcă nelibertatea este semnul unui suflet irațional și caracterul unei naturi supuse simțurilor, iar nu și al unei firi inteligibile. Firea inteligibilă se mișcă de la sine și prin acest fapt este și liberă, fiindcă faptul de a se mișca de la sine, în măsura în care se mișcă după voință, înseamnă a fi liber, ca unul care e liber se mișcă unde, cum și când voiește. Această mișcare după voință îi dă puterea să se cugețe pe sine ca o ființă care este și care le are pe cele din jurul ei și care poate să aibă. De aceea firea adevărată sau sufletul omului, ca una care ea însăși se mișcă pe sine, ca una care se cugetă pe sine și pe cele din jurul ei, ca una care are și poate avea, ca una care vrea să aibă cunoștința, este liberă, iar omul liber și independent este liber și din punct de vedere moral. Firea

sensibilă este neliberă, fiindcă este mișcată de altceva și nu se mișcă în funcție de propria voință, prin urmare este fără conștiință; iar ceea ce este fără conștiință este o ființă fără libertate morală și, prin urmare, este o ființă irațională. Omul însă, ca ființă conștientă, este liber cugetător, fiindcă poate accepta cunoștința unui lucru oarecare sau poate refuza să învețe ceva, poate accepta să facă ceva sau poate refuza. Libertatea e cea care îl face răspunzător pentru faptele lui, ca unul care acționează sub impulsul propriei lui voințe și care poate face uz bun sau rău de libertatea lui. Și tocmai în virtutea libertății morale cere Dumnezeu de la om îndreptarea faptelor lui și în virtutea aceleiași libertăți este judecat de Dumnezeu și este schimbat prin păzirea libertății lui morale sau este pedepsit pentru pierderea ei, fiindcă libertatea morală înseamnă nu a face binele sau răul după voia fiecăruia, ci de a face numai binele. A face și bine și rău, după voia și socotința proprie, nu înseamnă libertate morală, ci un amestec de libertate și robie. Căci atunci când fac binele, îl fac în acord cu cerințele omului interior, care caută binele de dragul binelui, în timp ce, atunci când fac răul, îl săvârșesc mai întâi împotriva sugestiilor conștiinței mele și glasului interior al libertății morale și apoi îl săvârșesc determinat de un motiv anume. Prin urmare voința, ca una care depinde de ceva anume, este neliberă și roabă, pentru aceea nici termenul de *libertate* nu mai este adevărat, nu îi mai este propriu.

„Sufletul – zice Sfântul Grigorie al Nisei – arată prin sine însuși domnia și înălțimea, fiind departe de treapta de jos prin aceea că nu are nici un stăpân și că

este liber și guvernat de propriile voiri, fiindu-și propriul stăpân. Și aceasta de ce anume ține, dacă nu de faptul de a fi împărat? Să iubim binecuvântarea și să fugim de blestem: de noi depinde a alege pe fiecare dintre cele două după vrednicie: spre care din ele înclinăm din dispoziția sufletului.”¹

Cu adevărat de noi ține a alege sau a respinge ceea ce nu voim sau ceva de care ne scârbim. De pildă, Adam cel liber moral avea puțința să rămână în păzirea legii lui Dumnezeu pe care Îl iubește prin fire și avea puțința să calce legea, din înșelare, supunând propria lui voință voinței diavolului, adică avea puțința ori să rămână liber moral, ori să devină rob. Totuși definiția termenilor diferă mult, fiindcă libertatea morală este aceea de a face binele, iar nu răul, fiindcă cel ce face răul este deja un rob din punct de vedere moral. Liber fiind, poate fi predat robiei, dar în robie fiind, nu mai poate lucra liber, de vreme ce liber din punct de vedere moral înseamnă a face binele mișcat de propria voință. Iar libertatea morală este stăruința de bunăvoie în păzirea poruncilor lui Dumnezeu. Aceasta o descrie și spusa înțeleptului Sirah despre libertatea morală: *Domnul dintru început a făcut pe om liber și l-a lăsat în mâna sfatului său*, „*Pus-a înaintea ta foc și apă, și ori la care vei vrea vei întinde mâna ta*”. *Înaintea omului sunt viața și moartea și oricare îi va plăcea i se va da*.³ Din acestea se arată

¹ Sf. Grigorie al Nyssei, *Despre crearea omului*, 4, PG, 44, 136BC; V. Sf. Ioan Damaschin, *Sacra Paralela* 1, 8, PG, 95, 1112A.

² Înțel. Sir. 15:14.

³ Înțel. Sir. 15: 16-17.

că omul este liber moral să facă alegere între foc și apă, viață și moarte, bine și rău. Dar cel ce mai înainte de alegere era liber moral, dacă va alege răul, prin înșăși această alegere va face dovada că deja nu mai este liber. Fiindcă omul pentru aceasta este liber, pentru a rămâne prin liberă alegere în bine, dar alegând răul nu este liber moral, fiindcă prin fire dorește viața și apa și tot prin fire respinge moartea și focul. Dar dacă cineva alege ceva de care prin fire se ferește, atunci înseamnă că nu se mișcă liber, adică potrivit voinței, ci împotriva ei. Prin urmare este rob. Fiindcă libertatea morală este alegerea de voie numai a binelui potrivit firii. În funcție de această necesitate, se impune să deosebim definiția omului ca ființă liberă moral de definiția libertății morale. Omul este liber din punct de vedere moral să își întindă mâna spre viață sau spre moarte, dar libertatea morală este a întinde mâna numai spre viață.

Cu privire la libertatea alegerii, proprie omului, zice și marele Vasile: „Pus-a înaintea ta foc și apă, viața și moartea, binele și răul, două firi opuse; supune-le pe amândouă judecății tale, cântărește-le bine, ce îți este mai de folos? A alege o plăcere vremelnică și pentru aceasta să primești o moarte veșnică sau alegând reaua pătimire în nevoița virtuții, să te bucuri prin ea de dăruitorul desfătării celei veșnice”¹. Și din cuvintele Sfântului Vasile cel Mare se arată libertatea omului de a rămâne liber moral sau de a deveni rob, de a-și păstra libertatea morală sau de a fi dus în robie, de a rămâne în virtute sau de a fi predat răului. Dar nu va greși

¹ Sf. Vasile cel Mare, Omilie la Psalmul al 4-lea, PG, 29, 480A. V. și Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 3, PG, 96, 232A.

cu nici un chip cel care spune că libertatea morală este virtute, iar nelibertatea morală este păcatul.

Libertatea morală îl face pe om vrednic să aleagă mereu binele și să se ferească de rău. Sfânta Scriptură spune că Dumnezeu a pus legea scrisă în inima omului.¹ Prin aceste cuvinte, Scriptura ne învață puterea libertății morale a omului. Omul cu adevărat liber moral poate să Îl recunoască pe Dumnezeu, pe Dătătorul de lege, Cel ce vorbește în inima lui, pe Cel revelat în chipul creației Lui și să Îi imite bunătatea, precum spune Sfântul Apostol Pavel: *Pentru că ceea ce se poate cunoaște despre Dumnezeu este cunoscut de către ei, fiindcă Dumnezeu le-a arătat lor. Cele nevăzute ale Lui se văd de la facerea lumii, adică veșnica Lui putere și dumnezeire, așa ca ei să fie fără cuvânt de apărare.*²

Cu adevărat fără cuvânt de apărare se face omul care a primit legea scrisă în inima lui și care nu Îl recunoaște pe Dumnezeu, fiindcă legea scrisă cea pusă în inimă este însăși voia lui Dumnezeu care, odată întipărită în inimă, devine voia omului. Așadar omul este dator, îmboldit launtric de îndemnurile bune ale inimii lui, să Îl recunoască Dumnezeu și să Îi imite bunătatea.

Omul creat după chipul lui Dumnezeu este astfel plăsmuit, încât, fiind o ființă inteligibilă și de sine stătătoare, să Îl închipuie pe Dumnezeu pe pământ, să facă voia Lui care este scrisă în inimă și să-și facă această lege voie proprie. Scopul plăsmuirii lui era acela ca făptura să își (re)cunoască Ziditorul. A fost

¹ Rom. 2:15.

² Rom. 1:19-20.

făcută aşadar ca să (re)cunoască pe Făcătorul şi Crea-
torul ei. A fost plăsmuită ca să fie înălţată la Dumnezeu.
A fost plăsmuită spre a da slavă lui Dumnezeu. A
fost plăsmuită pentru ca făptura zidită să laude întru
cunoştinţă pe dumnezeiescul ei Creator. Aşadar inde-
pendenţa lui, inteligenţa şi libertatea morală i s-au dat
ca să împlinească marea raţiune a existenţei sale, ma-
rea lui misiune, aceea de a uni pământul şi cerul, de a
nu înclina nici la dreapta, nici la stânga, ci să umble
în calea cea dreaptă, făcând numai binele cel înscris
în inima lui, ceea ce şi el doreşte prin tendinţa sădită
natural în el, fiindcă altminteri, abătându-se de la me-
nirea lui, devine neliber şi se aseamănă „dobitoacelor
celor fără de minte”. Omul este liber din punct de ve-
dere moral cât timp nu cade din bine şi în măsura în
care îşi identifică voinţa lui cu voinţa dumnezeiască,
dar de îndată ce se abate de la calea dreaptă devine
neliber moral, iar libertatea lui este falsă, şi starea lui
căzută este dovada falsei lui libertăţi.

Libertatea omului cea supusă legii lui Dumnezeu
nu are limită, fiindcă aceasta este, ca tot ceea ce e
dumnezeiesc, nesfârşită, iar nesfârşitul nu numai că
nu poate primi limită, ci lărgeste şi extinde şi ceea ce
se însoţeşte cu el.

Libertatea omului atunci mai cu seamă se limitea-
ză, ori de câte ori se abate de la legea dumnezeiască şi
se opune voii dumnezeieşti, fiindcă atunci se îndepăr-
tează de legea dumnezeiască, de voia dumnezeiască
cea nesfârşită, se află curând în cercul strâmt şi mărgi-
nit al unei voinţe mărginite, o voinţă a trupului, a unei
firi căzute sub simţuri şi sub voirile ei.

Că absoluta libertate se află în identificarea voinței noastre cu voința lui Dumnezeu o mărturisește caracterul libertății morale, o mărturisește voința lăuntrică a inimii, care atunci se vedește cel mai bine, când încălcăm legea dumnezeiască. Caracterul libertății morale este absolut și absolut este numai binele, astfel încât în binele absolut poate exista și libertatea morală. Răul, nefiind creat, nu are loc sau spațiu. Libertatea însă, aceea care lucrează răul, nu se află prin urmare într-un loc, de vreme ce a pierdut caracterul de a fi liberă și, prin urmare, a încetat a mai fi libertate. De unde rezultă că libertatea morală se află numai în identificarea voinței proprii cu voia dumnezeiască, adică în păzirea legii dumnezeiești și numai cel ce păzește legea dumnezeiască este încă liber moral. Pentru aceasta profetul David asemuiește cu dobitoacele cele fără de minți pe cei stăpâniți de patimi, fiindcă aceștia au devenit robi din punct de vedere moral. Acest lucru îl întărește și dumnezeiescul Ioan Gură de Aur când zice: „Faptul de a cădea și a ceda patimilor este cea mai de pe urmă robie, după cum faptul de a le stăpâni pe acestea în chip nepătimitor este singura libertate”¹. Și Sfântul Ioan Damaschin zice: „Căci răul nu este nimic altceva decât păcatul și nenorocirea și neascultarea de stăpâneasca lege. Astfel încât libertatea, care este cel dintâi bine potrivit firii raționale, precum și faptul de a se folosi de libertate și de a domina și stăpâni patimile cele necuvântătoare, adică mânia, pofta – libertatea, deci, este virtute. Iar faptul de a ceda libertatea și de a coborî la patimile cele iraționale și a trăi în mod irațional

¹ Sf. Ioan Damaschin, *op. cit.*, 40, 4, PG, 96, 156 AB.

asemenea dobitoacelor, acesta este răul și acesta este păcatul. Așadar să nu ne slușim chipul lucrând cele ale necuvântătoarelor, ci să depărtăm prin rațiune imboldurile firii. Căci nu se cuvine ca noi, ca niște ființe raționale ce suntem, să ne folosim de patimi iraționale, precum ne-a poruncit și Mântuitorul.”¹

Despre acest precept scrie și Iustin filosoful și mucenicul, zicând: „Dumnezeu l-a făcut pe om liber și independent, pentru ca ceea ce și-a făcut sieși² prin nepăsare și neascultare Dumnezeu să îi dăruiască din iubire de oameni și milostivire, dacă omul va asculta de El. Căci așa cum omul, când nu a ascultat, a atras asupra-și osânda morții, tot așa, ascultând de voia lui Dumnezeu, poate să caute viața veșnică. Ne-a dat Dumnezeu porunci sfinte, pe care oricine le va face să poată fi mântuit și să dobândească mântuirea și să moștenească nestricăciunea”³.

În acestea trebuie omul să păzească legea lui Dumnezeu cu evlavie și să facă voia Lui, fiindcă, în calitatea lui de chip al lui Dumnezeu, este dator să împlinească scopul vocației lui pe pământ. Altminteri, va fi osândit ca unul care a călcat și care a uitat chemarea lui și ca unul care s-a folosit rău de libertate prin neglijență, fiind predat patimilor și poftelor.

¹ Idem, *Despre cele două voințe în Hristos și energii și despre proprietățile naturale și despre cele două firi și un singur ipostas*, 18, PG, 95, 149CD.

² Adică faptul de a fi râvnit îndumnezeirea prin sine însuși.

³ Sf. Ioan Damaschin, *Sacra Parallela* 1, 8, PG, 1112D-1113A.

OMILIA 2

Despre inviolabilitatea libertății

*Dacă cineva voiește să vină după Mine
să se lepede de sine, să-și ia crucea și
să-Mi urmeze Mie (Mt. 16:24).*

Libertatea omului este cu neputință de înrăurit. Din cuvântul anterior se arată temeiul însuși al libertății morale a omului. Mântuitorul nostru cheamă pe om să vină după El și îl lasă liber să hotărască cu privire la cea mai importantă căutare a lui, să urmeze Lui sau să se abată din cale. A venit pentru mântuirea omului și totuși nu trece peste libertatea lui. Îl cheamă pe om să ia parte activă la mântuire și totuși nu știrbește cu nimic libertatea lui. Dacă omul nu ar fi o ființă liberă și independentă, nu ar fi nicidecum învrednicit de asemenea respect, nici nu i s-ar acorda atâta cinste, aceea de a conlucra cu Mântuitorul pentru propria lui mântuire, nici nu ar fi lăsat în propria lui dispoziție, ci ar fi tras la mântuire întocmai ca o ființă pasivă și inactivă și astfel ar primi înrăurirea dumnezeiescului har, care singur ar lucra izbăvirea lui. Așadar, cu adevărat, cât

de respectată și neștirbită rămâne libertatea omului!
Cât de autarhică este libertatea lui!

Meditând la istoria mântuirii, vedem pe Fiul lui Dumnezeu făcut om pentru mântuirea omului, îndreptându-Se către patima cea de voie, ca să ridice păcatul lumii și să poarte neputințele noastre și să plinească marea taină a Iconomieii și să îl împace pe om cu Dumnezeu, dar în toate acestea nu a călcat nicio-dată libertatea omului. Iată, acum, poarta cea închisă a grădinii Raiului se deschide și sabia cea de foc care păzea intrarea în ea se îndepărtează și glasul Stăpânului îl cheamă pe omul închis afară să intre prin ea la loc de odihnă, dar omul este lăsat liber să intre sau nu. Libertatea lui de a lucra potrivit alegerii sale și de a urma propriilor principii, fără să fie constrâns de Dumnezeu, arată caracterul absolut al libertății omului, care decurge din libertatea lui morală și marea lui vrednicie și înalta prețuire ce i se acordă, pe care le-a căpătat la creație. Ce mare cinste, într-adevăr, îi este dată omului prin caracterul neștirbit al libertății lui! Dar, în același timp, cât de limpede suntem învățați datoriile noastre! Cât de limpede învățăm că suntem și noi datori să fim cinstitori ai acesteia și fierbinți râvnitori ai ei, nerăbdând cu nici un chip supunerea libertății noastre și atârnarea libertății morale de cele mai umiltoare patimi!

Libertatea noastră morală ne obligă să ne gândim mai dinainte, să fim prevăzători când e vorba despre mântuirea noastră, fiindcă altfel ne pierdem. Solemna recunoaștere de către Mântuitorul a libertății noastre morale ne învață că mântuirea noastră nu este lucrată

numai de absoluta energie a harului lui Dumnezeu, ci și de învoirea și synergia omului. Cu privire la această necesitate, iată ce spun înțelepții Părinți ai Bisericii. Dumnezeiescul Gură de Aur zice: „Și harul, oricât ar fi el de har, îi mântuiește numai pe cei ce vor să se mântuiască”¹. Și Sfântul Grigorie Teologul zice: „Trebuie ca mântuirea să fie și de la noi, și de la Dumnezeu”. Iar Clement al Alexandriei zice: „Dumnezeu insufflă sufletele celor ce vor, dar dacă vor cădea din râvnă, vor împuțina și Duhul cel dăruit de la Dumnezeu”. Dar și Sfântul Iustin zice: „Dumnezeu, Cel ce l-a făcut pe om fără om, nu poate să îl mântuiască pe om fără voința acestuia”. Suntem învățați așadar în mod special și limpede că doi sunt factorii care aduc mântuirea: voința cea adevărată a omului și harul lui Dumnezeu.

Și, într-adevăr, harul lui Dumnezeu primează în lucrarea mântuirii, fiindcă Mântuitorul a venit lumină celor din întuneric și a revărsat lumina harului peste cei ce stau în întuneric și în umbra morții și a căutat oaia cea pierdută și pe cea rătăcită iarăși a chemat-o la Sine și tainic vorbește în inimă² și calea mântuirii a arătat-o, iar dumnezeiescul har desăvârșește și mântuiește. Dar nu mai puțin importantă este voința omului, trebuind a fi privită ca început în capitolul mântuirii, fiindcă aceasta este pârghia care desprinde cugetul nelucrător al păcatului. Aceasta mișcă pașii spre urmarea Mântuitorului, aceasta întărește inima pen-

¹ Sf. Ioan Gură de Aur, *Tâlcuire la Epistola către Romani*, 17, 4, PG, 60, 579.

² Cf. Gal. 4:6.

tru a ne putea lepăda de sine, aceasta poartă crucea pe umeri, fiindcă cheamă harul, risipește întunericul, luminează pe cele întunecate, dar libertatea, prin nepăsare și neghiobie, prin trândăvie și acedie, prin cugetul trupului poate să nu asculte și să închidă ochii, neprimind lumina, poate să rămână în întuneric și să umble cu totul pe calea potrivnică, aceea care duce la pieire, să voiască și să facă cele potrivnice. De unde e necesar să dorim mântuirea noastră, să o căutăm. E necesar să voim să ascultăm, ca să fim atenți la glasul care ne cheamă. E necesar să vrem să vedem, ca să ne deschidem pentru strălucirea luminii simple. E necesar să voim să fim mișcați pentru a putea urma Mântuitorului. Este necesar să voim să lepădăm omul cel vechi împreună cu patimile și poftele lui, ca să ridicăm crucea pe umeri. Este necesar să voim a umbla pe calea cea strâmtă și îngustă, ca să intrăm pe poarta cea strâmtă în Rai. Voința noastră trebuie să preceadă, fiindcă acest lucru este impus de termenii în care Mântuitorul cheamă pe cei ce vor să Îl urmeze pe El. Fără voință, împlinirea acestor principii prezentate de noi va fi cu neputință și cu neputință va fi și mântuirea. Căci harul se dăruiește, dar se cere voința omului și învoirea lui pentru a-l primi. Se cere mai cu seamă lepădare de sine, spirit de jertfă, cuget neabătut, care să nu încline spre nimic altceva decât spre glasul Mântuitorului care îl cheamă, spre cuvântul harului și al adevărului. Dacă harul lui Dumnezeu i-ar mântui de la sine pe oameni, atunci chemarea ar fi cu totul de prisos, și de prisos ar fi și poruncile și legămintele. Dar harul lui Dumnezeu, deși este nesfârșit, nu poate

mântui singur, fiindcă nu poate trece peste libertatea omului. Dacă învoirea omului în mântuirea lui nu ar fi cea mai importantă condiție, cu siguranță că atunci Dumnezeu, în nemărginita Lui iubire de oameni, i-ar mântui pe toți, dar nu ar mai chema pe nimeni. Dar Dumnezeu l-a chemat pe om, aflat sub robia celor mai grele limitări, din pricina părții sensibile și a păcatului, i-a pus înaintea mântuirea și i-a cerut să Îi urmeze Lui, tocmai fiindcă aceasta reprezintă o condiție mare și importantă, condiția reînnoirii și restaurării în Hristos Iisus Mântuitorul nostru, fiindcă în Împărăția Lui nu putea intra omul vechi, cu patimile și poftele lui, omul cel stricat de păcat. Fiindcă se cuvenea să fie dezbrăcat omul cel vechi cu tot cu patimile și poftele lui și să fie îmbrăcat cel nou, cel înnoit într-o cunoștința cea după chip a Creatorului lui”¹. Totuși, pentru ca omul vechi să fie dezbrăcat, trebuie mai întâi ca el să vrea asta. Conlucrarea omului este de cea mai mare necesitate pentru desăvârșirea lui. Mântuitorul ne-a descoperit nouă că în casa Tatălui Lui sunt multe locuri și în acestea vor ședea cei care au trăit pe pământ o viață corespunzătoare poruncilor Lui. Astfel încât viața noastră pe pământ hotărăște și locul nostru în Rai. Pentru aceasta zice și Sfântul Grigorie din Nazianz: „După cum sunt felurite alegeri ale felurilor de viață, la fel sunt și multe locuri la Dumnezeu, împărțite fiecăruia după vrednicie: unul să se îndrepteze într-o singură virtute, altul în toate, ca unul care călătorește și tinde numai înainte și urmează pașilor celui ce bine călăuzește și îndreaptă pașii pe calea cea

¹ Cf. Col. 3:9-10.

strâmtă care duce la locul cel foarte larg al fericirii de acolo”.¹

De aceea omul este dator să se îngrijească și să lucreze pentru mântuirea lui, fiindcă altfel riscă pericolul cel mai de pe urmă, al nimicirii lui, fiindcă nu este nimic comun între lumină și întuneric, între bine și rău. Păcatul, care l-a omorât pe om, este întuneric și cel mai mare rău, ca unul ce luptă împotriva voinței lui Dumnezeu. Libertatea morală recunoaște orice abatere ca păcat, iar păcatul îl îndepărtează pe om de Dumnezeu. Libertatea morală, pe cât este un mare bine, pe atât impune mari nevoințe. Libertatea morală trebuie să fie sfântă. De aceea și Dumnezeu, atât în Vechiul Testament, cât și în cel Nou, poruncește zicând: *Fiți sfinți, precum și Eu sunt sfânt*, căci cum ar putea cel blestemat să se apropie de Dumnezeu? Și Mântuitorul poruncește același lucru zicând: *Fiți deci desăvârșiți, precum și Tatăl vostru cel din ceruri desăvârșit este*², fiindcă așa cum este Cel pe care noi Îl numim Tată, așa trebuie să fie și fiii. Dumnezeu voințește ca noi să fim sfinți și desăvârșiți, fiindcă sfinți și desăvârșiți sunt fiii Tatălui celui din ceruri și numai aceștia sunt îndreptățiți să cheme cu fiască dragoste harurile Lui și aceștia numai vor moșteni Împărăția cerurilor. De aceea și Sfântul Apostol Pavel a scris în *Epistola către Corinteni*: *Sau nu știți că nedreptii nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu? Nu vă amăgiți:*

¹ Sf. Grigorie Teologul, Cuvântul al 14-lea, *Despre iubirea de săraci*, 5, PG, 35, 864B. V. și Sf. Ioan Damaschin, *Sacra Paralela*, II, 1, PG, 95, 1264A.

² Mt. 5:48.

*nici desfrânații, nici închinătorii la idoli, nici adulterii, nici malahienii, nici sodomii, nici furii, nici lacomii, nici bețivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu*¹. Pentru aceasta ne cheamă Mântuitorul nostru să ne lepădăm de noi înșine și să luăm crucea noastră și să Îi urmăm Lui. *Dacă voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea lui să-Mi urmeze Mie*.² Dar ne recunoaște în același timp libertatea noastră morală și independența și lasă la voia noastră liberă mântuirea noastră. Astfel încât cel ce voiește mântuirea lui trebuie să se ostenească pentru a o dobândi. Altminteri va fi lipsit și de aceasta și își va găti luiși pierderea vieții veșnice prin nepăsare și trândăvie și va moșteni veșnica osândă, de care mă rog ca Dumnezeu să ne izbăvească pe toți. Amin.

¹ I Cor. 6:9.

² Mt. 16:24.

OMILIA 3

Despre adevărata libertate și despre fals-numita libertate

*Căci nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul
pe care nu îl voiesc, pe acela îl săvârșesc
(Rom. 7:19)*

În om, ca într-o ființă duhovnicească, se arată două voințe sub aceeași formă, ca descriere lăuntrică a unei persoane a celui ce voiește bucurarea de un anumit lucru, dar care, deși sunt nediferențiate din punctul de vedere al formei, se deosebesc totuși mult între ele printr-o distincție de natură a ipostazelor lor, de la care își primesc începutul sau temeiul. Fiindcă duhul dorește cele ale duhului, iar trupul pe cele ale trupului.¹ De aceea una exprimă cugetul duhului, iar cealaltă vădește cugetul trupului. Antiteza cugetelor naște o opoziție reciprocă și un conflict puternic, în care fiecare dintre cele două caută să domine și să își impună puterea asupra celeilalte. În această luptă, omul

¹ Cf. Rom. 8:5; Gal. 5:17.

lăuntric¹ dorește biruința duhului, fiindcă prin fire se atașează cugetului duhului și întrucât cugetul duhului este viață și pace. Omul exterior însă, superficial, dorește biruința cugetului trupesc, care este moarte. De aceea și Sfântul Apostol Pavel zice: *Cugetul trupului este moarte, iar cugetul duhului este viață și pace.*² Fiindcă trup și duh se luptă unul cu altul. De aceea și Sfântul Pavel zice: *Căci trupul poartă împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului*³. Iar *cugetul trupului este vrăjmășie față de Dumnezeu, căci nu se supune legii lui Dumnezeu, fiindcă nici nu poate*⁴. Iar *cugetul duhului este după Dumnezeu pentru sfinți*⁵.

Cu privire la coexistența celor două cugete și atașamentul firesc al omului pentru cugetul duhovnicesc, iată ce spune Sfântul Apostol Pavel: *Căci după omul cel lăuntric mă bucur de legea lui Dumnezeu. Dar văd în mădularele mele o altă lege, luptându-se împotriva legii minții mele și făcându-mă rob legii păcatului, care este în mădularele mele.*⁶ Prin fire deci, omul primește legea lui Dumnezeu, fiindcă se bucură potrivit legii după omul lăuntric, ca de propria lege, ca de legea proprie cugetului lui. Dar voința cea care ilustrează cugetul duhovnicesc este adevărata voință a omului, ca una care este în acord cu legea cugetului său și totodată de aceeași formă cu legea lui Dumnezeu întru care se bucură omul lăuntric. Pentru aceasta

¹ Cf. Rom. 7:22; II Cor. 4:16; Ef. 3:16.

² II Cor. 4:16.

³ Gal. 5:17.

⁴ Rom. 8:6-7.

⁵ Rom. 8:27.

⁶ Rom. 7:22-23.

și Sfântul Ioan Damaschin zice: „Binele este prin fire iubit și dorit, spre care se tinde în mod natural pururi. Iar răul este tendința împotriva firii, atunci când noi tindem spre altceva râvnit împotriva firii”¹.

Dar, deși adevărata voință este voința duhului, adică dorința binelui, râvnit prin fire, de multe ori, nu poate totuși să se impună în fața voinței contrare, a trupului, la care face referire cuvântul Sfântului Apostol Pavel, legea trupului, cea din măduarele trupului nostru, adică cea supusă legii păcatului. Din pricina acestei înrâuriri a legii trupului zice Apostolul: *Căci a voi se află în mine, dar a face binele nu află. Căci nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu îl voiesc, pe acela îl săvârșesc*². Fiindcă omul lăuntric voiește și dorește binele ca pe ceva propriu râvnit, ca pe ceva de aceeași fire cu sine, ca propria lege; dar legea trupului, legea păcatului, luptă împotriva energiilor adevăratei noastre firi și împiedică binele să se manifeste și ne îndeamnă pe noi la săvârșirea răului. Pentru aceasta iarăși zice Apostolul: „Dar acum nu eu fac acestea, ci păcatul care locuiește în mine”. Încât, într-adevăr, binele este legea de aceeași fire cu omul și adevărata voință a omului, iar răul este o lege de altă natură, este ceva necreat și contrar adevăratei voințe a omului. De aici rezultă că atunci când omul lucrează binele, îl lucrează liber și în acord cu voința omului lăuntric și este cu adevărat liber. Iar când lucrează răul, îl lucrează neliber, fiindcă este supus legii

¹ Sf. Ioan Damaschin, *Împotriva Maniheilor*, 64, PG, 94, 1560B.

² Rom. 7:18-19.

păcatului, și este prin urmare neliber și rob păcatului. Potrivit acestora, liber este cel ce face binele, iar rob cel ce face răul. Iar adevărata libertate este covârșirea în noi a cugetului duhului, care lucrează binele, iar falsa libertate este înstăpânirea cugetului trupului, care lucrează cele rele.

Deosebirea caracterelor fals-numitei libertăți este pe atât de necesară, pe cât este de importantă diferența dintre ele, fiindcă diferența caracterului atrage după sine și diferența stărilor morale, și diferența moravurilor și a modurilor și a viețuirii și a faptelor și energiilor și, în general, toate sunt formate potrivit cu caracterul fiecăreia, chiar și vederile, concepțiile, dorințele, voințele și simțirile. Iar faptele omului cu adevărat libere, conforme cu caracterele adevăratei libertăți, sunt libere și independente și bune, iar cele conforme cu caracterul falsei libertăți sunt fapte nelibere, robite și rele. Dar, fiindcă faptele bune sunt în acord cu legea dumnezeiască, cu voința lui Dumnezeu, și cele rele luptă împotriva Lui, urmează că cei cu adevărat liberi, cei care lucrează binele, se apropie de Dumnezeu, Care este cel mai înalt bine, cel mai dorit, prin fericire și mulțumire, iar cei fals liberi, cei care lucrează cele rele, sunt lipsiți de Dumnezeu, de cel mai înalt bine, de Cel cu adevărat râvnit, de fericire și de mulțumire și sfârșesc nenorociți și vrednici de milă și asemenea răilor demoni. Dar fiindcă lumina, și viața, și adevărul sunt Dumnezeu¹, urmează că aceia care se află departe de Dumnezeu sunt în întuneric, în moarte și în minciună, adică în puterea diavolului, tată al

¹ Cf. In 8:12; 14:6.

întunericului, al morții și al minciunii. De aici rezultă că aceia cu adevărat liberi se află în Împărăția lui Dumnezeu, iar cei fals liberi, în împărăția diavolului. Iar faptele cele libere duc la îndumnezeire, cele nelibere la abrutizare. Și aceasta o caută demonii, nepuțând suferi slava omului. Așadar una duce la cea mai înaltă vedere a slavei și la cinste, iar cealaltă înjosește pe om la cea mai mare necinste și lipsă de slavă. Una duce la viața veșnică, cealaltă, la moartea cea veșnică. Una duce la lumina veșnică a adevărului, iar cealaltă, la întunericul cel veșnic al minciunii. Așadar este necesară deosebirea lor și distanțarea uneia de cealaltă, fiindcă identificarea și amestecarea unor voințe atât de neasemănătoare este foarte periculoasă, într-atât, sau mai degrabă întrucât falsa voie liberă poate să înșele și să rătăcească pe mulți căutători superficiali; și să ducă la pierzanie, convingându-i de multe ori pe aceștia să primească îndemnurile și poftele ei, care decurg din felurile ei patimi și dorințe, ca și când ar fi îndemnurile voinței lor celei cu adevărat libere și ca și cum ar fi expresii ale omului lăuntric, adică ale firii duhovnicești.

Astfel de înșelări ale oamenilor din pricina atașamentului lor față de materie și a slăbirii puterilor lor sufletești sau din pricina păcatului sunt foarte dese, fiindcă acest atașament îi face pe oameni mai ușor de convinși pentru îndemnurile falsei lor voințe și mai ușor de prins în capcană, iar slăbirea puterilor lor sufletești îi face nevrednici de a recunoaște cu precizie adevăratul caracter al lucrurilor și însemnătatea lor, ca să iubească cu toată simțirea binele și pentru lucra-

rea lui să jertfească totul și să voiască să devină următorii ai glasului adevăratei voințe, împotrivindu-se la tot ceea ce nu este sfătuit de aceasta și să trăiască întocmai ca o ființă cu adevărat liberă și independentă.

Caracterul adevăratei libertăți, al voinței noastre celei cu adevărat libere, este iubirea binelui, a frumosului, a adevărului și stăruința în dragostea lor. Dragostea pentru bine este ilustrarea omului lăuntric, a omului duhovnicesc, și exteriorizarea simțirii care îl umple pe el. Dragostea aceasta se naște din identificarea sfătuirilor inimii cu legea dumnezeiască înscrisă în inima lui. Aceasta o dezvăluie și Sfânta Scriptură când zice că legea dumnezeiască a fost scrisă în inima omului, fiindcă Dumnezeu a plăsmuit inima omului ca temei al iubirii față de bine. De aceea și iubește prin fire, însetează și caută binele. Și cum ar fi cu puțință să fie altfel, cât timp prima întipărire pe care a primit-o în inimă a fost vederea binelui? Da, și este cu neputință să fie altfel, fiindcă binele a lăsat în inimă cele dintâi întipăriri care se imprimă acolo cel mai adânc și de aceea sunt veșnice. Pentru dragostea, pentru însetarea și pentru căutarea legii dumnezeiești, Sfântul Apostol Pavel numește legea cea înscrisă în inimă *legea minții lui* și o identifică pe aceasta cu însăși legea lui Dumnezeu.

Această cunoaștere a caracterului adevăratei noastre voințe ne face pe noi vrednici să păzim neabătut libertatea noastră morală și să trăim cu adevărat liberi, fiindcă numai acela care este cu adevărat liber moral este cu adevărat liber. Și este moralmente liber acela care face toate potrivit cu sugestiile voinței lui celei cu adevărat libere.

Potrivit cu aceasta, libertatea morală este a face și a căuta totdeauna binele, fiindcă acesta este lucrul cel mai râvnit, cel mai dorit și mai căutat de către omul lăuntric, voința lui adevărată, care este expresia legii morale celei înscrise în inimile noastre.

Libertatea morală este adevărata libertate, fiindcă este neclătită și neatârnată. Cel cu adevărat liber cugetă, voiește și acționează în mod liber.

Caracterul libertății morale este independența morală, bunătatea, curăția, cuvioșia, voința liberă. Cel liber moral este împodobit cu toate virtuțile. Dreapta credință, dreptatea, adevărul și conștiința încununează fruntea lui cu cununi împletite, cu floarea cea neveștejită. Trăind pe pământ întruchipează icoana dumnezeiescului lui Creator, a cărei frumusețe o poartă întipărită înlăuntrul lui. Căile lui sunt drepte, petrecerea lui e în cer și, când se înalță, devine netrupesc și suitor la cer și acolo, unit cu corul îngerilor, Îl laudă pe Dumnezeu, Făcătorul și Ziditorul lui.

Caracterul falsei libertăți este iubirea legii păcatului, dependența morală, subjugarea morală, răutatea, boala, orbirea, mândria, nerușinarea, frica, îndrăzneala, nebărbăția, cele de jos, umilința, necuvioșia, nedreptatea, minciuna, lipsa de conștiință și toate celelalte rele care îl spurcă pe om și îl reduc la nimic.

Cel ce nu este liber din punct de vedere moral întinează chipul lui Dumnezeu și omul, *în cinste fiind, se aseamănă dobitoacelor celor fără de minte*¹, este lipsit de cinste, este umilit și se nimicește.

¹ Ps. 48:13-21.

Cel liber moral este cu adevărat liber, fiindcă, dacă libertatea morală este voința noastră liberă cu adevărat, și voința noastră liberă este libertatea, atunci numai cel moral liber este cu adevărat liber.

Cel ce este neliber moral este neliber și în faptă. Căci, dacă dependența morală este robie morală, și robia morală este starea de nelibertate, urmează că cel ce este neliber moral este și în faptă neliber și rob legii păcatului, neputând să fie atras spre ceva bun, fiind sfătuit de voința lui.

Din pricina acestei robii, zice și Sfântul Apostol Pavel: *Au nu știți că sunteți robi aceluia căruia vă supuneți?*, iar Sfântul Ioan Gură de Aur zice: „Faptul de a cădea și de a ceda patimilor este cea mai de pe urmă robie, iar acela [care cedează] ignoră faptul că numai libertatea le poate stăpâni pe acestea”¹.

O, ce mare diferență este între ele! Ce mare este frumusețea libertății adevărate! Și ce mare este rușinea celei false! La ce înălțime se ridică una și la ce josnicie coboară alta! Câte bunătăți dăruiește una și câte rele atrage după sine din nou cealaltă! Ce slavă are una, și ce necinste și ce nevrednicie are cealaltă! Cât de mult una seamănă cu Dumnezeu și cât de mult cealaltă strică frumusețea arhetipală a chipului dumnezeiesc! Cât de mult una apropie de Dumnezeu și cât de mult cealaltă ne îndepărtează de El!

Pentru aceasta, așadar, oricine voiește să se păstreze pe sine liber, să-și cerceteze bine faptele sugerate de voințele lui, să cerceteze adânc imboldurile, să afle

¹ Apud Sf. Ioan Damaschin, *Eis ta hiera parallela*, 40, 4, PG, 96, 150AB.

impulsurile care îl mișcă, să își fixeze atenția asupra caracterului lor, să întrebe pe omul lăuntric, să-și întrebe sufletul și conștiința și, dacă omul lăuntric se învoiește, atunci voința este liberă, iar dacă nu se pleacă, atunci voința este roabă patimilor. În noi se află așadar fie libertatea, fie robia, focul și apa, viața și moartea. Dar, cu privire la dependența voinței noastre libere și cu privire la robirea ei, zice Sfântul Grigorie Teologul: „Știind că a voi și a alerga este în noi înșine. Și prin faptul de a voi, și prin faptul de a alerga Îl atragem pe Dumnezeu spre ajutorul nostru. Dar atrăgându-L pe El, suntem chemați la săvârșirea faptelor. Să ne ridicăm, fraților, și să arătăm întreaga osteneală pentru mântuirea sufletului nostru, pentru ca, trudindu-ne aici pentru scurtă vreme, să ne bucurăm de bunătațile cele veșnice!”¹

¹ *Ibidem*, 8, PG, 95, 1112B. Locul este citat din Sf. Ioan Hrisostom.

OMILIA 4

Despre modul în care putem rămâne liberi din punct de vedere moral

*Numai dacă Fiul vă va face liberi,
liberi veți fi într-adevăr. (In 8:36)*

Modul în care putem să ne păzim pe noi liberi din punct de vedere moral, Însuși Mântuitorul nostru ni l-a arătat, zicând: *Cel ce voiește să-și mântuiască sufletul său îl va pierde, iar cel ce-și va pierde sufletul său pentru Mine, acela îl va mântui!*

A arătat adică faptul că numai prin lepădarea de sine putem fi mântuiți. Și, cu adevărat, pentru a deveni liberi din punct de vedere moral este necesar să ne lepădăm propria noastră voie și pe noi înșine și să ne luăm crucea pe umeri și să urmăm Fiului lui Dumnezeu, Celui ce ne cheamă ca să ne slobozească pe noi! *Numai dacă Fiul vă va face liberi, liberi veți fi într-adevăr.*¹ Și iarăși: *Dacă veți rămâne în cuvântul Meu, sunteți cu*

¹ In 8:36.

*adevărat ucenici ai Mei*¹. Rămânem liberi, aşadar, dacă vom asculta propovăduirea Mântuitorului nostru Hristos, rămânând întru El, ridicând crucea pe umeri şi urmându-I Lui. Să ne lepădăm aşadar pe noi înşine despărţindu-ne de legea trupului, împreună cu patimile lui şi poftele lui, şi să ne luăm pe umeri crucea, răbdând pentru legea lui Dumnezeu orice rea pătimire. Aşadar încetarea voinţei trupului este punerea în lucrare a voinţei duhului şi supunerea voinţei inferioare celei superioare este modul în care putem rămâne liberi. Prin urmare este necesar să alergăm să-I urmăm Domnului, fiindcă, dacă Fiul lui Dumnezeu ne va slobozi pe noi, cu adevărat vom fi liberi. Da, într-adevăr numai Fiul lui Dumnezeu poate să ne elibereze pe noi, fiindcă El este libertatea, *Domnul este duhul libertăţii; căci acolo unde este Duhul Domnului, acolo este libertatea*², zice Sfântul Apostol Pavel. Numai urmând Mântuitorului putem rămâne liberi şi să ne izbăvim din robia păcatului. Căci cel ce se supune păcatului *rob este păcatului*.³ Dacă, aşadar, voim să fim liberi, suntem datori să urmăm Mântuitorului Hristos.

Cum urmăm Mântuitorului Hristos

Mântuitorului Hristos Îi urmăm dacă păzim poruncile Lui şi Îl iubim, fiindcă El Însuşi ne face cunoscut aceasta zicând: *Dacă M-aţi iubi, aţi păzi poruncile Mele. Şi iarăşi: Dacă Mă iubeşte cineva, cuvântul*

¹ In 8:31-32.

² II Cor. 3:17.

³ In 8:34.

Meu îl păzește ... dacă nu Mă iubește, cuvintele Mele nu le păzește¹. Iar Sfântul Evanghelist Ioan în Epistolele lui zice: Și în aceasta știm că L-am cunoscut pe El, dacă păzim poruncile Lui. Cel ce zice că L-a cunoscut pe El, dar poruncile Lui nu le păzește, minciunos este și în el adevăr nu se află. Dar cine păzește cuvântul Lui, cu adevărat întru acesta dragostea lui Dumnezeu este desăvârșită. Prin aceasta cunoaștem că suntem întru El. Cel ce spune că petrece întru El dator este, precum Acela, și el așa să umble².

Întru aceasta să urmăm lui Hristos identificând voința noastră cu voința Lui, astfel încât lucrători fiind, să lucreze întru noi nu voia noastră, ci voia lui Dumnezeu, să trăim nu pentru noi, ci să trăiască întru noi Hristos, așa cum spune și Pavel despre el însuși: *Nu eu trăiesc, ci Hristos trăiește întru mine³. Și iarăși: Nimeni dintre noi nu trăiește pentru sine însuși și nimeni nu moare pentru sine, căci dacă trăim, Domnului trăim, iar dacă murim, Domnului murim. Și dacă murim, și dacă trăim, ai Domnului suntem⁴.* Această urmare este adevărata urmare și numai aceasta ne păstrează pe noi cu adevărat liberi și aceasta ne face pe noi ființe raționale și libere moral. Este necesar așadar ca duhul nostru să urmeze duhului Domnului, inima noastră să fie lipită de El⁵, iar voința noastră să se identifice cu voința Domnului. Așa făcând, vom fi

¹ In 14:23-24.

² Cf. I In 2:3-6.

³ Gal. 2:20.

⁴ Rom. 14:7-8.

⁵ Cf. Ps. 62:8.

adevărații Lui ucenici și vom umbla neabătut pe calea adevărului și vom rămâne liberi din punct de vedere moral. Numai așa făcând ne lepădăm de noi înșine, fiindcă nu este mai mare lepădare de sine decât supunerea voinței trupului voinței duhului. Fiindcă cu adevărat aceasta este adevărata răstignire a trupului, care cade neputincios la cea mai mică mișcare a voinței lui proprii. Întru aceasta trupul biruiește orice întristare. Aceasta este urmarea pe care o cere de la noi Domnul și întru aceasta petrecem cu adevărat liberi. Orice altă urmărire este înșelare. Se înșală cei ce cugetă că sunt creștini, adică următori ai lui Hristos, doar fiindcă Îi poartă numele sau fiindcă Îi aud poruncile și le învață, dar sunt departe de a se conforma dumnezeieștii voințe, lepădând păcatul și supunându-se dumnezeieștii voințe, cât timp nu se îngrijesc să se împodobească pe ei înșiși cu virtuțile creștine, cât timp se robesc patimilor și poftelor și se supun legii păcatului¹, cât timp își întinează viața cu spurcăciunea păcatului, cât timp nu este nimic creștinesc în viața, în petrecerea, în faptele și în ostenele lor, pe buzele și în inima lor, în mintea și voința lor, ci toate sunt păgâne, toate străine, toate departe de duhul creștin. Pe creștin îl povățuiește dumnezeiescul Gură de Aur: „Nimic nu-i va folosi dogmele drepte, de nu se va îngriji de petrecerea cea spre viață”². Și Sfântul Apostol Pavel: *Căci nu cei ce aud cele ale legii sunt drepti înaintea Domnului, ci cei ce fac cele ale legii se vor îndrepta*³. La

¹ Cf. Rom. 6:6.

² Sf. Ioan Gură de Aur, *Tâlcuire la Geneză*, 13, 4, PG, 53, 110.

³ Rom. 2:13.

fel și ruda Domnului, Iacov, ne îndeamnă zicând: *Faceți-vă dar împlinitori ai cuvântului și nu numai ascultători ai lui, amăgindu-vă pe voi înșivă. Căci dacă cineva este ascultător al cuvântului, iar nu și împlinitor, el seamănă cu omul care privește în oglindă fața firii sale; s-a privit pe sine și s-a dus și îndată a uitat ce fel era. Cine s-a uitat însă de aproape în legea cea desăvârșită a libertății și a stăruit, făcându-se nu ascultător care uită, ci împlinitor al lucrului, acela fericit va fi în lucrarea sa. Dacă cineva socotește că e cucernic, dar nu își ține limba în frâu, ci își amăgește inima, cucernicia acestuia este zadarnică. Cucernicia curată și neîntinată înaintea lui Dumnezeu și Tatălui aceasta este: să cercetăm pe orfani și pe văduve în necazurile lor și să ne păzim pe noi fără de pată din partea lumii¹.*

Așadar cunoștința după faptă, mai precis, cunoștința legii și păzirea ei, aceasta este urmarea lui Hristos, aceasta înseamnă creștinismul, aceasta este legea libertății. Cunoștința fără o petrecere virtuoasă și creștinească nu folosește la nimic, fiindcă nu este nimic comun între Hristos și Veliar, *Nu puteți să beți paharul Domnului și paharul demonilor; nu puteți să vă împărtășiți din masa lui Dumnezeu și din masa demonilor. Oare vrem să mâniem pe Domnul? Nu cumva suntem mai tari decât El?*²

Și Domnul nostru Iisus Hristos ne învață, zicând: *Nimeni nu poate sluji la doi domni: căci sau pe unul îl va urî și pe celălalt îl va iubi – sau de unul se va li-*

¹ Iac. 1:22-27.

² I Cor. 10:21-22.

*pi și pe celălalt îl va disprețui; nu puteți să slujiți și lui Dumnezeu, și lui mamona*¹. Pentru aceasta învață și dumnezeiescul Gură de Aur, zicând: „Căci și dacă ar crede cineva drept în Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, dar fără să aibă viață dreaptă, nici un câștig nu va avea din credința în mântuire, așadar, și când spune: *căci aceasta este viața veșnică, să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat*², să nu socotim că simpla vorbă este de ajuns spre mântuire. Căci avem nevoie și de o viață pe măsură, și de cea mai aspră petrecere. Fiindcă și de aici a zis: *cel ce crede în Fiul are viață veșnică*³. Și aceasta o afirmă cu și mai multă tărie în cele ce urmează: căci nu numai din cele bune, ci și din cele potrivnice se țese cuvântul. Și iată cum: *Cel ce nu crede în Fiul, nu va vedea viața, ci mânia lui Dumnezeu rămâne peste el*⁴. Și totuși, de aici nu spunem că este de ajuns numai credința pentru mântuire. Și o arată aceasta cele spuse pretutindeni în Evangheliile cu privire la viețuire. Pentru aceasta nu a zis, numai aceasta este viața veșnică, nici numai cel ce crede în Fiul are viață veșnică, ci în fiecare dintre acestea două se arată că viață are făptuirea. Dacă, așadar, nu urmează cele ale petrecerii, multă osândă îl arde. Și nu zice că rămâne pe el, ci peste el, fiindcă niciodată nu va fi depărtată de la el. Ca să nu socotești că faptul de a nu vedea viața este moarte vremelnică, ci să crezi că pedeapsa este neîncetată, a pus acest cuvânt arătând că pedeapsa va rămâne peste el necon-

¹ Mt. 6:24.

² In 17:3

³ In 3:36.

⁴ *Ibidem*.

tenit. Dar a făcut aceasta ca prin aceste cuvinte să îi aducă la Hristos.”¹

Iar cu privire la cei care sunt creștini cu numele și care lucrează fapte rele și drăcești, zice „nu le este acestora de nici un folos să fie numiți creștini. Căci așa cum o copilă fecioară este numită pe bună dreptate fecioară, atât timp cât păzește fecioria ei, dar de îndată ce este înșelată de cineva și este stricată și își pierde fecioria, nu mai este încă fecioară, la fel și cel numit creștin, dacă va călca legămintele și va călca poruncile și va lepăda cuvântul Evangheliei și va face cele ale păgânilor, nu este nici un folos ca unul ca acesta să fie numit creștin”². Iar către cel ce voiește să fie creștin adevărat zice marele Vasile: „trebuie să ai bă cunoștința Sfintelor Scripturi, să fie statornic, neiu-bitor de arginți, liniștit, iubitor de Dumnezeu, iubitor de săraci, nemânios, care nu ține minte răul, râvnitor spre zidirea celor apropiați lui, fără slavă deșartă, fără mândrie, nelingușitor, simplu, nimic preferând lui Dumnezeu”³. Și Sfântul Chiril spune: „Nici un folos nu ne este nouă să fim numiți cu numele de creștini, afară numai dacă nu vor urma și faptele, căci este scris: *Dacă ați fi fiii lui Avraam, ați face faptele lui Avraam*”⁴. Nici un folos nu vine din numire, nici din

¹ Sf. Ioan Gură de Aur, *Comentariu la Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan*, 31, PG, 59, 176.

² Idem, *Cuvânt despre falșii profeți și falșii învățători, și despre ereticii fără Dumnezeu, și despre semnele sfârșitului veacului acestuia*, PG, 59, 561-562.

³ Sf. Vasile cel Mare, *Cuvânt ascetic și îndemn la lepădarea vieții și desăvârșirea duhovnicească*, 2, PG, 31, 632B.

⁴ Cf. In 8:39.

cunoștința Scripturilor, dacă nu urmează la acestea și faptele.

Creștinismul nu este un sistem filosofic, nici nu este întemeiat numai pe cunoștința omului, ci și pe voința lui și pe simțire, deoarece creștinismul nu are ca început simpla formare a duhului, ci și modelarea inimii. De aceea nici nu cere de la adepții lui numai cunoașterea preceptelor lui, ci și potrivirea cu ele. Cere de asemenea și conlucrarea voinței și ca să primească principiile și contemplațiile lui ca dumnezeiești, ca mântuitoare și să le armonizeze pe acestea cu viața. Cere de asemenea și concursul simțirii, pentru ca să se dedice faptei cu dorire și cu dragoste, și să se consacre cu sufletul și cu inima lucrării Creștinismului. Într-un cuvânt, Creștinismul este o religie care cere nu numai cunoașterea principiilor ei, ci și potrivirea lor cu viața. Dar, de vreme ce conținutul religiei creștine este descoperirea lui Dumnezeu în lume, cere ca adepții ei să fie sfinți și desăvârșiți, pentru ca toți să alcătuiască un singur trup, Biserica, având cap pe Domnul nostru Iisus Hristos, pe Dumnezeu descoperit.

Creștinismul cere omul întreg, fiindcă își propune să îl renască și să îl rezidească într-un om nou, să-i insufle o nouă viață morală și religioasă.

Creștinismul este un așezământ filosofic și totodată religios și moral, pretinzând să învețe cele mai înalte adevăruri filosofice, să îndrepte pașii omului pe calea mântuirii și să îi sfințească viața lui pe pământ.

Creștinismul făgăduiește să îl împrietenească pe om cu Dumnezeu, să îl arate adevărat chip și asemănare a Lui, să îl înalțe la cer și să îi dăruiască veșni-

cia și nemurirea. Creștinismul caută să aducă Împărăția pe pământ, să dăruiască pace lumii, să înfrățească popoarele și să le dăruiască fericirea. Acestea sunt principiile Creștinismului și acesta este Creștinismul. Pentru caracterul lui înalt, pentru marea lui misiune, pretinde cu austeritate sfințenia și desăvârșirea adepților lui. Pentru aceasta adevărații următori nu sunt cei care prin cuvânt primesc și cu fapta contrazic principiile Creștinismului, ci cei care atât prin cuvânt, cât și cu fapta le îmbrățișează, cei care își armonizează și viața, și moravurile și obiceiurile cu dumnezeieștile porunci ale Creștinismului. Acest adevăr îl confirmă și cuvintele Mântuitorului, Care zice: *Nu cel ce Îmi zice Mie Doamne, Doamne, va intra în Împărăția lui Dumnezeu, ci cel ce face voia Tatălui Meu celui din ceruri*¹. Asemenea și Sfântul Pavel: *Ei mărturisesc că Îl cunosc pe Dumnezeu, dar cu faptele lor Îl tăgăduiesc, urâcioși fiind, nesupuși și la orice lucru bun netrebnici*².

Creștinismul așadar nu este numai cunoștință, ci și simțire și caută să învețe mai întâi omului cunoștința adevăratului Dumnezeu și apoi să arate inima lui cort sfânt spre locaș Lui. Fiindcă făgăduiește că Se va sălășlui în ea și va umbla prin ea.³ Pentru acest mare scop cere de la el să Îl urmeze prin lepădare de sine, prin care numai omul ... este liber moral și se desăvârșește pe sine și se pregătește dinainte și sfârșește pe calea cea bună a marelui țel al misiunii creștinismului.

¹ Mt. 7:21.

² Tit 1:16.

³ Cf. Lev. 26:11-12.

Mai cu seamă, iubiți creștini, prin libertatea morală îndoită datorie împlinim: mai întâi, rămânând liberi moral, ne desăvârșim și ne sfințim și în al doilea rând, conlucrăm la împlinirea mării opere a Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Să lucrăm, așadar, fraților, pentru libertatea noastră morală! Dumnezeu vrea să ne întărească pe noi pentru faptă. Căci Dumnezeu cu cel ce se ostenește devine împreună-ostenitor. Dar, ca să ne încununăm cuvântul cu învățăturile apostolicești, să încheiem prin cuvântul Apostolului Pavel, pe care l-am auzit toți: *Și aceasta fiindcă știți în ce timp ne găsim, căci este chiar ceasul să vă treziți din somn; căci acum mântuirea este mai aproape de noi decât atunci când am crezut. Noaptea e pe sfârșite; ziua este aproape, să lepădăm, dar, lucrurile întunericului și să ne îmbrăcăm cu armele luminii. Să umblăm cuvințios ca ziua: nu în ospete și în beții, nu în desfrânări și fapte de rușine, nu în ceartă și în pizmă. Ci îmbrăcați-vă în Domnul Iisus Hristos și grija de trup să nu o faceți spre pofte¹.*

¹ Rom. 13:11-14.

OMILIA 5

Despre păcat

De aceea, precum printr-un om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea, așa și moartea a trecut la toți oamenii pentru că toți au păcătuit în el. (Rom. 5:12)

Păcatul și moartea sunt urmări înfricoșătoare ale fărădelegii și ale neascultării și consecința robirii libertății morale a omului. Cel dintâi om, lăsându-se înșelat, mai întâi a lepădat sfătuirea glasului lăuntric, al râvnei pentru păzirea poruncii dumnezeiești, mai întâi și-a robit libertatea morală sugestiilor diavolului, socotindu-le pe acestea mai mari decât propria lui vrednicie și tindere spre bine; a supus, ca unul care avea voie liberă, pe cele mai bune sfătuitoare celui rău, ca unuia mai înalt și mai înțelept și, ascultând ca un rob de cel chipurile mai înalt, a încălcat dumnezeiasca poruncă spre a cărei păzire tindea și o căuta. Dacă Adam, ca ființă liberă și independentă, nu și-ar fi supus diavolului libertatea lui morală, niciodată nu ar fi încălcat dumnezeiasca poruncă. Așadar păcatul și moartea sunt consecințe ale robirii morale a omului.

Robirea morală este, aşadar, cel mai mare rău, ca una care a adus păcatul şi moartea, adică denaturarea chipului dumnezeiesc şi stricarea sufletului şi a trupului.

Păcatul este un mare rău, fiindcă slăbănogeste sufletul, seamănă seminţele bolii, îl dizolvă şi îl distruge şi la urmă îi găteşte moartea. Aşa cum bolile distrug trupurile şi omoară, la fel şi păcatul face sufletului. Sufletul slab, îngreuiat de patimă, se clatină pururi şi nu poate privi către cer niciodată şi este cu totul neputincios să îşi aţintească ochii spre lumina adevărului. Despre starea de boală a sufletului din pricina păcatului iată ce spune dumnezeiescul Gură de Aur:

„Aşa cum cei bolnavi îşi feresc ochii de lumina materială, din pricina slăbirii vederii, şi aşa cum se întorc de la principiile sănătoase, la fel şi cei bolnavi cu sufletul, înfierbântaţi de patimă, nu pot să îşi aţintească ochii cugetului către lumina adevărului.”¹ „Căci la fel şi porcii se pleacă la cele de jos şi se apleacă spre pântece şi se tăvălesc în noroi şi nu simt că se umplu de cea mai groasă tină.”² Şi Sfântul Clement al Alexandriei zice: „Să ne temem de boala nu a trupului, ci de păcate, din pricina cărora este boala”³. La fel spune şi cântarea: „Din pricina mulţimii păcatelor mele slăbeşte trupul meu, slăbeşte şi sufletul meu”⁴. De ase-

¹ Sf. Ioan Gură de Aur, *Comentariu la Facere*, 8, 3, PG, 53, 72.

² Idem, *Selecţie din diferite cuvântări*, 24, *Despre păcat şi mărturisire*, PG, 63, 736.

³ Clement al Alexandriei, *Din cuvintele profetice*, 11, PG, 9, 704A; v. Sf. Ioan Damaschin, *Sacra paralela*, 1, 12, PG, 95, 1169CD.

⁴ Megalinarion 2, al Canonului Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, *Ceaslovul cel Mare*.

menea și Marele Vasile, tot ca slăbiciune a sufletului caracterizează păcatul, zicând: „Agricultura schimbă alcătuirea plantelor, iar grija cea după virtute pentru suflet poate să stăpânească feluritele slăbiciuni”¹. Dar și Domnul îi privește pe păcătoși ca pe niște bolnavi, fiindcă și zice: *Nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi*. Boala sufletului este mult mai grea decât cea a trupului și mai primejdioasă, fiindcă în timp ce una duce la moartea trupului muritor, cealaltă duce la moartea sufletului veșnic, *plata păcatului este moartea*, și mai mare decât propria moarte, fiindcă duce la despărțirea de Dumnezeu. Căci moartea sufletească este despărțirea de Dumnezeu. Și se desparte de Dumnezeu fiindcă, potrivit cu cele spuse de Sfântul Evanghelist Ioan, *oricine săvârșește păcatul este de la diavolul*. Căci de la început diavolul păcătuiește spre aceasta, de aceea nu este nici o *împărtășire a luminii cu întunericul*.² Iar Sfântul Ioan Gură de Aur zice că păcatul se săvârșește din lipsa fricii de Dumnezeu și că duce în adâncul iadului.³ Dar ne sfătuiește să ne depărtăm de păcat, zicând: „Lasă-te de păcat, căci faptul de a păcătui este omenesc, dar a rămâne în acestea este cu totul drăcesc”⁴. Dar fiindcă desfătarea de păcat este vremelnică și pentru că după aceasta urmează multă întristare, zice: „În acest fel este păca-

¹ Sf. Vasile cel Mare, *Omilii*, 9, la *Hexaïmeron*, 5, *Despre rodul pământului*, 7, PG, 29, 109D-112A.

² Cf. II Cor. 6:14.

³ Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 1, 12, PG, 95, 1160D-1161A. V. *Melissa* I, 4, PG, 136, 785C.

⁴ Sf. Ioan Gură de Aur, *Către monahul Teodor*, 16, 73-74, SC, 117, Paris, 1966, p. 182.

tul: mai înainte de a fi săvârșit, îl îmbată pe cel stăpânit de el, iar după ce este săvârșit și făptuit, atunci se opresc și se sting cele ale plăcerii și apoi stă înainte gol învinuitorul, având rolul unui călău public, care, zdrobindu-l pe cel rătăcit, cere cea mai de pe urmă pedeapsă, apăsându-l mai greu decât orice povară”¹. Și în altă parte: „Căci nimic nu este atât de greu de purtat precum natura păcatului, nimic nu ne dă atâta chin precum felul răutății și rătăcirile. Pentru aceasta Hristos a zis celor ce trăiesc în păcate: *Veniți la Mine, cei osteniți și împovărați, și Eu vă voi odihni pe voi, căci jugul Meu este bun și povara Mea este ușoară*”². Pentru aceasta și un alt părinte zice: „Ce este mai greu și mai vătămător decât păcatul, după cum, dimpotrivă, ce este mai ușor și mai folositor decât virtutea?” Căci păcatul, așa cum este scris în *Pilde*, *răbindu-i pe mulți*⁴ îi aruncă în osândă, *cel fără de lege este prins în lațurile fărădelegilor lui*.⁵ Iar virtutea, pe cei ce o lucrează îi face vii și îi duce la înălțime, după cum zice autorul *Pildelor*: *pom al vieții este tuturor celor ce o stăpânesc*⁶.

Păcatul corupe dumnezeiasca frumusețe a chipului, atât a sufletului, cât și a trupului și îl face urât și nevrednic, fiindcă, așa cum spune marele Vasile: „Așa cum sunt umbrele pentru trupuri, așa sunt pă-

¹ Idem, *Scrisori către Olimpiada*, SC, 13bis, Paris, 1968.

² Mt. 11:28-30.

³ Sf. Ioan Gură de Aur, *Cuvântări la Facere*, 9, 4, PG, 54, 630.

⁴ *Pilde* 7:26.

⁵ *Pilde* 5:22.

⁶ *Pilde* 3:18.

catele pentru suflete: le însoțesc pretutindeni, dând la iveală faptele”¹.

Păcatul depărtează pe îngerul păzitor al sufletului și predă sufletul și trupul în stăpânirea diavolului, fiindcă, precum iarăși zice Sfântul Vasile cel Mare, „Căci așa cum fumul alungă albinele și mirosul urât alungă porumbeii, la fel și pe îngerul păzitor al vieții noastre îl izgonește păcatul cel urât mirositor, vrednic de plâns”².

Păcatul alungă orice sfială și îi face fără rușine pe cei ce păcătuiesc prin întunecarea minții lor. Despre nerușinarea păcatului, dumnezeiescul Ioan Gură de Aur spune: „Păcatul, până ce se săvârșește, are oarecare rușine. Dar, după ce s-a săvârșit cu fapta, atunci îi face cu totul fără de rușine pe cei ce îl lucrează”³.

„Păcatul, zice același dumnezeiesc părinte, este maica smereniei, iar întoarcerea de la păcat, smerenia însăși.”⁴ Una înalță și duce sus, celălalt coboară și smerește, una duce la ceruri, iar celălalt în adâncul iadului. Și iarăși: „Dacă deci păcatul este bun, păzește-l pe același până la sfârșit. Dar dacă este vătămător pentru cel ce îl săvârșește, atunci pentru ce rămâi în cele distrugătoare?

Nimeni, căutând să vomite fierea, nu o adună iarăși pe aceasta înmulțit dintr-un trai rău și nepedepsit”⁵. Și

¹ Sf. Vasile cel Mare, *Cuvântul 7, 9, Despre păcat*, PG, 32, 1209C. V. Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 1, 12, PG, 95, 1160C.

² Idem, *Cuvântul 7, 2, Despre păcat*, PG, 32, 1197B.

³ Sf. Ioan Gură de Aur, *Comentariu la Faptele Apostolilor*, I, 1, PG, 60, 85. V. Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 1, 12, PG, 95, 1165A.

⁴ Sf. Grigorie Teologul, *Cuvântul 4, Împotriva lui Iulian Împăratul*, 32, PG, 35, 560AB.

⁵ Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 1, 12, PG, 95, 1161A.

Sfântul Marcu adaugă: „Păcatul este foc ce arde și orice vei adăuga la el îl vei aprinde și mai mult”¹.

„Se pare că păcatul este ca o piedică ce oprește cugetul bun al lui Dumnezeu să fie întru noi.”²

„Pe cei ce slujesc păcatului îi așteaptă întristarea și munca gheenei.”³ Pentru aceasta *ca de fața șarpei lui fugi de păcat; de te vei apropia de el, te va mușca; dinți de leu sunt dinții păcatului, care omoară sufletele oamenilor*.⁴

Necurăția sufletului, Sfântul Ioan Gură de Aur o numește păcat: „Este mai bine să fii murdar de noroi decât de tina păcatelor”⁵. Așa cum viermele roade din lemn și mănâncă lemnul și mănâncă și lâna, având de la sine însuși început, la fel și întristarea și moartea sunt născute din păcat și consumă păcatul.”⁶ Și iarăși: *Sabie cu două tăișuri este păcatul*⁷.

¹ Marcu monahul și pustnicul, *Despre legea duhovnicească*, 137, PG, 31, 921C.

² *Melissa*, 10, 16, PG, 136, 824C.

³ Sf. Vasile cel Mare, *Omilia 13, Protretic la Sfântul Botez*, 7, PG, 31, 440C.

⁴ Întel. Sir. 21:2.

⁵ Sf. Ioan Gură de Aur, *Culegere din diferite cuvântări*, 24, *Despre păcat și mărturisire*, PG, 63, 736-737.

⁶ Idem, 21, *Omilii către cei ce se nevoiesc cu bărbăție*, citite în Antiohia, 5, 4, PG, 49, 75.

⁷ Întel. Sir. 21:3; Sf. Ioan Damaschin, *Sacra paralela*, 1, 12, PG, 95, 1157A.

Care este pricina pentru care păcătuim

Pricina pentru care omul păcătuiește este înșelarea lui în căutarea binelui, de a cărui desfătare însetează și pe care o caută. Despre aceasta Sfântul Ioan Damaschin zice: „Și al celor rele început și sfârșit este binele, căci pentru bine sunt toate, și câte sunt bune și câte sunt potrivnice, căci și pe acestea le facem însetând de bine, căci nimeni nu face ceea ce face privind spre rău, fiindcă răul nici nu are existență, ci este o lipsă de existență, având existență pentru bine, și nu pentru sine. Căci tot ceea ce există fie este pentru bine, fie pentru că este socotit bine”¹.

În căutarea binelui, omul, înșelat din necunoaștință, face o alegere rea a celor încredințate lui, adică alege în locul binelui adevărat ceea ce este socotit a fi bine, către care tinde nu prin fire, ci îl preferă împotriva firii din slăbirea judecății. Dar fiindcă binele este iubit și dorit prin fire, omul care alege binele care nu este prin fire bine, ci este doar crezut bine, fiindcă alege un bine dorit contra firii, un bine care nu este creat de Dumnezeu, prin urmare răul, acel om păcătuiește.

Omul este zidit și astfel este prin fire bine, fiindcă a fost făcut după chipul lui Dumnezeu, Cel mai înalt bine. Ca bun, prin fire însetează și caută binele, frumosul și adevărul. Pentru această sete sădită în fire, *Sfânta Scriptură* zice că Dumnezeu a dat legea înscrisă în însăși inima omului, ca să fie făcut acesta partaș bunătății și fericirii lui Dumnezeu. Păzirea acestei legi nu dă niciodată vreo greutate celui ce o păzește,

¹ Sf. Ioan Damaschin, *Împotriva Maniheilor*, 64, PG, 94, 1560 C.

din pricina identității imboldurilor lui cu îndemnurile lăuntrice ale inimii omului. Pentru această identitate a simțirilor celui ce poruncește și a celui ce primește porunca, fericirea omului s-a întărit și omul a fost așezat în Rai în locul fericirii.¹

Prin tinderea și aplecarea aceasta către bine sădită în fire, omul, ca ființă inteligibilă, independentă și liberă moral, trebuia să fie bun și de voie, și întru cunoștință să lucreze binele, astfel încât să fie arătată virtutea din libera alegere, și omul să rămână de voie în bine și să fie desăvârșit. Punerea la încercare a omului pentru a arăta puterea marii caracteristici a liberei alegeri, puterea ei desăvârșitoare, era absolut necesară, fiindcă fără punerea la încercare nu există virtute și fără virtute nu poate să fie desăvârșire, care este și scopul omului. Pentru o astfel de încercare, potrivit cu dumnezeiasca îngăduință, a fost și ispita diavolului.

Omul a păcătuit, fiindcă, deși avea puterea de a se împotrivi diavolului, nu s-a împotrivit. Atacul nu a fost cu privire la ceva necunoscut, potrivnic lui, ci cu privire la ceva cunoscut și dorit prin fire. Și ar fi putut birui, dacă ar fi ascultat mai curând de glasul lăuntric decât de glasul diavolului, să rămână de voie în bine, către care tindea mai mult și de voie și să devină desăvârșit.

Motivul cedării și al supunerii propriei voințe a fost dorința de a dobândi binele. A ascultat de sfatul diavolului ca să fie asemenea Celui Preaînalt. **Și, desigur, desăvârșit fiind ca și chip al lui Dumne-**

¹ Cf. Fac. 2:15.

zeu, asemănător va urca la Cel Preaînalt, fiindcă aceasta căuta pentru el și Domnul nostru Iisus Hristos: „Dumnezeu S-a făcut om, pentru ca să îl facă pe Adam Dumnezeu”. Și cu adevărat, pe drept cuvânt dorea dobândirea binelui, dar printr-un legământ cu totul potrivit. Înșelat de diavolul, credea că fără luptă se va desăvârși și a lăsat la o parte porunca lui Dumnezeu, dată lui tocmai cu acest scop. Păzirea poruncii i-ar fi adus ceea ce diavolul, mințindu-l, îi promitea. Astfel încât omul, căutând binele, s-a aflat săvârșind răul. A călcat porunca dumnezeiască pentru a se bucura de cel mai înalt bine.

Păcatul a fost pedepsit, fiindcă omul, ca ființă moralmente liberă, care prin fire iubește legea lui Dumnezeu și prin fire caută împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, nu a lucrat potrivit cu voința lui, ci împotriva voinței, supunând voința lui cea iubitoare de lege voinței diavolului, iubitoare de fărădelege. A fost așadar pedepsit Adam, fiindcă, pentru a se bucura de ceea ce râvnea mai mult întru cunoștință, a lăsat la o parte porunca lui Dumnezeu. A păcătuit așadar din înșelarea cu privire la căutarea binelui și aceasta este pricina tuturor păcatelor.

Că înșelarea vine din negrijă

Dar de ce a fost înșelat cel dintâi om? Pentru ce în cea dintâi punere la încercare a libertății lui morale a fost biruit? Oare nu era destul de puternic ca să stea împotriva, ca să rabde încercarea? Nu, fiindcă nicio dată Dumnezeu nu îngăduie ca peste putere să fie is-

pitit omul.¹ Dreptatea Lui nu îngăduie o astfel de încercare. Încercarea era pe măsura puterii lui și a capacității de a se împotrivi. Dar atunci pentru ce a fost biruit? Pricina înfrângerii lui se află în omul însuși, fiindcă, deși puterea împotrivirii era în el însuși, totuși nu s-a folosit de ea. Dar care este pricina unei astfel de omisiuni? Negrija, neatenția față de ceea ce se cuvenea. Căci s-ar fi convenit ca omul să se înalțe la Dumnezeu, să își raporteze mintea numai la Dumnezeu și să nu caute desfătare în bucurarea de fapte. Ațintirea privirilor lui spre cele pământești a atras după sine negrija față de ceea ce era convenit lui Dumnezeu și negrija omului față de ceea ce era convenit stării lui. Prin neluare aminte deja s-a îndepărtat de Dumnezeu, a pierdut mare parte din puterea dumnezeiască ce îl întărea și, din această pricină fiind biruit, a căzut în păcat. Dacă Adam nu era deja îndepărtat de Dumnezeu, nu ar fi fost biruit, fiindcă puterea lui Dumnezeu l-ar fi întărit. Ațintirea privirilor spre pomul interzis era semnul atașamentului lui față de materie. Atunci este cineva ținut spre materie, când ochii îi sunt distrași de la Dumnezeu. Căutarea la frumusețea roadelor pomului oprit era semnul cugetelor pământești. Încă de la privirea înspre pom, căderea lui Adam era un fapt deja împlinit. Diavolul l-a îmboldit pe omul care stătea deja sub umbra pomului tânjind după roadele lui. Dacă omul nu și-ar fi ațintit privirea spre pom, nu ar fi fost biruit de diavolul. Ațintirea privirii a atras după sine căderea, astfel încât nu vreo neputință a lui morală sau vreo imperfecțiune a

¹ Cf. I Cor. 10:13.

atras după sine căderea și înșelarea, ci nepăsarea față de înalta lui datorie, față de datoria de a-L sluji pe Dumnezeu și numai spre El să își ațintească privirea. Pentru această pricină și Domnul îndeamnă de multe ori pe ucenicii Lui să privegheze și să se roage neîncetat, ca să nu cadă în ispită.¹ Fiindcă, în timp ce priveghează și se roagă, mintea privește către Dumnezeu, iar săgețile slobozite din arcu vrăjmașului nu mai pot să semene gânduri rele. Dar provoacă răni grele de îndată ce găsesc mintea și cugetul împrăstiate în fâptura creată. Și cu adevărat atunci suntem ispitiți, când simțim atacul, și îl simțim același când atenția noastră se concentrează asupra atacului însuși și când există învoire cu el. Pentru aceasta a zis: *ca să nu intrați în ispită*, adică să primim atacurile, fiindcă în măsura în care le respingem nu suntem duși în ispită. Adam a căzut în ispită fiindcă a primit atacul. Așadar păcătuim din pricina dispoziției noastre spre păcat, dispoziție care ne vine din nepăsarea față de slujirea lui Dumnezeu.

Despre păcatele din nepăsare iată ce scrie dumnezeiescul Hrisostom:

„Căci așa cum ar fi nefiresc ca cineva să țină casa fără sfeșnic seara și să vadă lumină, la fel de nefiresc ar fi ca sufletul să vadă fără lumina învățăturii. De aici ne și învoim cu multe păcate, fiindcă nu aprindem degrabă candela în suflet. De aici și cădem în fiecare zi, de aici și multe lucruri rele ne vin nouă în minte, cum ni se întâmplă adeseori, fiindcă, deși am primit auzirea dumnezeieștilor cuvinte, înainte de a păși afară pe

¹ Cf. Mt. 26:41; Mc. 14:38.

ușa bisericii, îndată le lepădăm și, stingându-se lumina, umblăm în mult întuneric.

Dacă deci acestea s-au întâmplat până acum, să nu se mai întâmple de acum înainte, ci să ținem neîncetat candela aprinsă în minte și să ne înfrumusețăm sufletele mai mult decât casa. Căci sufletul rămâne aici, în biserică, deși, îndreptându-ne spre casă, plecăm de aici. Pentru aceea trebuie să îl învrednicim pe el de și mai multă grijă. Acum însă sunt unii care petrec astfel în chip nenorocit, care își împodobesc casele de aici cu acoperișuri aurite și cu broderii în piatră și gravate cu flori și cu columne poleite și cu toate celelalte. Dar mintea care petrece mai trândav decât cel mai sărac han o trec cu vederea, plină de tină, de fum și de multă duhoare și de negrită sărăcie. Iar pricina tuturor acestora e în faptul că sfeșnicul învățaturii duhovnicești nu arde înlăuntrul nostru. Pentru aceasta, neglijăm pe cele cu adevărat necesare, iar cele care nu sunt vrednice de nimic se bucură de multă osteneală din partea noastră. Acestea le spun nu numai cu privire la cei bogați, ci și cu privire la cei nevoiași.”¹

De aici ne vine și călcarea legii morale, de aici feliuritele păcate, de aici îndepărtarea de Dumnezeu, de aici zidul despărțitor ridicat între Dumnezeu și om², de aici multe lucruri înfricoșătoare, care ne întristează pe noi și tot de aici vine și multa noastră îndrăcire.

¹ Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia la Sfinții Mucenici*, PG, 50, 662.

² Cf. Ef. 2:14.

OMILIA 6

Despre pocăință

*Pocăiți-vă, căci s-a apropiat
Împărăția cerurilor! (Mt. 3:2)*

Pocăința urmează păcatului, fiindcă păcatul, nefiind binele căutat, vădit fiind sub adevăratul lui chip urât, aduce remușcare și întristare în suflet. Cel ce păcătuiește vede marele rău făcut de dânsul, consecințele lui și regretă. Remușcarea este dispoziția sufletului de a se întoarce la Dumnezeu, de Care s-a îndepărtat. Caută degrabă comuniunea cu El și caută mila Lui. Iar iubirea de oameni a lui Dumnezeu, Care nu vrea ca cineva să se piardă, ci toți să vină la „cunoștința adevărului” și să se mântuiască, nu numai că primește pocăința celor ce se întorc la El din propria voință, din conștiința păcatului lor, ci îi cheamă la pocăință pe toți cei care din lipsă de conștiință și din împietrirea în păcat rătăcesc, ca să îi mântuiască și pe aceștia. De la căderea lui Adam în păcat, Dumnezeu nu a încetat să îi cheme pe cei ce păcătuiesc la pocăință și la comuniunea cu El. Marea iubire de oameni a lui Dum-

nezeu se arată în trimiterea Unuia-Născut Fiul Lui să îl cheme pe omul înșelat prin păcat și să îl împace pe el cu Dumnezeu. Vedem astfel măreția iubirii Lui de oameni. Pentru ca nu cumva omenirea, îngreuiată cum era de păcat, să nu poată recunoaște pe Mântuitorul Care a venit la ea, l-a trimis pe Înainte-Mergătorul Ioan, pe îngerul Lui, ca să gătească în pustie calea dinaintea Lui și să propovăduiască botezul pocăinței, spre iertarea păcatelor. Dumnezeiasca iubire de oameni a binevoit ca și prin profeți să vestească venirea propovăduitorului pocăinței, a Înainte-Mergătorului Mântuitorului omenirii. Isaia cel cu mare glas profețește, zicând: *Un glas strigă în pustie: gătiți calea Domnului, drepte faceți căile Lui: Toată valea se va umple și tot muntele și dealul să se plece; și să fie cele strâmbe drepte, și cele colțuroase căi netede. Și se va arăta slava Domnului și tot trupul o va vedea, căci gura Domnului a grăit*¹. Așadar a venit Ioan și a propovăduit pocăința, zicând: *Pocăiți-vă, căci s-a apropiat Împărăția cerurilor!*²

Cine poate să nu se minuneze de mărimea dumnezeieștii iubiri de oameni? De atâta grijă, atât de caracteristică lui Dumnezeu, față de om? O ilustrare a dumnezeieștii iubiri de oameni propovăduită atât de tare, ca un al doilea Stentor³, și voința ca toți să se mântuiască și nimeni să nu rămână într-o pierzanie?

¹ Is. 40:3-6; Lc. 3:3-6.

² Mt. 3:2.

³ Stentor – un grec din Troia, herald al forțelor armate grecești adunate la Troia, vestit pentru calitățile sale vocale și pentru vocea lui puternică.

Trimiterea lui Ioan mai dinainte, vestită de profetul Isaia, este cel mai mare exemplu al iubirii de oameni a lui Dumnezeu, fiindcă a vestit mai dinainte oamenilor bogăția dumnezeieștilor haruri. Numele *Ioan*, care se tâlcuiește *har*, a vestit profetic venirea dumnezeieștilor haruri: era cu adevărat îngerul care a binevestit cele bune, îngerul păcii, al egalității, al libertății. A vestit venirea Lui, ca să ușureze și să reînsuflețească omenirea copleșită sub povara robiei păcatului și sub tirania diavolului și să o pregătească pentru primirea Mântuitorului.

Prorocia venirii propovăduitorului pocăinței mărturisește totodată necesitatea absolută a pregătirii pentru primirea Mântuitorului, pentru primirea Evangheliei păcii, fiindcă dacă starea noastră morală căzută nu ar împiedica lucrarea dumnezeiescului har și dacă dumnezeiescul har i-ar mântui pe toți fără deosebire și nu ar face nici o diferență între bine și rău, atunci ar fi cu totul de prisos profeția, de prisos ar fi și trimiterea lui Ioan, de prisos și botezul pocăinței, de prisos și însăși venirea Mântuitorului. Pentru că atunci Dumnezeu ar fi putut să mântuiască pe om și fără trimiterea Unuia-Născut Fiul Lui, și nici nu ar fi fost prorocită venirea Lui prin profeți, nici nu s-ar fi cerut pregătirea căii Domnului. Dar mai dinainte a vestit și mai dinainte a cerut pregătirea și l-a trimis pe Înainte-Mergătorul sosirii Lui și i-a poruncit să propovăduiască pocăința și să boteze cu botezul pocăinței, fiindcă starea morală împiedica harul mântuirii să lucreze asupra omului păcătos și căzut din punct de vedere moral, care se tăvălește în tina păcatului fă-

ră să se trezească, fiindcă harul nu vine la cel supus păcatului și fiindcă nu este *nici o părtășie între lumină și întuneric*.¹ Harul Duhului, pentru a-l mântui pe om, trebuie să îl găsească pe el curat, ca să se odihnească peste el, fiindcă nu este vorba despre simpla slobozire din robia diavolului, ci despre împăcarea și împrietenirea cu Dumnezeu. Este vorba despre însăși comuniunea cu Dumnezeu, este vorba despre înfierea de către Tatăl ceresc. Este vorba despre Împărăția lui Dumnezeu, este vorba despre „numărarea împreună cu îngerii și cu sfinții lui Dumnezeu”². Este vorba despre îndumnezeirea omului. De aceea mai înainte se cere botezul pocăinței, curăția vieții, pregătirea morală, fiindcă păcatul este întuneric, faptă a întunericului, faptă a diavolului, tatăl întunericului. Dar dacă este vorba despre eliberarea din tirania diavolului, atunci curățirea morală și pregătirea erau necesare, fiindcă păcatul este robia și tirania diavolului, din care dacă cineva a păcătuțit nu se mai eliberează.

Așadar acest mare scop căutat cere curăția, fiindcă împlinirea lui fără aceasta este cu neputință. Din pricina acestei necesități absolute, Mântuitorul a trimis pe îngerul Său înaintea feței Lui, ca să propovăduiască pocăința spre iertarea păcatelor și să curățească prin apa botezului pocăinței pe cei care aveau să primească pe Mântuitorul. De unde se cuvenea ca omul, aflat sub blestem din pricina păcatului, să intre în contact cu Sfântul Dumnezeu, mai întâi să lepede calea înșelătoare, să se pocăiască pentru viața lui păcătoasă,

¹ II Cor. 6:14.

² Cf. Mc. 8:38.

să se întoarcă la Dumnezeu și să primească de la El iertare a păcatelor.

Propovăduirea lui Ioan era necesară pentru a pregăti iertarea păcatelor. Botezul lui Ioan era arvuna iertării lor, fiindcă iertarea păcatelor este fapta dumnezeiescului har și numai Dumnezeu poate ierta păcatele¹. De aceea pentru sfințirea omului se cere pocăința, întoarcerea către Dumnezeu, botezul pocăinței, apa curățitoare pentru sufletul întinat și pentru trup. Așadar se cere dispoziția liberă a omului, se cere acordul lui, care să vină din propriul impuls, se cere dorința de întoarcere, *metánoia*, se cere intrarea în baia nașterii din nou,² pentru ca prin aceasta să se curețe, să se sfințească și să se mântuiască. Iată pricina pentru care harul nu mântuiește „oricât ar fi el de har” fără libera dispoziție a omului³, pricină pentru care sunt date îndemnul pentru pregătire. Căci este cu neputință ca cineva să se mântuiască dacă prin pocăință, dacă prin baia ei curățitoare nu se va curăța pentru a dobândi iertarea păcatelor lui și astfel să fie sfințit și să se împrietenească cu Dumnezeu.

Botezul pocăinței al Înainte-Mergătorului este și va fi chipul pocăinței în toți vecii și învață pe toți că este cu neputință comuniunea cu Dumnezeu cât timp cel ce păcătuiește rămâne în păcat, fiindcă este dator să se întoarcă la Domnul Dumnezeu lui, să se îngrijească de păcatele pe care le-a făcut și că trebuie

¹ Cf. Lc. 5:21.

² Cf. Tit 3:5.

³ Sf. Ioan Gură de Aur, *Tâlcuire la Epistola către Romani* 18, 5, PG, 60, 579.

să primească baia curăţitoare a lacrimilor, această arvună a iertării păcatelor de către Dumnezeu, fiindcă „acolo unde este duhul pocăinţei, acolo e limpede că se lucrează nimicirea oricărui păcat şi pieirea blestemăţilor diavoli”, zice Sfântul Nil.¹

Dar, de vreme ce, pe de o parte, din pricina neputinţei morale sau mai degrabă din pricina nepăsării, omul de multe ori cade în diferite păcate prin care îşi primejduieşte mântuirea, iar pe de altă parte, fiindcă pocăinţa este absolut necesară pentru mântuire, trebuie să nu cheltuim timpul ce ni s-a dat, ci să ne grăbim spre pocăinţă, ca nu cumva, dacă tot amânăm pocăinţa, patima să facă sufletul de nevindecat.

¹ Apud Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 40, 3, PG, 96, 144A.

OMILIA 7

Că mântuirea se săvârşeşte prin harul lui Dumnezeu şi prin voinţa omului

*Nimeni nu cunoaşte pe Fiul
afară numai de Tatăl, nici pe Tatăl nu
Îl cunoaşte nimeni decât numai Fiul şi
cel căruia Fiul voieşte să îi descopere.
(Mt. 11:27)*

Aşa cum iubirea dumnezeiască de oameni este nesfârşită şi harul îmbelşugat pentru mântuirea omului, la fel, nu mai puţin, mântuirea omului este cu neputinţă fără dispoziţia şi conlucrarea lui. Trebuie mai întâi ca el să conştientizeze că a păcătuit, să se pocăiască, să dorească să caute propria mântuire şi astfel harul să încununeze mântuirea, fiindcă atât conştientizarea, cât şi pocăinţa, setea pentru mântuire şi căutarea acesteia sunt dovada întoarcerii către Dumnezeu, sunt semnul întoarcerii de la păcat şi al dispoziţiei pentru lucrarea virtuţii, sunt într-un anume mod *epicleza*¹ milei dumnezeieşti, care se grăbeşte să îl miluiască pe cel căzut.

¹ Chemarea, invocarea harului Duhului Sfânt.

Astfel încât se cuvine să voim să ne mântuim, pentru ca harul să ne mântuiască pe noi. Același adevăr îl mărturisesc și Sfinții Părinți ai Bisericii. Dumnezeu-
cul Ioan Gură de Aur zice: „Harul, oricât ar fi de har, îi mântuiește numai pe cei ce voiesc”¹.

De asemenea, și Sfântul Grigorie Teologul zice: „Faptul de a se mântui trebuie să vină și de la noi, și de la Dumnezeu”². Și Sfântul Iustin Martirul zice că „Dumnezeu, Care singur l-a creat pe om, nu îl poate mântui pe om fără om”³.

Cei ce cugetă că omul poate să fie mântuit numai prin harul lui Dumnezeu sau numai prin propria lui voință, fără dumnezeiescul har, se înșală, fiindcă harul, după cum am arătat, nu mântuiește decât pe cei care se pocăiesc și se întorc la Domnul. Or, voința fără har este insuficientă pentru mântuire, fiindcă nu poate omul să se îndrepte pe sine către Dumnezeu. Dar neputința acestuia se vedește deja din multele veacuri ale robiei lui față de păcat și din stăpânirea diavolului asupra lui, în care a rămas supus fără de voie, și din pricina căreia până astăzi suspină și din care nu a putut să îl elibereze nici dezvoltarea sau evoluția lui, nici înțelepciunea, nici orice altceva. În puterea voinței ome-
nești ca singura potrivită pentru mântuire a crezut mai întâi Pelaghie, la începuturile secolului al V-lea, și cei

¹ Sf. Ioan Gură de Aur, *Tâlcuire la Epistola către Romani*, 18, 5, PG, 60, 579.

² Sf. Grigorie Teologul, *Cuvântul 37, La Cuvântul Evangheliei* „Când a sfârșit Iisus aceste cuvinte, ș. cl., PG, 36, 297D.

³ Sf. Iustin Martirul și Filosoful, *Fragmente din opera lui*, PG, 6, 1596C. V. și Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 1, 9, PG, 95, 1112C.

care i-au urmat lui, pelagienii. Iar în puterea dumnezeiescului har ca singura care îl poate mântui pe om au crezut doi însemnați părinți ai Bisericii Apusene, Fericitul Augustin și Fericitul Ieronim care, căutând contrazicerea învățaturii eretice a lui Pelaghie, au căzut în extrema opusă. Dar Biserica sobornicească, alegând calea de mijloc, a combătut ambele erezii și a statornicit prin dogmă că „mântuirea se săvârșește atât prin dumnezeiescul har, cât și prin conlucrarea omului”.

Credința Bisericii noastre este singura dreaptă și în acord cu Sfintele Scripturi. Din înseși Sfintele Scripturi se arată că pentru mântuirea omului sunt cerute amândouă, atât harul, cât și dispoziția omului. Din înseși cuvintele Mântuitorului se mărturisește necesitatea coexistenței lor. Domnul, deși a venit pentru mântuirea neamului omenesc, nu i-a mântuit pe toți, cu toate că El a voit ca *toți să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină*¹, ci i-a mântuit numai pe cei care I-au urmat Lui, fiindcă atunci când a propovăduit, a zis: *Cel ce voiește să vină după Mine, să se lepede de sine*². Pentru mântuire se cere lepădare de sine, care, altminteri, este cu neputință fără dispoziția interioară și fără propria voință. Dar, de asemenea, propovăduiește și către cei care primesc mântuirea din faptele legii, zicând: *Eu sunt ușa: dacă intră cineva prin Mine, se va mântui*³. Și *fără Mine nu puteți face nimic*.⁴

La mântuirea omului, deci, contribuie în același timp atât harul lui Dumnezeu, cât și voința omului.

¹ I Tim. 2:4.

² Mc. 8:34.

³ In 10:9.

⁴ In 15:5.

Pe de o parte, harul lui Dumnezeu cheamă, luminează mintea și inima, iar voința conlucrează la deschiderea ochilor și la curățirea inimii. Așadar mântuirea începe cu harul lui Dumnezeu, se formează de voință și se desăvârșește prin har, care o și încununează. Parabola Semănătorului este un exemplu potrivit. Semănătorul a semănat, pământul cel bun o primește, iar Dumnezeu o face să crească și o binecuvântează. De aici rezultă că este necesar ca noi mai întâi să voim să ne mântuim, ca să fim mântuiți apoi prin har.

Că trebuie să grăbim spre pocăință

Grija cu privire la mântuirea noastră trebuie să vină la timp, iar pricina pentru aceasta este pericolul iminent cu privire la mântuirea sufletului nostru. Cel ce este fără de grijă cu privire la mântuirea sufletului lui riscă un îndoit pericol: ori să fie răpit de moarte pe neașteptate, ori să fie părăsit de harul lui Dumnezeu. În ambele privințe răul este mare, fiindcă pierderea sufletului este moarte. De aceea Sfântul Ioan Gură de Aur ne sfătuiește, zicând: „Să nu întârzii să te întorci la Dumnezeu, nici nu amâna de pe o zi pe alta până la sfârșit: căci nesigur este sfârșitul. De aceea *ca un fur noaptea, așa vine și ziua Domnului*. Dar nu ca să ne fure ceva, ci pentru ca acest avertisment să ne facă pe noi mai tari și neclătinați. Cel care prevede furtul petrece în priveghere și, aprinzând candela, pururi veghează. Așa și voi, aprinzând lumina credinței și a dreptei viețuirii, veți avea candelile luminoase în priveghere neîncetată.”¹ „Fiindcă nu știm când vine mi-

¹ Cf. Mt. 13:3-25.

rele¹, trebuie să fim pregătiți pururi, pentru ca atunci când va veni să ne găsească priveghind.”² Și Sfântul Grigorie Teologul zice: „Nu trebuie să așteptăm un prilej/o vreme anume pentru îndreptarea noastră, pentru că nu avem siguranța zilei de mâine. Căci mulți, voind să facă multe a doua zi, nu au reușit.”³ Dacă vei scăpa momentul prezent lăsându-l să treacă, mereu vei căuta la ziua de mâine, furat de uneltirile celui rău, după cum este felul aceluia. Mie dă-mi prezentul, iar lui Dumnezeu, viitorul. Mie dă-mi tinerețea, lui Dumnezeu bătrânețea; mie, plăcerile și patimile, lui Dumnezeu dă-I neputința și nefolosirea⁴. „Cât de mare este pentru tine pericolul acesta! Câte semne ale lipsirii de nădejdea mântuirii! Nu știi când vine moartea. Fie te împresoară războiul... fie vine ceasul cel rău (căci ce este mai ușor decât să moară un om, ori cât de mare i-ar fi grija lui), fie băutura prisosește, fie vântul îl doboară, fie calul îl trage după el, fie vreun leac luând din greșeală, prin vreo îngăduință a proniiei, în loc de tămăduitor, s-a arătat otrăvitor.”⁵

Harul lui Dumnezeu îl părăsește pe omul nepocăit, fiindcă acesta a adus înfruntare bogăției bunătații

¹ Cf. Mt. 25:13.

² Sf. Ioan Gură de Aur la *Cuvântul evanghelic* care zice: Dar veți cunoașteți aceasta, că în zilele cele de pe urmă timpurile vor fi grele..., 6, PG, 56, 278.

³ Sf. Grigorie Teologul, *Epistola 22, Despre desăvârșirea vieții monahilor*, 3, PG, 32, 293A.

⁴ Adică, prin nepăsarea la tinerețe și prin amânarea pocăinței la vremea bătrâneții, Îl facem pe Însuși Dumnezeu neputincios și nefolositor, El neputând lucra mântuirea noastră.

⁵ Sf. Grigorie Teologul, *Cuvântul 40, La Sfântul Botez*, 14, PG, 36, 576C-577A.

și a îndelungii răbdări a lui Dumnezeu. Iată ce zice Sfântul Apostol Pavel despre omul care stăruiește în păcat: *Și socotești tu, oare, omule, care judeci pe cei ce fac unele ca acestea, dar pe care și tu le faci, crezi oare că tu vei scăpa de judecata lui Dumnezeu? Sau disprețuiești tu bogăția bunătății Lui și a îngăduinței Lui și a îndelungii Lui răbdări, neștiind că bunătatea lui Dumnezeu te îndeamnă la pocăință? Dar potrivit cu învârtoșarea ta și după inima ta nepocăită, îți aduni mânie în ziua mâniei și a arătării dreptei judecăți a lui Dumnezeu, Care va răsplăti fiecăruia după faptele lui*¹. Dumnezeiasca îndelungă răbdare se preschimbă în urgie, îngăduința în nesuferire și bunătatea în muștrare. Pentru aceasta și corifeul Apostolilor ne sfătuiește pe noi să nu ne înșelăm socotind întârziere îngăduința și îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu nu întârzie, ci doar amână, nevoind să piardă pe nimeni dintre noi, ci ca toți să venim la pocăință. *Domnul nu întârzie cu făgăduința Sa, după cum socotesc unii că e întârziere, ci îndelung răbdă pentru voi, nevrând să piară cineva, ci voind ca toți să vină la pocăință. Iar ziua Domnului va veni ca un fur noaptea, când cerurile vor pieri cu vuiet mare, stihiiile arzând se vor desface și pământul și lucrurile de pe el se vor mistui*.²

Că suntem datori să ne grăbim să Îl căutăm pe Domnul, Însuși Domnul ne-o spune: *Mă veți căuta și nu Mă veți afla*³. În măsura în care harul ne roagă, sun-

¹ Rom. 2:3-6.

² II Petr. 3:9-10.

³ In 7:34.

tem datori să ne apropiem, fiindcă, poate, atunci când noi îl vom căuta, nu îl vom mai găsi. Poarta s-a închis și, atunci când noi vom striga: „Doamne, Doamne deschide-ne nouă!”, mirele ne va răspunde: *Nu vă știu pe voi*.¹ Am trăit în păcat și poate avem să murim în el. Cine ne va da nouă tărie împotriva vrăjmașului, cât timp rămânem nepocăiți? Iată ce zice Domnul către Iudei: *Eu Mă duc și Mă veți căuta și veți muri în păcatul vostru*.² Dacă deci noi nu ne pocăim, cât timp Îl avem pe Hristos Care ne roagă, vom muri în păcatele noastre, fiindcă Îl vom căuta, dar în zadar va să ne fie căutarea. Este necesar să conștientizăm bine faptul că avem datoria să ne grăbim, fiindcă harul lui Dumnezeu ne părăsește, și fiindcă adeseori înseși păcatele noastre ne duc la moartea de mai înainte hotărâtă și pentru noi neașteptată, după cum zice și Apostolul Pavel scriind către Corintenii care păcătuiau: *de aceea mulți dintre voi sunt neputincioși și bolnavi și mulți au murit*.³ O pildă referitoare la părăsirea de către Dumnezeu, menționată în Sfintele Scripturi, este despre regele Iudeii, Sedechia, care a fost părăsit de Dumnezeu și a fost sortit el și împărăția lui pieirii, deși a căutat prin profetul Ieremia mila Domnului și l-a rugat pe profet, zicând: „Roagă-te Domnului Dumnezeului nostru”. Dar Ieremia a primit poruncă de la Dumnezeu să nu se roage pentru ei, fiindcă El a predat cetatea și pe regele Sedechia în mâinile tiranului Nabucodonosor, regele Asiriei. Și nu s-a rugat Ieremia pentru ei, a

¹ Mt. 25:10-12.

² In 8:20.

³ I Cor. 11:30.

fost luată în stăpânire cetatea, toți au trecut de la mic la mare prin sabie și înaintea ochilor lui Sedechia au fost sfârtecați toată casa lui și toți cei din neamul lui, i-au scos ochii lui, l-au legat cu lanțuri și l-au dus rob în Babilon.¹ Dumnezeu Și-a vărsat mânia și urgia Lui asupra lui Sedechia și asupra cetății. Fiindcă au batjocorit și au luat în deșert cuvintele lui Ieremia profetul și s-au împietrit inimile lor ca să nu se întoarcă la Domnul. Înfricoșător cu adevărat, dar și drept! Este drept ca acela care Îl părăsește pe Dumnezeu să fie părăsit de El. Este drept să fie lepădat cel ce leapădă harul care îl cheamă. Este drept ca Dumnezeu să Își întoarcă fața de la cei care se lipsesc de El și nu vin sau nu răspund chemării. Sfântul Grigorie al Nisei zice: „Astfel, dreapta judecată a lui Dumnezeu se potrivește dispozițiilor noastre și tocmai pe acelea câte la noi sunt, în judecata noastră, tocmai pe acelea ni le dă nouă din ale noastre proprii”².

Graba noastră pentru întoarcere și pocăință imediată o impune însuși pericolul nevredniciei noastre pentru întoarcere, fiindcă tendința noastră spre rău, odată devenită deprindere păcătoasă, ne poate face nevrednici pentru pocăință, ceea ce trebuie să ne înspăimânte pe noi foarte. Obişnuința sau deprinderea, care vine din repetarea neîncetată și care ia locul firii în om, devine atât de puternică, încât omul nu mai poate să i se împotrivescă, fiindcă puterea ei supu-

¹ IV Reg. 25:3-7. V. M. Vella, *Personalități religioase ale Vechiului Testament*, vol. 2, Atena, 1963, p. 56 et passim.

² Sf. Grigorie al Nyssei, *La Fericiri*, 5, PG, 44, 1256C; Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, PG, 95, 1524C.

ne și legea naturală. Dar când obișnuința [păcatului] se înstăpânește asupra noastră, când ne supunem și ne facem robii ei, libera voință pierde neatârnamarea și independența, omul leapădă libertatea, voința se arată neputincioasă să i se împotrivescă și orice încercare ulterioară de a recâștiga libertatea pierdută este zadarnică. Lupta face și mai evidentă neputința. Cel stăpânit de puterea obișnuinței face, lucrează, acționează ca un rob, ca un datornic. Libera lui activitate a încetat, acționează potrivit unei rânduiei străine, glasul omului lăuntric este înăbușit în pieptul său. Obișnuința sfârșește prin a deveni tiranică și, deși puterea patimilor încetează, obișnuința rămâne în slujba acestora. Aceasta este obișnuința, asta este puterea ei, asta este tirania ei. Când pune stăpânire pe noi, atunci ea e cea care călăuzește voile noastre, ea legiuiește faptele noastre și niciodată nu mai lasă din mână frâiele prin care conduce dispozițiile noastre. Atunci totul se pierde, orice nădejde de mântuire piere, nici o rază de lumină nu a mai rămas. A trăit în păcat și în păcat va și muri. Este necesar așadar să ne grăbim la pocăință mai înainte ca păcatul să devină în noi obișnuință, fiindcă atunci este cu neputință să ne mântuim.

Că obișnuința păcatului aduce moarte

În privința păcatului trebuie să fim neclătiți, fiindcă, dacă va dispărea învoirea noastră cu el, se va statornici într-un adevăratul nostru Domn. O pildă potrivită, care ne arată caracterul tiranic și viclean al păcatului, este felul în care Semiramis a luat împărăția și a devenit împărăteasă. Semiramis a reușit prin diferite

lingușiri să îl convingă pe soțul ei, împăratul Ninos al Asiriei, să lase la o parte numai pentru o zi domnia și să îi dea ei sceptrul împărăției. Dar care credeți că a fost cea dintâi faptă pe care a poruncit-o noua împărăteasă? A pus să fie ucis Ninos, împăratul și soțul ei, și a început să își întărească puterea pentru tot restul vieții.¹ Asemănarea este deplină, potrivitându-se în toate privințele. Păcatul, ca o Semiramidă, se luptă prin felurite lingușiri să câștige învoirea omului și, de îndată ce dobândește ceea ce a dorit, stăpânește și împărățește, robește și omoară partea rațională, își ridică tron în inimă și de acolo conduce întreaga viață. Astfel este păcatul, astfel este caracterul lui. Așadar să nu cedăm niciodată lingușirilor lui! Să nu îi dăm lui stăpânirea asupra noastră. Să nu facem ceea ce omul lăuntric nu vrea să facem. Să nu ne supunem voia noastră liberă voinței păcatului. Să nu ne învoim cu ceea ce este contrar legii morale. Nimic care să ne moleșească inima. Cele mai ademenitoare cuvinte să arate inima noastră mai tare decât oțelul. Lacrimi, suspine, făgăduințe, amenințări să nu lase nici o întipărire în inima noastră. Să rămânem statornici și neclătiți în cugetul nostru pentru ca nu cumva, în scurt timp, lacrimile unui regret fără rod să ne brăzdeze obrajii întristați. Cedarea întru totul lipsită de bărbăție îndoite rele ne va aduce. Mai întâi rușinea, iar apoi nefericirea. Iar bărbăția ne va aduce nouă dimpotrivă, îndrăznirea, slava, fericirea. Cel mai grăitor exemplu îl arată *Sfânta Scriptură* pe Iosif, între toți bărbații cel preafrumos, care a ales a răbda orice rea pătimire și însăși

¹ Plutarh, *Etice, Erotikon*, 9, 753DE.

moartea pentru a păzi principiile lui morale, pentru a păzi libertatea lui morală, pentru a păzi legea lui Dumnezeu, iar dintre femei virtuoașa Suzana, care a preferat păcatului moartea. Dacă Ninos ar fi rămas neclătit la ademenirile și lingușelile Semiramidei, aceasta ar fi rămas toată viața supusă lui. Statornicie și bărbăție deci, fiindcă numai prin acestea vom păstra autocrația rațiunii și a libertății noastre morale.

Pilda lui Ninos ne învață pe noi că nu numai deprinderea este puternică, ci și faptul de a păcătui spontan este la fel de periculos și de înfricoșător. Este necesar așadar să fugim de păcat cu toată puterea, dar, dacă am păcătuț, îndată să ne întoarcem la pocăință, pentru ca să nu fim supuși păcatului. „Dacă a păcătui este grea osândă, a stăruir în păcat cu cât mai greu?” zice Marele Vasile. Și dumnezeiescul Ioan Gură de Aur: „Nu a cădea este greu, ci faptul de a rămâne căzut și a nu te ridica din cădere și de a voi răul și de a zăbovi în cugetele rele, ceea ce arată neputința liberei alegeri.”¹ Și iarăși: „a păcătui este omenesc totuși, dar a stăruir în păcat, aceasta nu mai este omenesc, ci drăcesc”².

Cum se cuvine să fie pocăința

Pocăința trebuie să fie adevărată. Este adevărată pocăința când aceasta este însoțită de zdrobirea inimii,

¹ Sf. Ioan Gură de Aur, *Cuvânt povățuitor către Teodor cel căzut*, 1, 7, PG, 47, 285. Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 40, 4, PG, 96, 153C.

² Idem, *Către monahul Theodor*, care căuta să iasă din mănăstire și să se căsătorească și să negustorească, 16, 73-75, SC, 117, Paris, 1966, p. 182.

de dispoziția sufletului pentru împlinirea/satisfacerea dumnezeieștii dreptăți și de mărturisirea păcatelor.

Adevărata pocăință este o schimbare în privința faptelor săvârșite, schimbare a vieții morale, schimbarea în mai bine și desăvârșită întoarcere de la viața de mai înainte și din păcat. Adevărata pocăință, zice Sfântul Clement al Alexandriei, este „nu atât faptul de a se recunoaște cineva vinovat de acestea, ci mai ales de a le dezrădăcina din suflet, pentru care păcate se și osândește pe sine la moarte”¹. Și din nou: „A te întoarce la pocăință înseamnă a înceta de la păcate și a nu mai privi înapoi niciodată”². Pocăința, așadar, este reînnoirea morală a omului și un nou punct de plecare pentru o viață virtuoasă.

Chipul adevăratei pocăințe ni-l dă nouă profetul Isaia, care i-a îndemnat pe Iudei la pocăință și la întoarcerea către Dumnezeu. Iată ce zice el: *Spălați-vă, curățiți-vă! Lăsați răutățile din sufletele voastre înaintea ochilor Mei. Încetați odată din răutățile voastre! Învățați să faceți binele, căutați dreptatea, izbăviți-l pe cel nedreptățit, faceți dreptate orfanului, apărați pe văduvă! Veniți să ne judecăm, zice Domnul! De vor fi păcatele voastre cum e cârmăzul, ca zăpada le voi albi, și de vor fi ca purpura, ca lâna albă le voi face*³.

Cel ce se pocăiește cu adevărat are inimă înfrântă și smerită⁴. O pildă a adevăratei pocăințe este David, regele profet, minte și inimă; suflet și trup; omul în-

¹ Clement Alexandrinul, *Care bogat se mântuiește?*, 39, PG, 9, 644C.

² *Ibidem*, 39, PG, 9, 645A.

³ Is. 1:16-18.

⁴ Ps. 50:19.

treg, atât cel lăuntric, cât și dinafară, arată mărturii ale adevăratei schimbări a minții și cugetului și ale unei însetări mistuitoare pentru milostivirea dumnezeiască. *Psalmii* lui plini de dorul după Dumnezeu, sau mai curând de pocăință, prin care caută mila Domnului, sunt ca niște oglinzi curate în care se oglindesc se-
tea și dorul după Dumnezeu și caracterul înalt al adevăratei pocăințe. O astfel de inimă înfrântă și smerită Dumnezeu nu o urgisește.¹ Pilde asemănătoare sunt și pocăința lui Manase², regele Iudeii, pilda ninivitenilor³, a vameșului⁴ și a fiului risipitor⁵. Pocăința lui Zahheu⁶ se arată în același timp și ca mijloc de vindecare a păcatelor, și ca mod de împlinire/satisfacere a dreptății căutate și dorite. *Iată, jumătate din averea mea o dau săracilor, Doamne, și dacă am nedreptățit pe cineva cu ceva, îi dau îndărăt împătrit.*⁷ Mirul femeii păcătoase care se pocăiește⁸ și lacrimile lui Petru⁹, pocăința tâlharului pe cruce¹⁰ sunt cele mai grăitoare pilde ale adevăratei pocăințe și în același timp ale dumnezeieștii iubiri de oameni.

Falsa pocăință este cea a lui Faraon, care și-a mărturisit de zece ori propriul păcat, de zece ori a cerut

¹ Cf. *Ibidem*.

² Cf. II Paral. 33:12-13.

³ Cf. In 1:1-4, 11.

⁴ Cf. Lc. 18:10-14.

⁵ Cf. Lc. 15:17-21.

⁶ Cf. Lc. 19:8-9.

⁷ Lc. 19:8-9.

⁸ Cf. Lc. 7:37-50.

⁹ Cf. Mt. 26:75.

¹⁰ Cf. Lc. 23:40-42.

iertare, de zece ori a primit dezlegare și de zece ori L-a mâniat pe Dumnezeu și desăvârșit a luptat împotriva voinței lui Dumnezeu, fiindcă inima lui cea împietrită nu s-a zdrobit pentru cele ce a păcătuit, ci a rămas învârtoșată și nesupusă. Pocăința lui era o pocăință de frică¹, nu o pocăință a simțirii, nici o recunoaștere a păcatelor. S-a pocăit de frică să nu fie pedepsit sau pierdut, și nu din conștiința că a păcătuit față de Dumnezeu, nici din recunoașterea zdrobită a marelui său păcat. Pentru aceasta a și fost înecat în Marea Roșie,² pătimind lucruri vrednice de falsa lui pocăință.

Despre adevărata pocăință și despre roadele ei

Adevărata pocăință „face curată mintea celui ce se pocăiește” zice înțeleptul Didim.³

Iar Sfântul Nil zice că foarte mult poate pentru mântuire grija cea bună, pe care trebuie să o lucrăm neîncetat ca să ne mântuim și să nu pierim.⁴ Fiindcă atunci când, întorcându-te, suspini din adâncul inimii, zice profetul Isaia, atunci te mântui.⁵ Căci „întristarea după Dumnezeu lucrează pocăința spre mântuire fără remușcări.”⁶ „Nici unul dintre cei care folosesc leacul drastic al pocăinței nu va pieri.”⁷

¹ Cf. Ex. 7:14.

² Cf. Ex. 14:26-31.

³ Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 40, 3, PG, 96, 141C.

⁴ *Ibidem*, 144A.

⁵ Cf. Is. 30:15. LXX.

⁶ Loc neidentificat.

⁷ Sf. Ioan Damaschin, *op. cit.*, 40, 3, PG, 96, 141D.

Dumnezeiescul Gură de Aur zice: „Pocăința este dătătoarea Împărăției cerului și intrarea în Rai și desfătarea de bucuria cea veșnică”¹. „Cel ce se pocăiește pentru faptele înfricoșătoare pe care le-a săvârșit, chiar de nu va arăta o pocăință pe potriva păcatelor, va primi totuși aceeași răsplată pentru ea.”²

Clement Alexandrinul zice: „Adevărata pocăință este nu atât faptul de a se recunoaște cineva vinovat de acestea, ci mai ales de a le dezrădăcina din suflet, pentru care păcate se și osândește pe sine la moarte”³. Și în altă parte zice: „A te întoarce la pocăință înseamnă a înceta de la păcate și a nu mai privi înapoi niciodată”⁴. Și iarăși: „Cel mai bine este a nu păcătui deloc, dar este bine și dacă cei ce păcătuiesc se pocăiesc, după cum întotdeauna *cel mai bine* este să fii sănătos, iar *bine* este să te refaci după boală”⁵.

Sfântul Vasile cel Mare ne îndeamnă zicând: „Nu deznădăjdui, nici nu te opri din rugăciune, ci apropie-te, păcătos fiind, ca să Îl preamărești tu pe Stăpânul, pentru ca să Îi dai Lui prilej de a-Și arăta iubirea de oameni în iertarea păcatelor tale. Fiindcă dacă te temi să te apropii, pui piedică bunătății Lui și împiedici bogăția bunătății Lui, și însuși faptul de a veni la tine”⁶.

¹ Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre post*, PG, 62, 758.

² Idem, *Selecții din diferite cuvântări*, 3, Despre pocăință, PG, 63, 591. Apud Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 40, 96, 116A.

³ Clement, *Care bogat se mântuiește?*, 39, PG, 9, 644C.

⁴ *Ibidem*, 645A.

⁵ Idem, *Paidagogos*, A, 9, PG, 8, 348B. Cf. Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 40, 3, PG, 96, 141B.

⁶ Sf. Ioan Gură de Aur, *La pilda celui ce datora cei zece mii de talanți și care cerea 100 de dinari și că ținerea de minte a răului este mai rea decât orice păcat*, 6, PG, 51, 27.

Și iarăși: „Ne-am înrăit prin păcat, să ne vindecăm prin pocăință, dar pocăința fără post nimic nu lucrează”¹.

Despre chemarea păcătoșilor de către Iubitorul de oameni Dumnezeu

Dumnezeu prin toți profeții a chemat pe păcătoși la pocăință. Prin profetul Maleahi îi cheamă pe ei, zicând : *Întoarceți-vă la Mine și Eu Mă voi întoarce către voi, zice Domnul Atotțiitorul*².

Prin profetul Ieremia zice : *Să se întoarcă fiecare din calea lui cea rea, faceți drepte căile voastre și purtările voastre*³.

Prin Isaia zice: *Eu sunt Dumnezeu și nu este alt dumnezeu afară de Mine, Dumnezeu drept și izbăvitor nu este altul decât Mine. Întoarceți-vă către Mine și veți fi mântuiți. Și iarăși: Ascultați-Mă voi, oameni cu inima împietrită, voi cei care stați departe de dreptatea Mea, apropiați-vă de dreptatea Mea, căci nu este departe adevărul Meu și mântuirea cea de la Mine nu va zăbovi!*

Dumnezeu ne cheamă și prin profetul Ioil, zicând: *Și acum întoarceți-vă către Mine din toată inima voastră, cu postiri, cu plâns și tânguire. Sfâșiați inimile, nu hainele voastre, și întoarceți-vă către Domnul Dumnezeul vostru, căci El este milostiv și îndurător, zăbavnice la mânie și mult milostiv și-I pare rău de răul pe care l-a trimis asupra voastră*⁴.

¹ Sf. Vasile cel Mare, *Despre post, Cuvântul 1, 3, PG, 31, 168A.*

² Mal. 3:7.

³ Ier. 18:10.

⁴ Ioil 2:12-13.

Iar Sfântul Nil zice: „Dumnezeu nu ia aminte degrabă la cei păcătoși, ci le dă lor vreme de pocăință spre vindecarea păcatului și îndreptare”¹.

Prin profetul Zaharia cheamă, zicând: *Întoarceți-vă către Mine și Mă voi întoarce și Eu către voi, zice Domnul Atotțiitorul*².

Și prin Iezechiel zice: *Precum este adevărat că Eu sunt viu, tot așa este de adevărat că Eu nu voiesc moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu. Întoarceți-vă, întoarceți-vă de la căile voastre cele rele! Pentru ce să muriți voi, casa lui Israel?*³

Înainte-Mergătorul a fost și el propovăduitorul pocăinței.⁴ Însuși Mântuitorul a venit propovăduind pocăința și iertarea păcatelor: *Veniți la Mine, toți cei osteniți și cei împovărați, și Eu vă voi odihni pe voi*⁵. Tâlcuind acest cuvânt, dumnezeiescul Ioan Gură de Aur zice: „Veniți, nu doar cel ce se chinuiește, ci toți care sunteți în griji, în întristări și în păcate. Veniți! Veniți nu ca să cer de la voi dreptățile Mele, ci ca să vă dezleg de păcate. Veniți nu fiindcă am nevoie Eu de slava voastră, ci fiindcă am nevoie de mântuirea voastră. Căci Eu vă odihnesc pe voi. Nu zice numai că *vă voi mântui pe voi*, ci cu mult mai mult, că ne va face liberi de toată frica.”⁶ Dar ca să arate adânca iubire de oameni a lui Dumne-

¹ *Apud* Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 40, 3, PG, 96, 141D.

² Zah. 1:3.

³ Iez. 33:11.

⁴ Cf. Mt. 3:1-7; Mc. 1:4-5; Lc. 3:3.

⁵ Mt. 11:28.

⁶ Sf. Ioan Gură de Aur, *Tâlcuire la sfântul Matei Evanghelis-tul*, 38, 2, PG, 57, 431.

zeu și pentru ca să îi facă pe cei păcătoși mai plini de râvnă în pocăința lor, le descoperă acestora tainele cerului. *Mai multă bucurie se face în cer pentru un păcătos care vine la pocăință, decât pentru nouzeci și nouă de drepți care nu au nevoie de pocăință.*¹ Propovăduirea apostolească a fost să vestească pocăința la toate neamurile, începând din Ierusalim, *Că așa este scris și așa trebuie să pătimească Hristos și să învieze din morți a treia zi și să se propovăduiască în numele Lui pocăința și iertarea păcatelor la toate neamurile începând de la Ierusalim.*² Veniți, așadar, frați creștini, toți cei osteniți și împovărați, să alergăm la Domnul. Să ne întoarcem desăvârșit, fiindcă desăvârșit ne-am îndepărtat de El. Iată-L pe Judecătorul gata să ne ierte păcatele noastre. Iată-L pe Stăpânul gata să ne dea nouă iertarea datoriilor. Iată, Mântuitorul întinde mâna să ne ducă pe noi în Rai, să ne facă ușoară povara păcatelor noastre, să ne dăruiască pacea și să ne odihnească pe noi. Să luăm jugul Lui. *Căci jugul Domnului este bun și povara Lui este ușoară.*³ Să grăbim cât avem vreme, cât timp ușa vieții celei veșnice este încă deschisă, cât timp Mirele ne cheamă, să intrăm la nuntă.⁴ Să nu amânăm de pe o zi pe alta, fiindcă nu știm ce aduce ziua de mâine.⁵ Să venim la Domnul, să mărturisim Lui nelegiuirile noastre⁶ și El este gata să ne ierte păcatele. Veniți toți să Îl căutăm pe Domnul, ca să aflăm odihnă sufletelor noastre! Amin.

¹ Lc. 15:7.

² Lc. 24:46-47.

³ Cf. Mt. 11:29-30.

⁴ Cf. Mt. 25:10.

⁵ Cf. Pilde 3:28; 27:1.

⁶ Cf. Ps. 31:5.

OMILIA 8

Despre mărturisire

*Duh mut și surd, Eu îți poruncesc:
Ieși din el și niciodată să nu mai intri în el!
(Mc. 9 :25)*

Câtă putere! Ce cuvinte mai presus de fire! Ce măreață îndrăznire! Ce însemnată expresie sau ilustrare a caracterului ei dumnezeiesc! *Eu îți poruncesc ție!*¹ Cine altul afară de Dumnezeu putea să își impună cu atâta autoritate propriul eu în fața unui duh mut și surd? Cine altul ar putea, ca unul care are putere, să ceară unui duh mut și surd să iasă din locașul lui și să nu mai intre în el niciodată, dacă nu ar avea putere absolută asupra duhurilor necurate? „Ieși din el și să nu mai intri în el!” Cum deci ar putea un duh mut și surd să audă glasul Domnului, dacă sunetul lui nu ar mișca și nu ar înfricoșa toată firea? Dacă toate, cele văzute și cele nevăzute, nu ar simți puterea care zace în glasul Mântuitorului? Cuvintele Acestuia sunt atât de puternice, atât de ma-

¹ Mc. 9:25.

ri și atât de străine/ ieșite din comun și rostite cu atâta autoritate stăpânească, încât puteau ieși numai din buzele Dumnezeuului-om. Caracterul, înălțimea cuvintelor sunt astfel, încât se potrivesc numai lui Dumnezeu. Prin aceste cuvinte Domnul nostru Iisus Hristos a arătat în mod deosebit dumnezeirea Sa tăinuită în El și a descoperit limpede dumnezeiasca atotputernicie și atotcunoștință.

Prin aceste cuvinte Mântuitorul a descoperit trei proprietăți dumnezeiești: mai întâi, atotcunoștința, fiindcă a recunoscut duhul mut și surd și îl numește după caracteristicile lui: *Duh Mut și surd*¹. În al doilea rând, domnia sau stăpânia Lui, fiindcă poruncește ca un stăpân cu putere și autoritate: *Eu îți poruncesc ție*. Și în al treilea rând, atotputernicia Lui: *Ieși din el și niciodată să nu mai intri în el!* Îl recunoaște, îl cheamă pe nume, îi poruncește și îi interzice și îndată vorbelor le urmează faptele. Iar „duhul mut și surd” aude cuvintele Domnului și Stăpânului, recunoaște glasul cel stăpânesc, se înfricoșează și se cutremură, ascultă și iese afară și fuge pentru a nu se mai întoarce la locul sălășluirii lui niciodată. Ce faptă ieșită din comun! Ce lucrare întemeietoare! Faptă cu adevărat dumnezeiască! Oare ce impresie a făcut pentru iudeii adunați acolo, pentru mulțimea ce alerga de pretutindeni? Se vede că nici una! Fiindcă împotriva acestei stări de lucruri mai cu seamă Domnul a muștrat pe iudei ca neam necredincios și desfrânat și a amenințat că nu îi va răbda mai mult pe ei: *O, neam necredincios și desfrânat, până când voi fi cu voi, până când vă voi*

¹ *Ibidem.*

*răbda?*¹ Da, nu a făcut nici o impresie, ca și cu celelalte semne și minuni, cum istorisește Sfântul Evanghelist Ioan: *După ce a făcut atât de multe semne înaintea lor, nu au crezut în El, ca să se împlinească cuvântul lui Isaia, care zice: „Cine va crede ceea ce noi am auzit și brațul Domnului cui se va descoperi?”*² Pentru aceea nu puteau crede, fiindcă iarăși zice Isaia: *A orbit ochii lor și a împietrit inimile lor ca să nu vadă cu ochii lor și cu inima să înțeleagă, ca nu cumva să se întoarcă ei și Eu să îi vindec*³. Acestea le-a zis Isaia când a văzut slava Lui⁴ și când a grăit despre El⁵, fiindcă păcatul a orbit ochii lor și a împietrit inima lor ca să nu vadă și să nu înțeleagă, să se întoarcă și să se vindece. Cu adevărat, ce înfricoșată auzire! Dumnezeu pentru păcate a urgisit pe poporul Lui iubit și a orbit ochii cugetului și a împietrit inimile păcătoșilor, ca să nu fie auzit glasul Lui, care de multe ori i-a chemat, ca să rămână până în sfârșit în răutățile lor și să nu se vindece prin recunoașterea Mântuitorului, ca să primească pedeapsa cuvenită pentru faptele lor. Domnul i-a răbdat, i-a cercetat, i-a rugat, iar ei au auzit, s-au depărtat de El și au rămas în păcatele lor. Așadar tot în păcate vor muri. Cu adevărat, frați creștini, de vreme ce nu l-a cruțat pe poporul Lui ales, care nu a ascultat, pe noi cum ne va cruța? Dacă nu a cruțat măslinul cel bun⁶, care n-a reușit să dea roadă,

¹ Mt. 17:17.

² Is. 53:1.

³ Is. 6:9-10.

⁴ Is. 6:1.

⁵ In 12:37-41.

⁶ Rom. 11:24.

cum va cruța pe măslinul sălbatic¹, altoit, dacă el nu își va da rodul lui?

Dacă un asemenea pericol îi amenință pe toți cei ce lucrează păcatul, să pătimească orbirea minții și să își împietrească mintea și inima, astfel încât nici caracterul dumnezeiesc al faptelor Mântuitorului să nu îi îndrepte, nici să înțeleagă puterea și dumnezeiasca energie, care îi cheamă pe ei, și să rămână nevindecați suferind și fiind condamnați la moarte, pentru aceasta voi vorbi despre necesitatea absolută a mărturisirii, ca singurul mijloc de vindecare și de mântuire a sufletului bolnav.

Ce este mărturisirea?

Mărturisirea este recunoașterea voluntară și sinceră a faptelor păcătoase, fără teamă sau rușine și sfială, dar cu osândire de sine și cu zdrobire de inimă înaintea persoanei rânduite de Biserică pentru dezlegarea păcatelor.

Mărturisirea păcatelor trebuie să fie de bunăvoie, un act voluntar și sincer, să fie adevărată și desăvârșită, fiindcă o spovedanie silită și nesinceră este neroditoare, ca una care nu pornește din imboldul inimii, ca expresie a grijii și semn al unei dorințe de vindecare.

Mărturisirea trebuie să fie fără rușine și fără sfială, ci cu bună îndrăznire și osândire de sine, fiindcă îndrăznirea este manifestarea scârbirii față de păcat și dispoziția pentru îndepărtarea lui. Rușinea însă arată lipsa curajului.

¹ Rom. 11:17, 24.

Mărturisirea se cuvine să fie cu zdrobire de inimă, fiindcă aceasta mărturisește adevărata părere de rău și exprimă întristarea pentru călcarea poruncilor lui Dumnezeu pe care caută să Îl îmblânzească. Mărturisirea fără zdrobirea inimii arată lipsa sentimentului adânc de vinovăție pentru călcarea dumnezeieștii legi.

Mărturisirea care poartă aceste caracteristici ale adevăratei pocăințe și schimbări a minții este adevărată și desăvârșită și aduce roadele ei de mântuire. Prin acestea cel ce se mărturisește trebuie să se apropie de părintele lui duhovnicesc, să își deschidă inima lui, să le dezvăluie pe *cele nearătate și cele ascunse*¹ ale inimii, fără rușine și sfială, cu îndrăznire și zdrobire de inimă, și să caute a împlini toată dreptatea lui Dumnezeu, ca să se vindece sufletul și să dobândească mântuire.

Cei ce au păcătuț și din rușine nu își mărturisesc păcatul, își predau, din pricina rușinii, sufletul lor la moarte. Unii ca aceștia suferă asemenea bolnavilor care, din pricina rușinii, deși distruși de suferință, nu aleargă la doctori și tocmai aceasta îi trimite mai repede în iad. Cel ce a păcătuț trebuie să se spovedească pentru a fi mântuit. Dumnezeu prin profetul Isaia poruncește, zicând: *Spune tu mai întâi păcatele tale, ca să te îndreptățești*,² fiindcă *Eu sunt cel ce șterge păcatele tale*.³

Celor ce se rușinează și nu vin la mărturisirea care aduce mântuire, Sfinții Părinți dau ca sfat acestea: „Rușinea, dacă rușine putem numi ceea ce vine la spo-

¹ Ps. 50:8.

² Is. 43:26.

³ Is. 43:25.

vedanie, nu aduce slavă și har, despre care înțeleptul Solomon zice: *Este o rușine care duce la păcat*¹.

Nu disprețui să-ți spovedești păcatul tău, pentru ca prin rușinea de aici să scapi de cea de dincolo (fiindcă și aceasta este o parte a osândei aceleia) și să fii slăvit, fiindcă ai urât păcatul cu adevărat, biruindu-l și osândindu-l pe el ca pe ceva vrednic de ocară. Ne încurajează așadar sfinții să ne grăbim, fiindcă Dumnezeu a închis vremea mântuirii și pocăinței în timpul vieții. Iată ce spune dumnezeiescul Gură de Aur: „Nu este mărturisire și îndreptare celor ce merg în iad. Dumnezeu a hotărnicit aici viața și fapta, iar acolo cercetarea faptelor.”² Același dumnezeiesc părinte ne învață că este cu neputință a scăpa de rușinea faptelor noastre, fiindcă, dacă aici nu ne mărturisim păcatele din pricina rușinii, vom fi rușinați acolo în fața multor mii și zeci de mii. Iată cuvintele acestui sfânt părinte: „Aici în fața unuia singur nu voim să fim rușinați, dar dincolo ce vom face în fața a mii și zeci de mii?”³ „Gândește-te ca și cum ai fi la scaunul de judecată al lui Dumnezeu, ia aminte la toate păcatele ce ai greșit în viața ta. Căci chiar dacă ai vrea să îți ascunzi păcatele, Dumnezeu nu le va ascunde nicidecum, ci pe toate le va pune înaintea ochilor tăi, dacă, apucând mai înainte, nu le vei dezlega pe ele acum prin pocăință

¹ Pilde 26:11.

² Sf. Grigorie Teologul, *Cuvântul 16, La părintele care a tăcut pentru bătaia grindinii*, PG, 35, 944C. V. Melissa, I, 16, PG, 136, 820C. Locul este citat la Sf. Grigorie Teologul.

³ Sf. Ioan Gură de Aur, *Culegere din diferite cuvântări*, 3, *Despre pocăință*, PG, 63, 596.

și mărturisire.”¹ Și iarăși: Mulți dintre păcătoși zic: sunt plin de rușine. Cum pot să mă apropii de Dumnezeu? Cum pot să Îl chem pe El? Aceștia suferă de „evlavie” drăcească. Ești lipsit de îndrăznire și curaj? Dar tocmai pentru aceea apropie-te, ca să dobândești multă îndrăznire! Nu cumva un om se va împăca astfel cu tine? Dumnezeu este și mai degrabă El vrea să te slobozească de păcate. Căci nu atât de mult dorești tu propria ta siguranță, pe cât dorește Acela mântuirea ta!² Și înțeleptul Sirah îndeamnă, zicând: *Să nu te rușinezi a mărturisi păcatele tale*³, iar Iov zice și el: *Chiar dacă fără de voie am păcătuit, am ascuns eu păcatul meu, căci nu mă fream de mulțimea poporului, ca să nu mărturisesc înaintea lui*⁴.

Iar Sfântul Vasile cel Mare zice că trebuie să mărturisim plini de îndrăznire cu gura, de vreme ce tot cu îndrăznire păcătuim în trup. Iată cuvintele lui: „De vreme ce păcătuim în trup, ori de câte ori facem măduarele noastre roabe păcatului spre fărădelege, să avem îndrăznire a le mărturisi cu gura, fiind câști-gați prin acest organ, pentru dezlegarea păcatului”. Ai blestemat? Binecuvântează. Ai înșelat? Dă înapoi. Te-ai îmbătat? Postește. Te-ai lăudat? Smerește-te. Ai pizmuit? Roagă-te. Ai ucis? Mărturisește sau fă cele deopotrivă martiriului și muncește trupul prin mărtu-

¹ Idem, *Cuvânt la pilda celui ce datora 10000 de talanți, și cerea de la datornicul său 100 de dinari, și că ținerea de minte a răului este mai rău decât orice păcat*, PG, 51, 24.

² Ibidem, 6, PG, 51, 25.

³ Înțel. Sir. 4:28.

⁴ Iov 31:33-34. LXX.

risire, și atunci după mărturisire vei fi vrednic a cânta lui Dumnezeu *în psaltire cu zece strune*.¹

Către cei care amânau de pe o zi pe alta mărturisirea lor, iată ce sfătuiesc părinții: „Amânând și condindu-te a-ți spovedi cugetele tale cu nimic nu te vei folosi, crezând vrăjmașului că ți-a descoperit cine știe ce taină și temându-te să nu lovești și să cazi din dragostea lui, dacă vei descoperi unor bărbați duhovnicești marea aceasta descoperire”².

Înțeleptul Sirah zice: *Mai înainte de judecată cercetează-te pe sine, și în vremea cercetării tale vei afla milă*³.

Și Domnul zice: *Luați aminte, privegheați și vă rugați, căci nu știți când va fi acea vreme. Este ca un om care a plecat în altă țară și, lăsându-și casa, a dat puterea în mâna slugilor, dând fiecăruia lucrul lui, iar portarului i-a poruncit să vegheze. Vegheați dar, că nu știți când va veni stăpânul casei: sau seara, sau la miezul nopții, sau la cântatul cocoșilor, sau dimineața. Ca nu cumva, venind fără veste, să vă afle pe voi dormind. Iar ceea ce vă zic vouă, zic tuturor: Privegheați!*⁴ Cei care vin la spovedanie fiindcă așa este obiceiul sau sub alte pretexte, sau cei care își mărturisesc fără sinceritate păcatele, sau cei care din pricina rușinii le osândesc pe acestea și le explică motivele, cei ce se îndreptățesc pe ei înșiși și îi învinuiesc pe

¹ Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, 32, PG, 29, 325CD-328A. V. Sf. Ioan Damaschin, *Sacra Parallela*, 40, 4, PG, 96, 153BC.

² *Melissa* I, 16, PG, 136, 824C.

³ Înțel. Sir. 18:20.

⁴ Mc. 13:33-37.

alții, aceștia batjocoresc pe Dumnezeu, înșelându-se. Dar nu Se lasă batjocorit Domnul, fiindcă El cunoaște toate.¹ Cei care își tăinuiesc păcatele lor suferă asemenea cu cei bolnavi care își tăinuiesc bolile lor și nu spun adevărul medicilor din pricina rușinii.

Către unii ca aceștia David se dă pe sine însuși drept pildă zicând: *Fărădelegea mea o voi vesti și mă voi îngriji pentru păcatul meu*². Și iarăși: *Mărturisii-voi fărădelegea mea Domnului și Tu ai iertat nelegiuirea păcatului meu*³.

Și Iisus Sirah zice: *Drept pare împricinatul când vorbește întâi, dar când vine pârâșul lui atunci îl vedește*⁴.

Și alcătuitorul *Pildelor* zice: „Cineva poate să-și ascundă ura lui prin prefăcătorie, dar în adunare răutatea lui se dă pe față”. Celui ce păcătuiește nu-i folosește la nimic să piardă timpul, dacă vrea să cruțe sufletul lui, ci de îndată să alerge, pocăindu-se, la mărturisire și va găsi multă putere pentru a respinge păcatul. „Învățătura cea duhovnicească obișnuiește a îndepărta fumul depus în suflet din pricina răutății.”⁵

Demonii voiesc să ne distrugă, dar, noi pocăindu-ne și mărturisindu-ne, aceia dau greș și se împlinește Scriptura care zice că *pofta păcătoșilor va pieri*.⁶ Același zice: „Mare lucru e a nu primi deloc căderea, dar dacă din răpirea vrăjmașului se întâmplă cuiva vreo cădere, acela trebuie să caute scăpare la

¹ Gal. 6:7.

² Ps. 37:19.

³ Ps. 31:6.

⁴ Pilde 18:17, LXX.

⁵ Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 40, 3, PG, 96, 144A.

⁶ Ps. 111:10.

cea mai bună nădejde. Căci înclinațiile oamenilor sunt la cele contrare”¹.

Nu este trebuință de vreme pentru cel ce voiește să se mântuiască, zice Sfântul Vasile cel Mare, „Cu adevărat tâlharul a fost mântuit nu în timp, ci numai crezând a câștigat comoara Împărăției.”²

Și Iov zice: *Dacă omul va cugeta din inimă să se întoarcă la Domnul, își va vesti omul vina lui (păcatul, n.a.), își va arăta nebunia lui, se va îndura Dumnezeu de el ca să nu cadă în moarte. Atunci se va înnoi trupul lui ca varul pe zid, iar oasele lui se vor umple de duh. Atunci trupul lui se frăgezește ca în zilele tinereții și îl face pe el iarăși bărbat între oameni. El se roagă lui Dumnezeu și Dumnezeu îi arată bunătatea Sa și-i îngăduie să vadă fața Sa cu mare bucurie și astfel îi dă omului iertarea Sa*³.

Iar Aristotel zice: „Nu departe de cel fără de păcat se face pe sine cel ce își mărturisește greșeala cu moderație”⁴.

Sfântul Ioan Climacos zice: „Rănilor biruite nu merg spre mai rău, ci se vor vindeca”⁵. „Căci nimic nu dă atâta putere gândurilor și demonilor asupra noastră decât faptul de a le îngărașa nemărturisite în inimă.”⁶ Atâtea și astfel de bunătăți sunt cele ce ne vin din mărturisirea grabnică și sinceră.

¹ Sf. Ioan Damaschin, *op. cit.*, 40, 3, PG, 96, 141D.

² *Ibidem*, 140C.

³ Iov 33:23-26, LXX.

⁴ *Melissa*, I, 16, PG, 136, 824B.

⁵ Sf. Ioan Sinaitul, *Scara Raiului*, 4, *Despre fericita și pururea pomenita ascultare*, PG, 88, 976D.

⁶ *Ibidem*, 23, *Despre cugetele de nerostit ale hulei*, PG, 88, 681B.

Totuși, profetul Isaia ne vestește să fim foarte pregătiți: *Căutați pe cât Îl puteți găsi, strigați către Dânsul cât El este aproape de voi. Cel rău să lase calea lui și omul cel nelegiuit vicleniile lui și să se întoarcă spre Domnul, căci El Se va milostivi de dânsul și va fi miluit, fiindcă va ierta cu mult păcatele voastre*¹.

Iar Sfântul Grigorie Teologul învață și modul îndreptării greșelilor, zicând: „Te-ai încins cu spurcăciune, lacrimi, suspine... iar îndreptarea vine din petrecerea de necinste² prin mărturisire”³. „De nimic nu Se bucură într-atât Dumnezeu decât de îndreptarea omului și de mântuirea lui, pentru care este tot cuvântul și toată taina”⁴.

Mărturisirea totuși presupune și aflarea unui doctor potrivit și experimentat. Cu privire la această necesitate de neînlăturat, iată ce zice un sfânt părinte: „După cum, așadar, suferințele trupului nu se descoperă tuturor oamenilor, nici chiar celor ce le au, ci celor ce au experiența vindecării acestora, la fel și mărturisirea păcatelor trebuie să fie la cei ce pot aduce vindecarea”⁵.

Așadar grijă pentru a afla doctori încercați, ce pot să vindece rănila unui suflet vătămat din pricina păcatelor. Grijă nezăbavnică, din pricina caracterului acut

¹ Is. 55, 6-7. LXX.

² Se referă la petrecerea în smerenie, lipsită de slavă de la oameni, fără cinste de la ei.

³ Sf. Grigorie Teologul, *Cuvântul 40, La Sfântul Botez*, 9, PG, 36, 369A.

⁴ Idem, *Cuvântul 39, La sărbătoarea luminilor*, 20, PG, 36, 357D-360A.

⁵ Sf. Vasile cel Mare, *Capetele regulilor mici*, PG, 31, 236A.

al rănilor și a feluritelor patimi. Grijă totodată din pricina pericolului iminent, fiindcă, așa cum un medic neiscusit pe mulți îi trimite în porțile morții, tot așa un duhovnic neînțelept și nepriceput trimite multe suflete în iad. O, ce rău înfricoșător! Să afle cineva moarte când el caută vindecare! Cine poate să aprecieze mărimea unei astfel de nenorociri nemăsurate? Cine va putea plânge o asemenea pierzanie? Ce izvoare de lacrimi trebuie să izvorască din ochii lui ca să plângă pe măsura nenorocirii? Vai! Vai celor ce pretind duhovnicia și omoară sufletele celor ce se mărturisesc! Vai celor care pentru dezlegarea păcatelor pretind bani în loc de cucernicie și de zdrobirea inimii și îmblânzirea lui Dumnezeu printr-o viață virtuoasă și adevărată. Vai celor care caută prin recompense să vândă iertarea faptelor rele! Vai fățarnicilor, vai celor ce maimuțăresc evlavia pentru înșelarea multora și cu scopul câștigului, vai celor ce afișează cucernicia pentru bani! Vai celor ce făgăduiesc rugăciuni și cereri pentru păcătoși, pentru a primi în schimb bani! Vai celor ce se fac târgoveți de suflete! Vai celor ce vând demonilor, pentru un câștig mărunț, sufletele creștinilor! Vai dascălilor minciunii! Partea lor va fi cu tatăl lor, diavolul, tatăl minciunii. Iubiți creștini! Dumnezeu este nemitarnic, nu are nevoie de nimic, fiindcă nu este lipsit de nimic. Așadar nu Îi aduceți cereri străine și rugăciuni pentru compensarea dumnezeieștii dreptăți rănite, pentru a îmblânzi pe Dumnezeu Care S-a mâniat, fiindcă nimic nu va fi de folos. Ai păcătit? Conștientizează greutatea păcatului! Ai muștrări de conștiință? Îngrijește-te de suflet ca să fii ușurat,

îngrijește-te să faci să înceteze mustrarea conștiinței. Duhovnicul este numai doctor. Caută mai curând leacurile decât rugăciunile și cererile plătite. Dar, dacă și pe acestea le cauți, nu pierde din vedere leacurile, totuși. Pentru ca, atunci când ne îmbolnăvim, după cum învață Apostolul Iacov, nu doar să căutăm rugăciunile, ci să ne și ungem cu untdelemnul credinței celei adevărate.¹ La fel și aici, caută leacul, și, dacă ești bogat, dă celor sfinți să se roage pentru tine și roagă-te împreună cu ei. Dar rugăciunea celor ce împreună se roagă să fie expresia setei tale drepte pentru împlânzirea lui Dumnezeu, altminteri de nici un folos sunt ție toate rugăciunile celorlalți, dacă tu ești nepăsător, fiindcă tu nu vei deveni moral cu nimic mai îmbunătățit. Iubiților, este vorba de renașterea morală, este vorba despre viețuirea creștină, este vorba despre petrecerea cuvioasă și virtuoasă. Este vorba de familiarizarea cu ceea ce este dumnezeiesc. Este vorba despre desăvârșire și sfințenie. Fiindcă, devenind astfel, ne vom face părtași vieții veșnice.² Așadar, dacă noi înșine nu ne vom lupta, nimic nu vom isprăvi, ci deșarte vor fi rugăciunile duhovnicilor, deșarte paraclisele preoților, deșarte sărindarele și Liturghiile, cele care sunt pentru cel ce nu se pocăiește și nu plinește ceea ce este cu adevărat dumnezeiesc și duhovnicesc. Să ne mântuim prin zdrobirea inimii.

¹ Iac. 5:14-15.

² Evr. 3:1.

Despre mărturisire

Că mărturisirea este necesară

Mărturisirea este necesară din următoarele motive: 1) fiindcă este o poruncă a lui Dumnezeu; 2) fiindcă atrage după sine și face pace între Dumnezeu și oameni și 3) fiindcă omul se folosește moral și duhovnicește.

Că mărturisirea este poruncă dumnezeiască se arată din *Sfintele Scripturi*, *Noul* și *Vechiul Testament*. În numele lui Dumnezeu, Moise zice către fiii lui Israel: *Dacă vreun bărbat sau o femeie va face vreun păcat față de vreun om și prin aceasta va păcătui împotriva Domnului și va fi vinovat sufletul acela, să-și mărturisească păcatul ce a făcut...*¹ Iar în *Pildele lui Solomon* se zice: *Cel ce își ascunde păcatele lui nu propășește, iar cel ce le mărturisește și se lasă de ele va fi miluit*². Toți profeții și însuși David propovăduiesc mărturisirea. Prin întoarcerea la Dumnezeu este desemnată mărturisirea. De aici cei ce veneau la Iordan, la propovăduitorul pocăinței, la Ioan Botezătorul, își

¹ Num. 5:6-7.

² Pilde 28:13.

mărturiseau mai întâi păcatele. Iată cuvintele evanghelistului: *Atunci a ieșit la el tot Ierusalimul și toată Iudeea și toată împrejurimea Iordanului. Și erau botezați de către el în râul Iordan, mărturisindu-și păcatele*¹. Mărturisirea, așadar, este poruncă dumnezeiască și, ca atare, trebuie să fie păzită riguros pentru mântuirea celor ce se pocăiesc. Porunca aceasta nouă a primit mare importanță în *Noul Testament*. Mărturisirea este ușa de intrare în creștinism. Și aceasta se arată potrivit din mărturisirea celor botezați în Iordan de către Ioan, al cărui botez era o introducere în creștinism, fiindcă zicea: *Eu vă botez pe voi cu apă spre pocăință. Dar Cel ce vine după mine este mai puternic decât mine, Căruia eu nu sunt vrednic să Îi dezleg cureaua încălțămintei. Acesta vă va boteza pe voi cu Duhul Sfânt și cu foc*².

Aceasta de asemenea se mărturisește și în *Faptele Apostolilor*: fiindcă, istorisind Apostolul Luca convertirea efesenilor la creștinism, zice că au început să își mărturisească, și cu multă îndrăznire încă, faptele lor. Iată cuvintele Apostolului: *Mulți dintre cei ce au crezut au început să mărturisească și să își vestească faptele lor*³. Rugăciunea *Tatăl nostru*⁴ este o mărturisire neîncetată și de fiecare zi. Cererea pentru iertarea păcatelor este o mărturisire a păcatelor.

Mărturisirea o statornicește și Apostolul Iacov, fratele Domnului, zicând: *Mărturisiți-vă unii altora*

¹ Mt. 3:5-6.

² Mt. 3:11.

³ Fapte 19:18.

⁴ Mt. 6:9-13.

căderile și rugați-vă unii pentru alții, ca să vă vindecați. Căci mult poate rugăciunea stăruitoare a drep-
tului¹. Iar Sfântul Evanghelist Ioan sfătuiește zicând:
*Dacă ne vom mărturisi păcatele noastre, El este cre-
dincios și drept ca să ne ierte nouă greșalele noastre
și să ne curățească pe noi de toată nedreptatea*². Măr-
turisirea, ca obicei vechi al Bisericii, este menționată
la Irineu,³ la Tertullian⁴, la Clement al Alexandriei⁵, la
Origen, în *Omilia* la Levitic⁶, și la Ciprian⁷.

Până și vechii greci vedeau mărturisirea ca nece-
sară și folositoare, fiindcă cei care erau inițiați în mis-
terele eleusine și dionisiace mărturiseau mai întâi pă-
catele lor, iar Socrate sfătuia mărturisirea ca izbăvi-
toare. „Dacă va face o nedreptate, el însuși ajungând
la aceasta din propria lui voie, și dacă după aceea de
îndată va restabili dreptatea alergând la doctor, ca nu
cumva boala nedreptății să dureze și să facă sufletul
orb și de nevindecat.”⁸

Și Pithagora a zis: „Voi încerca să acopăr păcatele
tale nu prin cuvinte, ci prin muștrări să le vindec”⁹.

¹ Iac. 5:16.

² I In 1:9.

³ Irineu, *Certarea și lepădarea falsei cunoștințe*, 1, 13, 5 și 7, PG, 7, 588AB și 592 A.

⁴ Tertullian, *De poenitentia*, II, IV, IX, X, PL, 1 1338A-1341A, 1343A-1344B, 1354A-1355A, 1355A-1357A.

⁵ Stromate, II, 12, PG, 8, 993AB.

⁶ Origen, *Omilia a 2-a la Levitic*, 4.

⁷ Cyprian, *Epistole*, LV, LIX.

⁸ Platon, *Gorgias*, 480a-b.

⁹ Ioan Stobaos, *Anthologion*, 13, 33; v. *Melissa*, I, 16, PG, 136, 824D.

Și Aristotel: „Nu departe de condiția celui fără de păcat este cel care își mărturisește de bunăvoie păcatul săvârșit”¹.

Mărturisirea este cu adevărat poruncă dumnezeiască și fiindcă este o pornire a inimii. Cel ce păcătuiește își simte inima îngreuiată și nu află ușurare decât dacă își mărturisește păcatul, decât dacă îl mărturisește pe acesta înaintea lui Dumnezeu. *Sfânta Scriptură* ne dă cel mai vechi exemplu, mărturisirea lui Lameh, care a mărturisit cu multă întristare despre femeile lui, fiindcă pentru ele a ucis un bărbat și un tânăr.²

Cele mai vechi neamuri care au păcătuat au adus înaintea jertfe de împăcare lui Dumnezeu, și în această aducere înaintea ele mărturiseau păcatele lor. Aceste rugăciuni trimise către Dumnezeu din toate părțile de pe pământ sunt asemenea cu o oarecare mărturisire a neamului omenesc față de Dumnezeu. Jertfele de împăcare erau practic o mărturisire a păcatului și a vinovăției celui ce le aducea pe ele. Cel ce nu își mărturisea păcatul nu afla niciodată odihnă, fiindcă niciodată nu mai avea apropierea de Dumnezeu. Cel ce nu își mărturisea păcatul se afla pururi apăsător sub povara vinovăției și departe de Dumnezeu, fiindcă și sufletul lui se întrista și se îndurera.

Fiindcă în cel păcătos prevalează o stare de neorânduială morală, o muștrare neîncetată se naște din simțirea sufletului, care caută despovărare prin mărturisirea păcatului. Sufletul caută mărturisirea, fiindcă știe dumnezeiasca poruncă, fiindcă recu-

¹ *Melissa*, I, 16, PG, 136, 824D.

² Fac. 4:23-24.

noaște că aceasta este singurul mijloc al împrietenirii și împăcării cu Dumnezeu, pe Care, dacă a păcătuțit, simte că L-a mâniat și caută să Îl înduplece să nu Se întoarcă de la dânsul, ci să devină milostiv și să îi dezlege datoriile.

Fiindcă mărturisirea este un imbold înăscut, la fel și înduplecarea divinității este o întoarcere naturală mișcată spre aceasta, fiindcă sufletul simte că a păcătuțit față de Dumnezeu și că trebuie să satisfacă dumnezeiasca dreptate pentru a dobândi vindecare. Numai Biserica a primit puterea de a împăca pe om cu Dumnezeu și de a aduce tămăduirea, de aceea se cade ca acela ce a păcătuțit să alerge la Biserică. Căci numai ea poate să îl împrietenească pe el din nou cu Dumnezeu. Lucrarea și apostolia Bisericii mărturisesc aceasta, după cum vom arăta în cele ce urmează.

Despre iertarea păcatelor

Cel ce a păcătuțit față de Dumnezeu are trebuință de împăcare. Arătarea Domnului nostru Iisus Hristos ucenicilor Lui după Înviere și puterea dată lor de a dezlega păcatele mărturisește aceasta¹. Fiindcă, dacă nu ar fi necesară iertarea pentru vindecarea sufletelor, nici iertarea păcatelor neamului omenesc nu ar fi fost necesară, nici Aposolii nu ar fi fost trimiși la propovăduire, nici nu ar fi fost necesar să fie înzestrați cu atâta putere, fiindcă atunci credința singură în Hristos și numai Botezul ar fi suficiente și Dumnezeu putea să Își păstreze

¹ In 20:23.

pentru Sine această putere, de a dezlega păcatele. Dar a dat puterea Apostolilor nu numai de a le ierta, ci și de a le ține, a dat puterea de a lega și a dezlega păcatele: *Căroră veți dezlega păcatele lor, se vor ierta lor și căroră le veți ține, ținute vor fi*¹. Puterea aceasta, dată în mod desăvârșit, mărturisește cu certitudine necesitatea absolută care decurge din lucrarea apostolească. Dar dacă Biserica, la întemeierea ei, a primit lucrarea apostolească pentru a-și asigura continuitatea, urmează că a primit dreptul de a lega și a dezlega.

Puterea de a lega și dezlega a fost dată în Biserică și a înzestrat Biserica, după cum am spus, din timpuri apostolice, după cum mărturisește însuși Sfântul Apostol Pavel, care poruncește către Corinteni să scoată afară din Biserică pe cel ce a desfrânat cu femeia tatălui său și să îl dea pe unul ca acesta *satanei, spre pieirea trupului, ca duhul să fie mântuit în ziua Domnului Iisus*.²

Puterea de a lega și de a dezlega a fost dată, cum s-a arătat, dintr-o necesitate existentă deja, pentru păstrarea sfințeniei Bisericii, ca să fie „sfântă și fără de prihană”. Fiindcă, așa cum spune Sfântul Apostol Pavel, Domnul nostru Iisus *a iubit Biserica și S-a dat pe Sine pentru ea, pentru ca aceasta să se sfințească curățindu-se cu baia apei prin cuvânt, ca să o înfățișeze pe ea Sieși Biserică slăvită, neavând pată sau zbârcitură ori altceva de acest fel, ci ca să fie sfântă și fără de prihană*.³ Puterea aceasta dă Bisericii pu-

¹ In 20:23.

² I Cor. 5:1-5.

³ Ef. 5:25-27.

terea de a se păzi sfântă și fără de prihană și putința de a deveni frământătură adevărată, ca să dospească întreaga fire”¹. *Iar dacă este pârga de făină sfântă, și frământătura este sfântă și dacă rădăcina este sfântă, și ramurile sunt.*²

Dacă Biserica ar fi lipsită de puterea ei, nu ar putea să își plinească apostolia. Fiindcă atunci cum va putea să se păzească sfântă și fără de prihană, cum va închide pe cei ticăloși din adunare sau cum va primi pe cei ce se pocăiesc? Ce percepție a stării morale a mădulelor ei va avea? De unde va cunoaște că dă cele „sfinte sfinților”³ sau că îi privează de acestea pe cei păcătoși care caută să îmblânzească pe Dumnezeu prin pocăință?

Puterea de a lega și dezlega este și va fi puterea care păstrează Biserica sfântă și fără de prihană. Pentru aceasta Biserica din timpuri apostolice nu a încetat să își exercite această mare putere, dar trebuie ca și cei care poartă de grijă sufletelor lor să alerge la Biserică, ea fiind singura tămăduitoare, fiindcă altfel nu este mântuire. Domnul îi cheamă pe toți cei osteniți și împovărați ca să îi odihnească pe ei. Iar Biserica, ce continuă lucrarea lui Hristos, îi cheamă pe cei împovărați de păcate ca să le dea odihnă. Cum se vor odihni cei împovărați de păcate, dacă Biserica nu ar avea puterea de a lega și dezlega? Cum se vor fi odihnit nea-

¹ I Cor. 5:6.

² Rom. 11:16.

³ Cf. textului liturgic: „Cele sfinte celor sfinți aducem...” care se cântă mai înainte de Chinonic la *Sfânta Liturghie a Sf. Ioan Gură de Aur* și la cea a Sf. Vasile cel Mare.

murile, dacă Apostolii nu ar fi avut puterea de a ierta păcatele? Și cum ar putea continua lucrarea apostolească, dacă nu ar fi moștenit această harismă? Numai Biserica, fii iubiți în Domnul, poate să ușureze povara celor împovărați de păcate. *Veniți, toți cei împovărați, și veți afla odihnă sufletelor voastre.*¹

Marea apostolie a Bisericii și dumnezeiescul ei caracter silesc mădularele ei să o păstreze pe ea sfântă și fără de prihană, „neavând pată sau zbârcitură sau altceva de acest fel”, astfel ca Biserica, mireasă a lui Hristos iubită și prin sângele Lui curățită, să fie *sfântă și fără prihană*² și, având drept apostolie să dospească toată frământătura³, să își ducă la împlinire marea ei misiune. Iar cei împovărați de păcate, care află desfătare întru acestea și care sunt în comunitatea Bisericii, profanează sfințenia Bisericii și împiedică lucrarea marii ei apostolii. Mădularele Bisericii trebuie să fie, zice Pavel, sfinte și fără prihană. *Precum întru El ne-a și ales înainte de întemeierea lumii, ca să fim sfinți și fără de prihană înaintea Lui. Mai înainte rânduiindu-ne, în a Sa iubire spre înfierea întru El prin Iisus Hristos, după buna socotință a voii Sale, spre lauda slavei harului Său, cu care ne-a dăruit pe noi prin Fiul Său cel iubit. Întru El avem răscumpărarea prin sângele Lui și iertarea păcatelor după bogăția harului Lui.*⁴

Cei care din neștiință păcătuiesc astfel, trebuie să recunoască faptul că mare osândă își agonisesc loruși

¹ Mt. 11:28-29.

² Ef. 5:27.

³ I Cor. 5:6.

⁴ Ef. 1:4-7.

și că întreit se va cere împlinirea judecății lor: 1. că nu au păzit porunca și au călcat legea lui Dumnezeu, făcându-se robi păcatului; 2. că au atribuit Bisericii pe-te, prihană și înșinăciuni; 3. că au frânat lucrarea Bisericii prin pătarea acesteia și prin propria potrivnicie față de lucrarea Bisericii. De aceea zicea Sfântul Ioan Gură de Aur: „Dacă noi am fi creștini, demult ar fi venit neamurile la Hristos”. Așadar noi punem opreliște lucrării Bisericii. Așadar, iubiților, să nu mai stăruim încă în păcat, ci să ne schimbăm și să ne sfințim pe noi înșine prin iertarea păcatelor, ca să nu fim osândiți pentru acest întreit păcat, să dăm satisfacerea cerută de la noi pentru a plini dreptatea dumnezeiască.

Cel ce păcătuiește trebuie să satisfacă dumnezeiasca dreptate

Satisfacerea dumnezeieștii dreptăți rănite prin lucrarea păcatului din partea celui păcătos este imperativul dreptății pentru vindecare și dispoziția lăuntrică a păcătosului pentru a-L îmblânzi pe Dumnezeu.

Imperativul dreptății și dispoziția inimii izvorăsc din același izvor, din caracterul veșnic al legii dumnezeiești. Dreptatea cere o compensare din pricina veșniciei dumnezeieștii legi pe care a știrbit-o păcatul. La fel și inima caută din imboldul lăuntric a satisface dumnezeiasca dreptate, fiindcă lăuntric însetează și caută păzirea dumnezeieștii legi și se străduiește să lucreze pentru înveșnicirea acesteia. Această sete lăuntrică vine din identificarea voinței omului lăuntric cu legea lui Dumnezeu.

Cerința și strădania de a o împlini sunt semn de luptă împotriva păcatului, fiindcă orice păcat este război împotriva legii lui Dumnezeu și dușman al păcii și al Împărăției lui Dumnezeu pe pământ, pe care caută să o tulbure și să semene confuzie.

Păcatul, ca unul spre care nu tindem prin fire, este ceva care nu a fost creat de Dumnezeu și, ca atare, este neființă. Dar când este lucrat de pofta cea împotriva firii, primește ipostas. Dar fiindcă întreaga creație este plină de faptele Domnului și fiindcă această lege se revarsă peste toată fața pământului, această făcătură omenească ce a luat ipostas, ceea ce este dorit împotriva firii, primește un loc și tinde să înlocuiască binele cel creat de Dumnezeu. Dar dacă Dumnezeu le-a făcut pe toate bune foarte, urmează că această nouă făcătură ce a intrat a tulburat și a vătămat binele care avea stăpânirea și a prejudiciat astfel legea lui Dumnezeu. Păcatul este, așadar, un mare rău și fărădelege împotriva lui Dumnezeu, fiindcă amenință să distrugă lucrarea lui Dumnezeu. Fiindcă făcătorul păcatului este omul; de aceea, păcătuind el, împotriva lui Dumnezeu păcătuiește și pentru aceasta trebuie să se plinească dumnezeiasca dreptate, distrugând răul pe care l-a săvârșit și să lucreze pentru înveșnicirea legii lui Dumnezeu.

Părerea că orice păcat este săvârșit împotriva lui Dumnezeu o aveau și iudeii, și neamurile. Sfânta Scriptură și operele păgânilor sunt pline de astfel de mărturii. David, care își mărturisea lui Dumnezeu păcatele, zicea: *Ție Unuia am greșit și rău înaintea Ta am făcut*¹. Iar Hesiod zice că dreptatea este fe-

¹ Ps. 50:6.

cioară și fiica lui Zeus, care era foarte cinstită și respectată de înșiși zeii și, ori de câte ori cineva o vătăma necinstind-o în mod nebunesc, îndată se înfățișa înaintea lui Zeus și povestea nedreapta socotință a oamenilor, aceea de a plăti poporul plata pentru nedreptățile regilor.

„Această fecioară este dreptatea, din Zeus
odrăslită,
Mult cinstită și mult slăvită de zeii ce sălășluiesc
în Olimp,
și ori de câte ori cineva o vatămă
și-oricine, fără de rușine, o disprețuiește,
îndată ea lui Zeus, Kronianu-i tată, 'nainte-i cade,
și îndată-i vestește al oamenilor nedrept cuget,
de-a face să plătească poporul răutățile regilor...”¹

Din aceste stihuri, Hesiod, care este reprezentativ pentru cultura păgână, nu numai că arată că orice păcat este săvârșit împotriva lui Dumnezeu, ci și faptul că nu urmează o împăcare între dreptatea dumnezeiască și om, dacă nu este dată cuvenita satisfacție pentru nedreptățile făcute.

Atunci când păcătuim, așadar, păcătuim față de Dumnezeu și ne facem luptători împotriva legii lui Dumnezeu. Este necesar să ne străduim să Îl îmblânzim pe El, pentru a ne împăca.

În *Sfânta Scriptură* se aduc foarte multe exemple cu privire la dumnezeiasca pedeapsă pentru păcatele oamenilor. Printre acestea se aduc unele care mărturisesc adevărul cuvintelor lui Hesiod. Se istorisește că Da-

¹ Hesiod, *Munci și zile*, 256-261.

vid, când era împărat, a păcătuit împotriva lui Dumnezeu numărând poporul, iar Dumnezeu a trimis un înger distrugător și a ucis șaptezeci de mii în trei zile.¹ La fel, și poporul regilor lui Iuda, și Israil au fost pedepsiți de multe ori pentru nechibzuințele regilor lor.

Că pentru orice păcat se cere satisfacție, se aduc multe exemple și în *Sfânta Scriptură*, iar unul dintre acestea, al cărui subiect este sora lui Moise, Miriam, este foarte concludent. Miriam a deschis gura împotriva lui Moise și vorbele ei au fost văzute ca păcat împotriva lui Dumnezeu și îndată s-a umplut toată de lepră.² Zice Scriptura că, dacă nu va fi rușinată șapte zile prin despărțirea de tabără, să nu fie slobozită de lepră. Dar și desfrânatul cel din Corint, dacă Sfântul Pavel nu l-ar fi dat satanei, nu s-ar fi mântuit sufletul lui. De aceea și Sfintele Sinoade și părinții purtători de Dumnezeu, Marele Athanasie³ și Petru⁴, Patriarhii Alexandriei, și Dionisie⁵ și Sfântul Grigorie Thaumaturgul⁶ și Marele Vasile⁷ și Dumnezeiescul Hrisostom și alții impun canoane aspre păcătoșilor, în funcție de

¹ II Reg. 24:1-15.

² Num. 12:1-15.

³ *Epistolă către Avva Ammon din singurătate, Epistola către Episcopul Rufinianos* (G. Rali – M. Potli, *Culegere a sfințelor și dumnezeieștilor Canoane*, vol. 4, Atena, 1852, pp. 67-77, 82-87).

⁴ Petru al Alexandriei, *Canoanele 1-14* (Rali-Potli, *op.cit.*, vol. 4, pp. 14-43).

⁵ Dionisie al Alexandriei, *Canoanele 2, 4, Ibidem*, pp. 7-9, 12-13.

⁶ Sf. Grigorie Thaumaturgul, *Canoanele 1-9, Ibidem*, pp. 45-49, 53-55, 62-65.

⁷ Sf. Vasile cel Mare, cea mai mare parte a canoanelor lui, *Ibidem*, pp. 88-294.

cât și cum a păcătuit fiecare. „Căci cel ce nu dă satisfacție aici dreptății, zice un părinte, va fi trimis la judecătorii de dincolo ca să dea socoteală de faptele necucernice pe care le-a lucrat, ca unul care nu a ținut rânduielile Sfintei Biserici.”¹

Așadar este de neocolit a da satisfacție dumnezeieștii dreptăți rănite. Astfel încât o necesitate stringentă ne constrânge să alergăm la mila lui Dumnezeu cu atât mai mult cu cât nu știm ce va aduce ziua de mâine. Să alergăm cu lacrimi, cu zdrobire de inimă și cu străpungerea inimii să ne înfățișăm înaintea judecătorului și vindecătorului nostru, care împreună cu noi pătimește, a celui ce pătimește duhovnicește împreună cu noi, și să ne despovărăm inima noastră mărturisind păcatele, pentru a ne ușura judecata Judecătorului de dincolo, la care vor fi trimiși toți cei care nu vor să plinească legea dreptății aici, pe pământ, pentru faptele săvârșite de ei în fața judecătorilor de pe pământ, să ne împăcăm cu Dumnezeu și să ne facem părtași ai vieții veșnice.

Sfântul Vasile cel Mare iată ce ne sfătuiește pe noi despre aceasta: „Plângi mai înainte de vremea aceea, ca să nu plângi acolo. Acum întoarce-te, cât mai este încă îngăduit. Nici nu amâna pentru atunci întoarcerea din păcate, când nu mai este vreme de pocăință. Să lucrăm binele cât încă putem. Dacă pierdem bani, putem iarăși să îi facem la loc, dar dacă vom pierde timpul, altul în loc nu vom mai putea găsi. Căci nu își iubește atât de mult îndrăgostitul iubita, cât iubește Dumnezeu sufletul care se pocăiește. Căci așa este de mare

¹ Loc neidentificat.

iubirea de oameni a Stăpânului, că nu se întoarce de la nici unul din cei ce aleargă la ea, ci îi întinde mâna”¹.

Dar dacă cineva a căzut în păcate mari și grele, să nu deznădăjduiască, ci să vină cu îndrăznire la dumnezeiasca iubire de oameni și se va milui. Iată și despre aceasta ce zice dumnezeiescul Vasile: „Nu pierde nădejdea, nici nu lăsa rugăciunea, ci vino așa păcătos cum ești, ca să Îl slăvești tu pe Stăpânul, să Îi dai Lui prilej de a-ți arăta iubirea Lui de oameni prin iertarea păcatelor tale. Fiindcă dacă te temi să vii, pui stavilă bunătații Lui împiedicând bogăția bunătații Lui, adică împiedicând faptul de a veni la tine”².

Dar cel mai bine sfătuiește Sfântul Nil, zicând: „Hristos Împăratul Dumnezeu nu Se întoarce nicidecum de la cei care se deschid către El și suspină către El din adâncul inimii, chiar de ar fi împovărați cu multe păcate, ci vine și îi curățește pe ei și le dăruiește harisma înfierii și îi arată lucrători ai virtuții cu timpul”³.

Că mărturisirea este folositoare din punct de vedere moral și duhovnicesc

Cel care se mărturisește cu regularitate se folosește îndoit, atât moral, cât și duhovnicește. Și 1) se folosește moral fiindcă rățăcirile și abaterile lui morale se împuținează cu totul; 2) duhovnicește, fiindcă este povățuit de părintele lui duhovnicesc.

¹ Sf. Ioan Damaschin, *Sacra parallela*, 40, 3, PG, 96, 140BC.

² *Ibidem*, 140D.

³ *Ibidem*, 5, 7, PG, 95, 1456C.

Rătăcirile morale se împuținează, fiindcă mărturisirea cu regularitate merge cu totul desăvârșit spre virtute și spre petrecerea potrivit lui Hristos, călăuzit fiind creștinul de părintele lui duhovnicesc și întărit de sfaturile lui, de vreme ce cunoștințele și experiența părintelui duhovnicesc, sub a cărui învățătură și dojană se află creștinul care se mărturisește, pe de o parte, îl învață pe el ce trebuie să îmbrățișeze și să facă, pe de altă parte, ce trebuie să lepede și să arunce. Prin cunoștința lui, duhovnicul îl zidește pe el întru virtute, iar prin experiența lui îl păzește de înșelări și în acest fel îl călăuzește spre mântuire. Destăinuirea cugetelor zdrobește capcanele diavolului și face deșarte uneltirile lui, fiindcă experiența lui duhovnicească le vădește pe ele și face vicleșugul evident.

Rușinarea în fața duhovnicului este ca un zid protector în fața păcatelor, fiindcă nimicește pornirile spre păcat și taie poftetele rele. Amintirea că urmează să fie descoperit înaintea duhovnicului și ideea că îi va vesti acestuia faptele lui rele și că îl va dovedi pe el pătimăș și aplecat spre păcat și inconsecvența în făgăduințele făcute înaintea lui Dumnezeu și a duhovnicului îi reprezintă în minte viitoarea rușine și îi smerește imboldurile și patimile.

Cel ce se mărturisește sporește duhovnicește fiindcă 1) prin învățătură cunoștințele duhovnicului sunt transmise puțin câte puțin celui mărturisit, ca unui ucenic, și 2) fiindcă mintea lui, curățindu-se de întunericul păcatului și al înșelării, se luminează și cugetă minunile lui Dumnezeu și astfel sporește.

Mărturisirea este leacul mântuitor al unei comunități întregi, fiindcă poate să izbăvească de la pieire

multe suflete căzute din pricina înșelării, a poftelor rele și a cugetelor rele. Duhovnicul este persoana căutată de suflet, față de care cel ce păcătuiește voiește să își verse inima lui, să se destăinuie, să își arate rănilor sufletului, ca să caute vindecare și să fie ușurat. Duhovnicul este persoana mijlocitoare, cel ce leagă sufletele și le încinge cu legăturile rudeniei, ale prieteniei, ale dragostei. Duhovnicul poate lega sufletele părinților și ale copiilor, ale soților, ale fraților și rudelor. Duhovnicul este învățătorul dinlăuntru al comunităților, păzitorul familiilor morale, mângâierea celor întristați și stimulentele pentru cei scufundați în marea vieții acesteia. Mărturisirea din punct de vedere moral este cea mai mare lucrare a Bisericii pentru comunitate. Duhovnicul este medicul moral al societății. Numai acesta poate primi toate relele câte biciuiesc astăzi comunitatea, fiindcă îi va învăța pe cei rătăciți, va îndrepta pe cei căzuți, va întări pe cei zdruncinați, va lumina pe cei întunecați, va călăuzi pe cei neputincioși, va ajuta pe cei lipsiți, va potoli pornirile, va liniști patimile, va împăca pe cei despărțiți, va împrieteni pe cei dușmani, va strânge legăturile și va înstăpâni pacea în familii. Așa este mărturisirea din punct de vedere moral, pe care, din nenorocire, nu o întrevădem și o lepădăm. De aceea sunt și multe rele care biciuiesc comunitatea. Creștini, păziți rânduiele Bisericii, fiindcă în păzirea lor este viața veșnică. Căutați medici tămăduitori pentru sufletele voastre și pentru pacea voastră.

Că mărturisirea trebuie să fie după o pregătire prealabilă

Mărturisirea cere o pregătire prealabilă, fiindcă cel ce vine nepregătit înainte la duhovnic, potrivit unei necesități de la sine înțeleasă, nu cunoaște cu precizie nici despre scăderile, nici despre excesele sale. Fiindcă nu cunoaște nici cele pe care era dator să le împlinească și nu le-a împlinit, nici mulțimea păcatelor lui, căci este cu neputință ca cel ce nu s-a cercetat pe sine cu câteva zile înainte cu toată rigoarea și nepărtinirea datorate și care nu a măsurat cu dreaptă măsură faptele lui și nu le-a cântărit pe acestea potrivit cu gravitatea lor și care nu a devenit conștient de starea lui de vinovăție, să rodească vreun folos dintr-o mărturisire nepregătită și spontană. Fiindcă neputința memoriei de a se gândi la toate, lipsa timpului pentru cercetare și lipsa unei conștientizări a stării de vinovăție fac spovedania fără rod și în același timp lasă multe patimi nevindecate, subminând sănătatea sufletului și lăsând semințe noi pentru păcate noi. Așadar este necesar ca acela ce se apropie la mărturisire să se cerceteze pe sine cu câteva zile înainte, să își măsoare cu atenție și minuțiozitate orice faptă a lui, să conștientizeze toate lipsurile, scăderile și excesele și așa să se apropie de spovedanie și să mărturisească numai despre acestea, fiindcă a vorbi la duhovnic despre virtute și despre faptele bune și a trece cu vederea patimile care sfâșie sufletul și a le tăinui cu grijă este același lucru cu un bolnav care vorbește la doctor despre robustețea trupeză și despre sănătate. A vorbi la du-

hovnic despre virtute și despre fapte bune, mai ales cu emfază, este fariseism și dovada slavei deșarte și lăudăroșenie, lucru cu totul nepotrivit în orice situație, și cu atât mai mult în momentul mărturisirii păcatelor înaintea lui Dumnezeu. Fiindcă nu trebuie să uităm că la mărturisire stăm înaintea lui Dumnezeu și ne mărturisim păcatele noastre, ca să dobândim milă și iertarea lor.

Dumnezeu cunoaște virtuțile noastre și nu are nevoie de explicație și, așa cum la medic povestim numai pătimirea cu multă grijă, la fel și la duhovnic numai patimile sufletului să le mărturisim cu zdrobire de inimă și cu străpungere. Fiindcă cei ce se mărturisesc se pregătesc mai dinainte și pentru Dumnezeiasca Împărtășire, pentru aceasta este necesar ca această pregătire să aibă un caracter încercat.

Un mod corespunzător pentru pregătirea pentru mărturisire și dumnezeiască împărtășire este socotit de Sfinții Părinți postul și rugăciunea, dar un post autentic, nu fariseic, potrivit cu rânduielile Bisericii, care statornicesc drept scop al lui îndreptarea patimilor sufletului și ale trupului, concentrarea minții noastre celei risipite și înălțarea ei deasupra materiei josnice care pururi ne distrage atenția și o atrage spre lucruri deșarte și vătămătoare de suflet. Fiindcă este necesar ca fiecare creștin să conștientizeze dacă prin post creștinesc și prin rugăciune nu își înalță mintea și inima lui la Dumnezeu, dacă inima prin post și luptă nu se zdrobește, este cu neputință, cu neputință ca omul să ajungă la o adâncă recunoaștere și conștientizare a stării lui păcătoase, să cântărească drept păcatele lui, să caute cu râvnă, dor și osârdie iertarea lor și să caute, de

asemenea, a satisface dreptatea dumnezeiască rănită. Fiindcă fie-ne nouă cunoscut aceasta, că numai în măsura în care ne vom recunoaște păcatele vom fi luminați de sus, de la Părintele luminilor. Și, în măsura în care vom fi luminați de sus, mintea și inima noastră se vor înălța la Dumnezeu; și, în măsura în care ne vom înălța la Dumnezeu, vom deveni mai ușori prin post și rugăciune. Rugăciunea și postul, dar cele creștinești, sunt ca o oglindă în care vedem păcatele, urătenia și faptele noastre cele de rușine și adevăratul lor caracter. Fără post și rugăciune suntem lipsiți de oglindă și nu putem avea o imagine adevărată a păcatelor noastre, desăvârșită zdrobire a inimii și conștiință înfrântă, și prin urmare nici o curată și de rod purtătoare mărturisire. Dar, fiindcă numai postul și rugăciunea creștinești sunt singurul mod de a ne pregăti pentru o mărturisire sinceră, trebuie să păzim cu multă grijă aceleași rânduieli ale Bisericii, ca să ne mărturisim cu adevărat și să ne împrietenim cu Dumnezeu în deplină siguranță, să nu scăpăm din vedere scopul mărturisirii.

Veniți așadar, iubiți frați! Timpul este potrivit pentru fapta aceasta. Să ne apropiem și să ne curățim, ca să ne împărtășim cu vrednicie cu Sfintele și Preacuratele Taine. Să lepădăm păcatul, să dăm înapoi cele dobândite prin nedreptate, să ne împăcăm cu dușmanii noștri și să facem fapte vrednice de pocăință¹, să Îl înduplecăm pe Dumnezeu, să ne atragem dumnezeiasca Lui milă și astfel să devenim vrednici moștenitori ai Împărăției cerești², de care fie să ne învrednicim noi toți. Amin.

¹ Fapte 26:20; Mt. 3:8; Lc. 3:8.

² Iac. 2:5.

Despre Dumnezeiasca Împărtășire

*Paharul pe care Eu îl beau îl veți bea
și botezul cu care Mă botez vă veți boteza,
dar a ședea de-a dreapta Mea sau
de-a stânga Mea, nu este al Meu a da,
ci celor pentru care s-a pregătit.¹*

Ce răspuns mai cuprinzător sau mai degrabă învățătură este dată de Domnul către Apostolii care încă erau copii la minte și care cugetau încă cele pământești, dorind dregătorii și locurile cele dintâi și erau încă stăpâniți de patimile invidiei! Ce învățătură clară, ce limpede se descrie duhul apostoliei Domnului! Cât de limpede vestește că El nu caută la față, că nu El Însuși hotărăște locul fiecăruia în mântuire, ci fiecare om prin faptele credinței lui! Ne învață deci că nu alegerea lor ca Apostoli ai Domnului le va da întâietate la venirea Împărăției Domnului², ci credința și faptele lor. Fiindcă acel „celor pentru care s-a pre-

¹ Mc. 10:39-40.

² Cf. Mt. 20:20-23.

gătit”, deși arată fapta împlinită deja, a cărei săvârșire mântuiește, nu trebuie totuși socotită ca împlinită de la sine, fiindcă nu se măsoară cu aceeași măsură faptele omenești și cele dumnezeiești, fiindcă ceea ce la oameni este cu neputință este cu putință la Dumnezeu.¹ Așadar acel „căroră s-a pregătit”² arată fapta săvârșită deja, dar prin mai înainte cunoașterea lui Dumnezeu, după cum mărturisește și Sfântul Apostol Pavel: *Căci pe care i-a cunoscut mai dinainte, mai înainte i-a și hotărât să fie asemenea chipului Fiului Său*³. Astfel încât, deși locul este mai dinainte hotărât, aceasta nu afectează totuși libertatea omului care este dator să își hotărască el singur locul în cer și în Împărăția Mântuitorului. Așadar trebuie să bem paharul pe care Domnul l-a băut și să fim botezați cu botezul cu care a fost botezat Domnul⁴, adică prin faptă și cuvânt să devenim urmași ai Domnului, pentru ca să ne hotărâm locul nostru lângă El. Prin aceste două cuvinte simbolice, deși Domnul a făcut aluzie la paharul morții și la botezul martiric al sângelui, nu mai puțin a arătat și aceste Taine de căpătâi, a Sfintei Împărtășanii și a Sfântului Botez, pe care orice creștin trebuie să le dobândească drept arvună a vieții veșnice. Dar că aceste cuvinte ale Domnului înseamnă și acest lucru o mărturisește și Sfântul Apostol Pavel, zicând: *Acest pahar este Legământul cel Nou întru sângele Meu. Aceasta să faceți ori de câte ori veți bea spre pome-*

¹ Mt. 19:26.

² Mt. 20:23.

³ Rom. 8:29.

⁴ Mc. 10:38-40.

*nirea Mea. Căci de câte ori veți mânca această pâine și veți bea acest pahar, moartea Domnului vestiți până când va veni*¹. Așadar paharul a vestit și moartea Domnului, și Taina Dumnezeieștii Împărtășiri a preînchipuit-o. Dar, fiindcă este cea mai înaltă dintre taine și cea mai necesară pentru om, după ce am predicat deja despre mărturisire, astăzi vom vorbi despre Dumnezeiasca Împărtășire și vom arăta: 1) mărimea Tainei și 2) cum trebuie să ne apropiem de Potir.

Măreția și vrednicia Tainei Dumnezeieștii Împărtășiri

Taina predată nouă de Domnul, a Dumnezeieștii Împărtășiri, este cea mai înaltă dintre toate Tainele. Este mai măreață decât toate minunile din câte a săvârșit puterea lui Dumnezeu, este cel mai înalt lucru din câte a conceput înțelepciunea lui Dumnezeu. Este totodată și cel mai de preț dintre toate darurile câte a dăruit dragostea lui Dumnezeu oamenilor, fiindcă aceasta le întrece pe toate celelalte prin depășirea numerică a hotarelor firii. Deși toate minunile vin din depășirea unor legi ale firii, totuși Dumnezeiasca Împărtășire le depășește pe toate, de aceea și pe drept cuvânt poate fi numită și văzută drept Taină a tainelor și minune a minunilor.

Aristotel, stabilind modurile existenței lucrurilor fizice, le reduce pe acestea la zece, pe care le numește categorii. Acestea sunt următoarele: ființa/substan-

¹ I Cor. 11:25-26.

ta, cantitatea, calitatea, relația, spațiul, timpul, poziția/starea, posesia, acțiunea și pasivitatea. Taina Sfintei Euharistii depășește toate categoriile firii amintite, fapt pentru care poate fi numită pe bună dreptate minunea minunilor. Și iată dovada. Este minune după substanță, fiindcă Sfintele Daruri, deși mai înainte de binecuvântare sunt materia pâinii și vinului, după binecuvântare și sfințire sunt substanța Trupului și Sângeului lui Hristos. Este minune după cantitate, fiindcă întreg trupul lui Hristos este întreg în Sfântul Artos și tot întreg în fiecare părticică. Este minune și după calitate, fiindcă simțim calitatea pâinii și a vinului, dar mâncăm și bem Trupul și Sângele lui Hristos. Este minune și după legătura cu ceva, adică după relație, fiindcă în Dumnezeiasca Euharistie este Însuși Fiul, pe Care L-a născut la plinirea vremii Fecioara Maria, numai că aici nu Se naște din mamă și din tată, ci Se săvârșește ca Taină, încât în chipul prefacerii, adică al prefacerii pâinii și vinului în trupul Lui, nu se face referire nici la tată, nici la mamă. Este minune potrivit locului, fiindcă același Iisus Hristos este și în cer și pe pământ și același este și în Sfântul nostru Altar. Este minune și după timp, fiindcă în calitate de trup al lui Hristos este nestricăcios și nemuritor; ca sânge este izvorul vieții veșnice, dar proprietățile dumnezeiești rămân în Dumnezeiasca Euharistie, cât timp rămân chipurile pâinii și vinului. Minune și după stare, fiindcă la Dumnezeiasca Liturghie se contemplă Iisus născut, culcat în iesle, ca întins pe cruce, ca înviat și înălțat la ceruri, ca înălțat și șezând la dreapta Tatălui, ca Fiu și Dumnezeu. Minune potrivit posesiei, fiindcă

trupul și sângele Domnului au un acoperământ exterior – chipurile pâinii și vinului. Este minune potrivit acțiunii (sau lucrării) fiindcă împărtășirea cu Sfintele Taine atinge simțirea, dar sfințește duhul. Minune desăvârșită și după pătimire, fiindcă Sfântul Artos se taie în bucățele, dar ca Trup al lui Hristos nu se împarte. Se mănâncă, dar ca Trup al lui Hristos nu se cheltuiește. De aceea Sfânta Euharistie, fiindcă depășește toate principiile/temeiurile sau toate categoriile sub care se prezintă legile firii, este mai mare decât toate minunile. De asemenea este și cea mai înaltă, fiindcă depășește orice înțelegere. Măreția acestei Taine va putea fi înțeleasă dacă vom avea în vedere o altă taină. Nașterea din Fecioară a Mântuitorului este minune, fiindcă noi nu concepem cu mintea în ce chip Se naște în timp și din Fecioară Dumnezeu veșnic, ne gândim totuși că Se naște, fiindcă Îl vedem pe El om desăvârșit. Dar depășește multe principii și multe categorii, însă rămân și unele sub care Îl putem cuprinde pe El. Totuși în Taina Dumnezeieștii Împărtășiri se ascunde nu numai dumnezeirea, ci și omenitatea, astfel încât este Taină a tainelor, ascunsă după toate modurile, depășind toate legile cunoașterii naturale. Prin această Taină Dumnezeu a arătat către noi ca puternic, cea mai mare stăpânire a dumnezeieștii Lui atotputerniciei, ca înțelept, cea mai mare înălțime a dumnezeieștii Lui atotbunătăți.

Așa este Taina Dumnezeieștii Euharistiei. Arătând mărimea și vrednicia acestei Taine, deja trecem la arătarea modului în care trebuie să ne apropiem de împărtășirea de ea.

Cum trebuie să ne apropiem de împărtășirea cu Sfintele Taine

Modul în care trebuie să ne apropiem de Dumnezeiasca Euharistie ne învață pe noi Sfântul Apostol Pavel când zice: *Să se cerceteze omul pe sine și așa să mănânce din pâine și să bea din pahar. Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului*¹.

Să își cerceteze, fiecare mai întâi conștiința, pentru a-și da seama de starea lui morală și de relația cu Dumnezeu și cu aproapele și, dacă le află pe acestea în stare plăcută lui Dumnezeu, să se apropie să se împărtășească. Altminteri să se ferească, fiindcă nu este nimic comun între ceea ce este sfânt și ceea ce este blestemat. Sfântul Apostol Pavel, îndemnând pe corinteni să nu se însoțească cu cei necredincioși, adică să nu primească însoțitori necredincioși, zice: *Nu vă înjugați la jug străin cu cei necredincioși, căci ce însoțire are dreptatea cu fărădelegea? Sau ce împărtășire are lumina cu întunericul? Sau ce învoire este între Hristos și Veliar?*² Astfel încât ce părtășie este între păcătos și Dumnezeiasca Euharistie? Că se cuvine să ne apropiem de Sfintele Taine cu evlavie ne învață pe noi Însuși Dumnezeu, poruncind lui Moise să nu se apropie de rugul aprins încălțat, ci să își dezlege încălțăminte picioarelor lui în semn de evlavie, fiindcă locul în care stătea era sfânt. *Moise, Moise, nu te apropia aici! Ci scoate-ți încălțăminte din picioa-*

¹ I Cor. 11:28-29.

² II Cor. 6:14-15.

*rele tale, că locul pe care calci este pământ sfânt!*¹ Așadar trebuie să ne apropiem cu toată evlavia, curați de orice întinăciune a trupului și a duhului², pentru a ne împărtăși cu vrednicie. Fiindcă, dacă Dumnezeu a poruncit lui Moise să își lepede încălțăminte pentru a se apropia de un loc sfânt, cu cât mai dator ești tu, creștine, să lepezi orice legătură a păcatului ca să primești în tine întreg pe Dumnezeu? Oare pâinea aceea sfântă nu este Trupul Domnului? Și Sfântul Potir nu este oare Sângele Domnului? *Paharul binecuvântării, pe care l-am binecuvântat, nu este împărtășirea cu sângele Domnului? Și pâinea pe care o frângem nu este oare împărtășire cu trupul Domnului?*³ Cum, dar, vă veți apropia cu o conștiință încărcată de focul care îi arde pe cei nevrednici? *Căci este cărbune aprins care îi arde pe cei nevrednici.*⁴ De aceea dezleagă orice legătură a dușmăniei față de aproapele, orice poliță a nedreptății, leapădă ceea ce este străin, și ferește-te de rău și fă binele,⁵ întoarce-te la Domnul și apropie-te, ca să fii sfințit întreg, să fii luminat și să devii sălaș al dumnezeiescului har, să fii unit cu Hristos, ca să rămâi întru El și El întru tine. *Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu rămâne întru Mine și Eu întru el.*⁶

¹ Ex. 3:2-5.

² II Cor. 7:1.

³ I Cor. 10:16.

⁴ I Cor. 11:27.

⁵ Ps. 33:15.

⁶ In 6:56.

Caracterul celui ce se împărtășește cu vrednicie

O! cât de fericit și binecuvântat trebuie să fie socotit cel ce se împărtășește cu vrednicie cu Dumnezeu-știle Taine! Astfel vine de la Altar pe de-a-ntregul reînnoit, fiindcă focul dumnezeirii, care se unește prin Dumnezeuasca Împărtășanie cu sufletul omului, arde păcatele acestuia, îl umple de dumnezeiescul har, sfințește cugetele, întărește puterile sufletului, luminează mintea, străpunge inima cu frica de Dumnezeu și, la sfârșit, o arată cort numai al Duhului Sfânt.

Cel ce se împărtășește cu vrednicie a primit deja arvuna Împărăției cerului¹, se află înarmat cu toată armura Duhului², care îl păzește pe el de tot răul și de toată uneltirea celui rău și îl face înfricoșător demonilor înșiși. Inima celui ce se împărtășește cu vrednicie se umple de bucurie negrăită și de nespusă voioșie. Numai unul ca acesta simte o schimbare survenită în el și se bucură de înnoirea lui. Virtuțile toate îi împodobesc inima, iar dorul lui este unirea cu Domnul.

Seninătatea sufletească pe care i-o dă conștiința comuniunii și împăcării cu Dumnezeu și pacea cerească ce domnește înlăuntrul său se reflectă pe chipul lin al celui ce se împărtășește cu vrednicie și întreaga lui înfățișare exterioară mărturisește starea sa morală lăuntrică. Inocența și curăția, aceste două haruri care îl încununează, sunt cele ce mărturisesc cel mai mult pentru el față de toți. Iată caracterul celui ce se împăr-

¹ II Cor. 1:22; 5:5; Ef. 1:14.

² Ef. 6:11-13.

tășește cu vrednicie și întru adevăr! Acestea sunt consecințele dumnezeieștii împărtășiri.

Acestea avându-le cineva în vedere, cum nu va deplânge cu atât mai mult pe cei ce se împărtășesc cu nevrednicie¹ sau pe cei care nu se pot împărtăși fiind împiedicați de păcat să se împărtășească, dar din nepăsare și din mândrie sau, ca să zicem așa, pentru vreun folos sufletesc sau trupesc, se apropie de Dumnezeiasca Împărtășanie, nechemați fiind? Fiindcă sănătatea sufletului atrage și sănătatea trupului, precum știm că se întâmplă și invers. Ce vom spune despre unii ca aceștia? În care categorie de creștini îi vom rândui? Starea lor în creștinism este cea pe care o au numai cei reci și cei indiferenți.² Dar sunt ei oare adevărați creștini? Aceasta nu este evident pentru noi. Dar ceea ce putem cunoaște este faptul că unii ca aceștia călătoresc pe mare fără catarg, fără cârmă și fără cârmaci. Vai de ei în ziua aceea când se vor ridica împotriva lor valurile și vânturi puternice vor sufla împotriva lor și valuri uriașe le vor scufunda corăbioara! Săraci atunci și lipsiți de dumnezeiasca mângâiere, vor vedea cu ochi înlăcrimați și cu privirea fără de nici o nădejde prăpastia deschisă sub picioarele lor amenințând cu scufundarea și pierzania lor totală. Către unii ca aceștia avem a le da un sfat frățesc: să se grăbească să se împărtășească pentru a fi izbăviți, fiindcă nu există nici o altă scăpare. Oprindu-ne aici cuvântul, să spunem câteva lucruri necesare despre starea datorată după împărtășirea cu Sfânta Euharistie și cu petrecerea potrivită ei.

¹ Cf. I Cor. 11:27.

² Apoc. 3:15-16.

După Sfânta Euharistie

După Dumnezeiasca Euharistie dă laudă și mulțumește drept Domnului, fiindcă te-a învrednicit să te faci părtaș Trupului și Sângelui Lui. Petrece ziua prin fapte vrednice de ea și să ai această zi ca un model și ca un reper pentru tot restul zilelor tale. Să nu rabzi ca restul zilei să întristezi pe îngerul tău, păzitorul sufletului și trupului tău, întorcându-te la relele tale dintâi, ca porcul scăldat la noroiul mocirlei lui, sau precum câinele care se întoarce la vărsătura lui,¹ fiindcă grea va fi întoarcerea ta. Să nu cumva să zici că iarăși mă voi pocăi și iarăși mă voi curăța, fiindcă nu atârână exclusiv de voința ta pocăința și mântuirea, ci și de voința lui Dumnezeu. Fiindcă la mântuirea omului doi factori contribuie: harul lui Dumnezeu și voința omului. De aceea e de trebuință ca amândoi acești factori să conlucreze, ca să aibă loc împlinirea mântuirii. Așadar mântuirea noastră, neatârânănd în mod absolut de voința noastră, nu se săvârșește prin dispozițiile noastre, de aceea nici nu putem spune că suntem stăpâni pe mântuirea noastră sau că ori de câte ori ne place nouă putem să ne pocăim și să ne întoarcem de la răutățile noastre la Domnul.² Nu, nu! Adevărat că Domnul *vrea ca toți să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină.*³ Adevărat și că așteaptă pocăința păcătosului, fiindcă a zis: *Nu voiesc moartea păcătosului, ci să se întoarcă de la calea lui și să fie viu.*⁴

¹ II Petr. 2:22.

² Fapte 3:26.

³ I Tim. 2:4.

⁴ Iez. 33:11.

Dar îl rabdă pe păcătosul care păcătuiește din neștiință sau pe cel care păcătuiește în cunoștință, dar drept urmare a unei neputințe moralicești și care nu privește cu nepăsare păcatul său, iar nu pe cel care păcătuiește întru cunoștință și care tratează cu indiferență păcatele lui, fiindcă unul ca acesta nu se va pocăi niciodată. Acesta își zidește casa pe temelii nesigure și cugetă în sine că bătrânețea îi va aduce nimicirea patimilor, ridicarea dispozițiilor pentru păcat și o ușoară pregătire pentru pocăință, care îl va duce la mântuire. El cugetă că neputința trupească de a mai păcătui este o cale pentru mântuire! Cât de mult se înșală unii ca aceștia! Cât de departe sunt aceștia de adevăratul duh al creștinismului și, prin urmare, cât de puțin pot fi ei numiți creștini! Dar cât sunt de departe și de adunarea creștinilor! Unii ca aceștia se înșală așteptând pocăința și mântuirea. Fie-le cunoscut acestora că nu este mântuire lor, fiindcă nici pocăință nu va fi. Și iată de ce. Fiindcă ei nu au prețuit creștinismul, ci sunt dintre cei care hulesc împotriva Duhului Sfânt¹, de vreme ce hula împotriva Duhului Sfânt nu înseamnă numai a vorbi necuviincios despre El și apoi a regreta, ci a rămâne indiferent și nepocăit după ce a păcătuit. Cel ce nu se pocăiește după păcat nu numai că leapădă dumnezeiasca lege, ci și pe Dătătorul de lege Îl înfruntă și Îl disprețuiește, socotindu-se pe sine vrednic a da socoteală pentru faptele săvârșite de el. Pricina înșelării celui ce leapădă pocăința este fie necunoașterea duhului creștinismului și însemnătatea pocăinței – de vreme ce ignoră dogma creștină *abate-te de*

¹ Mt. 12:31.

*la rău și fă binele*¹ și îndemnul *fiți sfinți*² și *fiți înțelepți*³ și toate celelalte porunci creștine prin care ne întoarcem la virtute –, cugetă că Dumnezeu poartă de grijă numai trupurilor și caută ca acestea să fie curățate de murdărie, fiindcă El oricum îi va primi, păcatul lor încetând fie din vreo neputință trupească, fie din vreo altă împiedicare. Că astfel gândesc se arată din vederile și din cugetele lor, dar mai ales din fraza lor obișnuită: *ne vom pocăi când vom îmbătrâni*. Oare prin aceasta nu vor să arate vremea neputinței lor și a incapacității de a mai păcătui? Așadar nu este oare adevărat că aceștia nu au nici cea mai vagă idee despre viața duhovnicească, nici nu cunosc virtutea cea plăcută lui Dumnezeu, abținerea de la păcate oricum, dar fără transformarea inimii, fără dobândirea virtuții, fără luptă și celelalte? Această expunere exactă a ideilor lor despre duhul creștin ne încredințează pe noi și despre adevăr: necunoașterea înțelesului pocăinței. Aceștia identifică pocăința cu neputința de a mai păcătui, de aceea și socotesc că se află în pocăință dacă nu mai lucrează cele rele, fie aceasta și din neputință, și din incapacitatea de a mai săvârși păcatul, fiindcă nici nu cugetă altfel, precum o dovedesc. Faptul de a confunda pocăința cu neputința de a păcătui, adică a spune că mă voi pocăi când voi îmbătrâni, arată că cel ce o spune nu are cunoștință despre înțelesul pocăinței, fiindcă în vreme ce pocăința purcede din simțire, ei o fac să atârne de voință. Dacă, așadar, vreodată

¹ Ps. 33:15.

² I Petr. 1:15-16.

³ Mt. 10:16; I Cor. 4:10.

le-ar fi cu putință să hotărască ei ceea ce nu atârnă de voința lor, atunci ar putea să se pocăiască, de vreme ce simțirea lor e moartă. Cât de mult se înșală cel ce socotește că poate fără să își trezească simțirea și conștiința să își hotărască mântuirea lui! Dacă simțirea lui nu se trezește, în chip nedrept hotărăște cu privire la mântuirea lui. Pocăința provocată fuge; așadar este cu neputință ca unul ca acesta să dobândească mântuire. Dar și dacă i-ar trece prin minte că simțirea este cea ce aduce pocăința și nu mai puțin dacă neglijează a aduce satisfacere dumnezeieștii dreptăți rănite, iarăși nu poate să se pocăiască, fiindcă Dumnezeu, din pricina marii răutăți a celui ce de multe ori a păcăuit și nu a putut compensa dumnezeiasca dreptate, nu îi trezește inima adormită din letargia ei, ci îl părăsește pe el să nu se întoarcă, să se vindece și să se mântuiască. Așadar este necesar ca acei ce doresc mântuirea și viața veșnică să nu amâne pocăința lor, ci să se grăbească a se pocăi cât mai grabnic și fără întârziere. Fiindcă, deși nu atârnă în mod absolut de voință pocăința, fiindcă purcede din simțire și conștiință, iar inima numai Dumnezeu o poate mișca, să ne grăbim cu lacrimi și să Îl rugăm pe Dumnezeu pentru mântuirea noastră, să ne dea străpungere și zdrobire inimii noastre și robire cugetelor noastre ca să se trezească simțirea, să își recunoască starea lui morală și să cheme pocăința cea cu adevărat mântuitoare.

Veniți, așadar, frați creștini, să profităm de harul lui Dumnezeu, să ne îngrijim de mântuirea noastră, să fim vrednici de Preacuratele Taine, să petrecem restul vieții noastre în înfrânare dreptate și evlavie. Că-

*ci s-a arătat, după cum zice Sfântul Pavel, harul lui Dumnezeu tuturor oamenilor, învățându-ne pe noi să lepădăm fărădelegea și poftele lumești și în veacul de acum să trăim cu înțelepciune, cu dreptate și cu cernicie, așteptând fericita nădejde și arătarea slavei marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Hristos Iisus. Amin.*¹

¹ Tit 2:11-13.

Cuvânt despre datoriile noastre în fața Sfântului Altar

*Iar Hristos, venind Arhiereu al bunătăților
celor viitoare, a trecut prin cortul cel mai mare
și mai desăvârșit, nu făcut de mână omenească,
adică nu din zidirea aceasta. El a intrat odată
pentru totdeauna în Sfânta Sfintelor, nu cu
sânge de țapi și de viței, ci cu însuși sângele
Său, și a dobândit o veșnică răscumpărare
(Evr. 9:11-12).*

Cine va putea vreodată să spună toate câte le-a lucrat adâncă milostivire a lui Dumnezeu pentru mântuirea neamului omenesc? Cine va reuși să închipuie cu stiletul sau să descrie cu condeiul măreția, caracterul sau mulțimea acestor dumnezeiești lucrări?

Faptele săvârșite de iubirea de oameni a lui Dumnezeu pentru întreaga omenitate sunt nu numai multe, ci sunt și mai presus de fire și necuprinse cu mintea. De la crearea lumii și până la venirea Arhiereului celui mare, a lui Iisus Hristos, dătătorul viitoarelor bu-

nătăți, atâtea fapte minunate a făcut Dumnezeu pentru mântuirea și desăvârșirea omului, încât nimănui dintre noi nu i-ar ajunge timpul să povestească. Subiectul pericopei citite astăzi a Epistolei Sfântului Apostol este istoria cununii faptelor dumnezeieștii iubiri de oameni.

Omul, păcătuiind și căzând sub povara propriului păcat, a devenit victima propriei prostii. Păcatul, ca zid despărțitor între el și Dumnezeu¹, l-a lipsit pe om de harul lui dumnezeiesc venit peste el în urma relației duhului lui cu Dumnezeu. Puterile lui sufletești slăbite, partea lui cunoscătoare, nu puteau să îl facă mai precis în cunoașterea celor bune, fiindcă îndepărtarea de Dumnezeu i-a adus întunecarea duhovnicească și necunoașterea adevăratului bine. Partea lui voitoare, vătămată de cea cunoscătoare, a voit răul, iar partea simțitoare s-a desfătat petrecând cu cel rău. O astfel de stare a omului, ca avortată, a adus completa ruinare a sa. Un astfel de sfârșit al omului ar fi fost de neevitat dacă Dumnezeu nu S-ar fi grăbit să îi vină în ajutor.

Mila lui Dumnezeu vine ca un ajutor pentru mântuirea oamenilor. Mijloacele prin care Dumnezeu a venit în ajutorul lor sunt acestea: insuflările, descoperirile, lucrările mai presus de firea spirituală și perceptivă a omului. Prin acestea Dumnezeu a călăuzit și l-a îndrumat pe om. Profețiile și toate prorociile erau astfel de fapte dumnezeiești menite a călăuzi pe om pe calea adevărului. Dar neamul omenesc, deși astfel învățat și instruit de Dumnezeu, nu putea totuși să ajungă prin această pedagogie la o asemenea desăvâr-

¹ Cf. Ef. 2:14.

șire, încât să restabilească cea dintâi relație și comuniune cu Dumnezeu, cât timp cunoașterea poruncilor dumnezeiești și conștientizarea stării morale vrednice de milă a omului putea să reînnoiască pe omul stricat de păcat. Acea pedagogie poate fi văzută ca o pregătire pentru cunoașterea întru conștiință a propriei nenorociri și necesitatea mântuitoare și înnoitoare. Jertfelnicul înălțat de Moise era cea mai înaltă mărturie a unei astfel de trebuințe pentru oameni. Acel jertfelnic era altarul care mărturisea conștiința neamului omenesc pe care o avea despre el însuși ca neam păcătos și blestemat¹. De aceea și arhiereul aducea mai întâi jertfă pentru propriile păcate și apoi pentru greșalele poporului.² Omenirea avea așadar nevoie de un arhiereu fără de păcat, fără de prihană și sfânt, osebit de păcătoși³ și avea nevoie de un jertfelnic care să poată reînnoi pe omul stricat de păcat.⁴ Temelia acestui jertfelnic S-a făcut Domnul nostru Iisus Hristos, Care, fiind jertfitor și jertfă, S-a adus pe Sine lui Dumnezeu jertfă fără de prihană⁵ *spre miros de bună mireasmă*⁶ și L-a împăcat pe Dumnezeu cu oamenii, *intrând o dată pentru totdeauna în Sfânta Sfintelor, nu cu sânge de țapi și de viței, ci cu însuși sângele Său, și a dobândit o veșnică răscumpărare*.⁷ Jertfelnicul acela, iată, este deja în mijlocul nostru gata să dăruiască

¹ Ex., cap. 25-27; Evr. 9:1-6.

² Evr. 9:7; 7:27.

³ Evr. 7:26.

⁴ Evr. 6:6.

⁵ Ef. 5:2; Evr. 9:14.

⁶ Ef. 29:18; 5:2; Filip. 4:18.

⁷ Evr. 9:12.

oamenilor har, sfințire și izbăvire, gata să reînnoiască toată omenitatea. Dumnezeu, miluind întreaga omenitate, a stăut El Însuși în mijlocul ei. Dar acum de ea depinde faptul de a voi să fie mântuită.

Cât de multe datorăm Dumnezeului nostru, Creatorului nostru celui Iubitor de oameni! Cine poate zugrăvi în cuvinte mărimea datoriei noastre față de iubitorul de oameni Dumnezeu? Cu ce măsură a cuvântului voi cuprinde Necuprinsul? Este cel mai dificil lucru. De aceea și las aceasta în seama conștiinței fiecăruia, nevorbind nimic despre datorie. Și nu putem aici să le înșirăm pe toate arătând câte a lucrat Dumnezeu pentru neamul omenesc. Dar fiindcă înălțarea acelui jertfelnic care a dăruit oamenilor cele mai mari daruri duhovnicești cere și înduhovnicirea oamenilor, atât cât este îngăduit, pentru aceasta voi vorbi despre datoriile la sfântul jertfelnic, fiindcă trebuie să conștientizăm faptul că Domnul ne-a dat nouă sub jurământ darurile Sale cele bogate, cele care se revarsă de la jertfelnic. De aceea trebuie să îl păzim pe acesta pentru a primi darurile, fiindcă altminteri nu ne vom folosi cu nimic de la sfântul jertfelnic, apropiindu-ne de el, ci mai vârtos ne vom osândi. Așadar cunoașterea datoriilor este o necesitate stringentă, fiindcă, dacă acel jertfelnic s-a înălțat pentru că nu era altă mântuire, urmează că numai de la acest jertfelnic trebuie să primim mântuire. Dar dacă mântuirea se acordă pe niște principii, trebuie să le cunoaștem pe acestea, fiindcă altminteri suntem lipsiți de mântuire. Cunoașterea datoriilor ca factor important care duce la mântuire trebuie stabilită, și încă foarte precis și limpede.

Prima datorie a noastră față de sfântul jertfelnic este aceea de a sfinți jertfelnicul. Să sfințim altarul mai întâi, dacă vom aduce la el ca *jertfă vie, sfântă și bineplăcută lui Dumnezeu, ca închinarea voastră cea duhovnicească*¹ și apoi dacă ne apropiem pentru împărtășirea cu Sfântul Trup și Sânge ale Mântuitorului nostru, Care S-a jertfit pe el pentru mântuirea noastră. Avem deplină conștiință că ne apropiem cu vrednicie, fiindcă orice altă punere înainte și orice apropiere nevrednică este privită ca o sfidare a celor dumnezeiești și ca o profanare a jertfelnicului. Domnul îi pedepsește pe cei care se apropie cu nevrednicie de sfântul jertfelnic.²

Sfântul Apostol Pavel, voind să îi păzească pe ucenicii lui dintr-o astfel de cădere, îi învață următoarele cuvinte remarcabile: *Astfel, oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, va fi vinovat față de trupul și de sângele Domnului. Să se cerceteze însă omul pe sine și așa să mănânce din pâine și să bea din pahar. Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului*³. Așadar avem cea mai înaltă datorie, cei ce ne apropiem de Sfânta Masă a Domnului, să ne cercetăm pe noi înșine și așa să mănâcăm din pâine și așa să bem din pahar, ca nu cumva să nesocotim Trupul și Sângele Domnului. Dar la ce cercetare și la ce socotință se gândește? Răspunzând la această întrebare, zicem: pe de o parte, zicând *să se cercete-*

¹ Rom. 12:1.

² Num. 15:37; 16:35.

³ I Cor. 11:27-29.

ze pe sine se referă la cercetarea propriei conștiințe, iar socotința se referă la simțirea dumnezeirii Tainelor și la sentimentul nostru de vinovăție, fiindcă, dacă această socotință nu este întru noi, atunci, ca unii care nu avem desăvârșită și exactă conștiință a înălțimii și a măreției ospățului tainic dăruit, transmis nouă, ne apropiem cu nevrednicie și atunci osândă ne agonisim nouă, mâncând și bând din potir.

Biserica, tâlcuind inspirat aceste cuvinte ale Sfântului Pavel, glăsuiește către cei pregătiți pentru a se împărtăși cu Preacuratele Taine următoarele cuvinte insuflate de Duhul Sfânt: „Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste apropiați-vă!”¹

Acestea le strigă, fiindcă în aceste cuvinte se cuprinde toată învățătura Sfântului Pavel. Și, cu adevărat, cine, având frică, credință și dragoste, poate să fie socotit nevrednic de sfânta împărtășire? Frica de Dumnezeu este văzută în *Vechiul Testament* drept cea mai înaltă virtute. Prin expresia „cel ce se teme de Domnul” se indică și se caracterizează cel ce viețuiește în legea Domnului² și care păzește poruncile Lui. În Sfintele Scripturi acesta este de multe ori fericit.³ Iar expresia opusă în Scripturi o descriu cuvintele: „omul care nu se teme de Dumnezeu” caracterizat ca om fără de lege și fără Dumnezeu. Cel dintâi sens îl dă și Biserica cuvintelor „frica de Dumnezeu”. Să se cerceteze, așadar, fiecare pe sine și să se afle dacă are în el însuși o astfel de frică de Dumnezeu așa

¹ V. *Sfânta și dumnezeiasca Liturghie a Sf. Ioan Gură de Aur*, după Chinonic.

² Ps. 1:2.

³ Ps. 1:2; 111:1; 127:1; Întel. Sir. 34:15.

cum cere Scriptura și Biserica, adică cea curată, sfântă și neamestecată cu un simțământ străin sau ușuratic; atunci să se vadă pe sine vrednic după cea dintâi cerință a Bisericii și să îndrăznească, și fără aceasta să nu se apropie, fiindcă mai întâi este dator să se cerceteze pe sine dacă într-adevăr crede fără șovăire că pâinea și vinul puse înainte sunt însuși Trupul și însuși Sângele Domnului cel vărsat pentru mântuirea lumii. Dar când se va afla și în această privință vrednic de Dumnezeiasca Împărtășire, atunci plin de iubire față de Dumnezeu și de aproapele lui să se apropie. Dacă totuși simte că iubirea față de aproapele nu este așa cum o poruncește Domnul, atunci să se abțină a veni la Altar și să lase Sfânta Împărtășanie până ce se va împăca cu fratele lui, fiindcă altminteri nu este văzut vrednic de Dumnezeiasca Împărtășire. Importanța acestei porunci o exprimă și mai limpede Biserica în rugăciunile de la rânduiala Împărtășaniei, zicând: „Trupul Stăpânului vrând să-l primești spre hrană, fii cu frică să nu te arzi, că foc este; Sângele Lui vrând să-l bei spre-mpărtășire, mergi și cu cei ce te-au mârșit te împacă, și așa îndrăznește de ia hrana sfântă”¹.

Acestea le poruncește Biserica întemeiată pe temelia cuvintelor evanghelistului Ioan, care spune explicit și limpede: *Cine iubește pe fratele său rămâne în lumină și sminteală în el nu este. Iar cel ce urăște pe fratele lui este în întuneric și umblă în întuneric și nu știe încotro se duce*². Oricine nu face dreptate nu este din

¹ *Orologion to Mega*, Apostolikos Diakonias tis Ecclesias tis Ellados, Atena, 1986, p. 510.

² I In 2:10-11.

Dumnezeu, nici cel ce nu iubește pe fratele său. Pentru că aceasta este vestea pe care ați auzit-o de la început, *ca să ne iubim unul pe altul...*¹ *Oricine urăște pe fratele său este ucigaș de oameni.*² Și în altă parte: *Dacă cineva zice că Îl iubește pe Dumnezeu, dar pe fratele său îl urăște, acela mincinos este. Căci cel ce nu iubește pe fratele său pe care l-a văzut, pe Dumnezeu pe Care nu L-a văzut cum poate să Îl iubească? Și această poruncă avem de la El, ca cel ce iubește pe Dumnezeu și pe fratele său să îl iubească*³.

Dragostea față de aproapele este semnul dragostei față de Dumnezeu și măsura cu care se cântărește dragostea lui. Prin acest cuvânt se arată că Domnul a poruncit ca acela ce aduce dar la Altar și poartă în suflet dușmănie față de aproapele să lase darul lui înaintea Altarului și să grăbească să se împace cu fratele lui: *Dacă, deci, îți vei aduce darul tău la Altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea Altarului, și mergi mai întâi și împacă-te cu fratele tău și apoi venind, adu darul tău*⁴.

Dacă, deci, Domnul nu îngăduie aducerea darului la Altar celui ce nu s-a împăcat cu fratele său, cum va îngădui atunci Dumnezeiasca Împărtășanie celui care ține minte răul împotriva fratelui său?

Dragostea aproapelui purcede din iubirea lui Dumnezeu, fiindcă dragostea lui Dumnezeu, fiind dragoste față de ceea ce este nețărmurit, poartă și ea caracteris-

¹ I In 3:10-11.

² I In 3:15.

³ I In 4:20-21.

⁴ Mt. 5:23-24.

ticile nemărginirii, fapt pentru care se și poate extinde asupra tuturor. Cine nu iubește pe aproapele lui nu are dragostea aceea nemărginită, prin urmare nu are o dragoste vrednică de Dumnezeu și de aceea nici nu Îl iubește pe Dumnezeu. Cine iubește pe aproapele lui pe Dumnezeu Îl iubește, fiindcă, exteriorizând dragostea lui, rupe legăturile iubirii de sine și ale egoismului și poate să aibă dragoste nețărmurită și vrednică de Dumnezeu. Fiindcă egoismul este numai o îngrădire a dragostei, o limitare a ei la idolatria propriului eu. Așadar este cu neputință ca cineva să iubească pe Dumnezeu, dacă nu îl iubește pe fratele său, fiindcă Dumnezeu sălășluiește în inima celui ce iubește, iar puterea dumnezeiască sălășluită în om rupe zgarda egoismului și a iubirii de sine și eliberează dragostea care se tinde mai mult spre toți. Așadar lipsa dragostei față de aproapele este semn al lipsei dragostei față de Dumnezeu, fiindcă minte cel ce zice că Îl iubește pe Dumnezeu, dar pe fratele său îl urăște. Trebuie, așadar, ca, venind la împărțirea cu Sfintele și Preacuratele Taine, să avem, în afară de frica lui Dumnezeu și de credință față de Sfintele Taine, și dragoste față de aproapele, fiindcă, altminteri, mâncând și bând fără cercetare, osândă își mănâncă și bea, nesocotind Trupul și Sângele Domnului.¹

Conformarea noastră la cerințele Bisericii este o necesitate acută, fiindcă, dacă Sfântul și Dumnezeiescul Altar a fost înălțat pentru nevoia mântuirii, urmează că în nici un chip nu suntem datori să o înțelegem altfel. Dar, fugind de aceasta, ne îndepărtăm de calea mântuirii noastre, fiindcă în mod clar și explicit

¹ I Cor. 11:29.

Mântuitorul a spus: *Dacă nu veți mânca trupul Fiului Omului și nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață întru voi. Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi*¹. Așadar se pune în mod clar problema: ori virtutea și viața veșnică, ori păcatul și moartea sufletească și trupească. Fiindcă, fie mănâcăm fără vrednicie, fie ne îndepărtăm, viață în noi nu avem. Viața veșnică se dăruiește numai celor care trăiesc potrivit lui Dumnezeu. Așadar ori o viață virtuoasă împreună cu Împărăția cerurilor, ori blestemul cu osânda veșnică. Cale de mijloc nu există. Fie trebuie să ajungem cu adevărat urmași ai Mântuitorului nostru Hristos și adevărați iubitori ai petrecerii creștinești, fie altminteri nu este mântuire.

Da, frați creștini, trebuie, așadar, să ne împărtășim cu vrednicie, fiindcă celor ce se împărtășesc astfel nu numai că li se dăruiește mântuire, ci și multe alte daruri, prin care omul se arată chip și asemănare a lui Dumnezeu. Dar pe care le voi socoti mai întâi și pe care mai pe urmă? Oare nu cumva prin Dumnezeiasca Împărtășanie, făcându-ne părtași Trupului și Sângelui lui Hristos, nu ne unim cu Dumnezeu și ajungem în relație și în contact cu El? Oare nu cumva dintr-o astfel de unire primim darurile Duhului Sfânt, dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, credința, blândețea, înfrânarea² și toată mulțimea celorlalte virtuți? Oare nu se deschid ochii sufletului nostru? Oare mintea nu se luminează și inima nu se curățește? Oare, prin Dumnezeiasca Împărtășire în-

¹ In 6:53-54.

² Gal. 5:22.

drăznind, nu vom sta înaintea Judecătorului celui nemitarnic, numai pe aceasta având-o în apărare? Dar de ce trec sub tăcere celelalte bunătăți pe care Dumnezeu Împărtășire le dăruiește firii noastre celei simțitoare? Oare nu poate vindeca inima și trupul suferind al celor ce se apropie cu credință? Oare nu ne-a dăruit de multe ori viața noastră și nu ne izbăvește de multe pericole și nu lucrează multe minuni? Jertfa acestui sfânt jertfelnic a fost dată de către Mântuitorul Bisericii ca o comoară nedeșertată și ca dintr-o vistierie necheltuită să primim toate cererile noastre cele bineplăcute lui Dumnezeu. Da, frați creștini, de la Altarul acela ni se dau nouă atâtea bunătăți, încât timpul nu ne-ar ajunge să povestim.¹ Nenorocit este cel ce nu prețuiește însuși Sângele Mântuitorului, care, adus înaintea lui Dumnezeu, se face izvor de haruri neîmpuținat, întoarce mânia în binecuvântare, iartă datoria noastră, rugăciunile noastre le face auzite, harul Prea-sfântului Duh se trimite nouă, puterile duhului nostru și ale sufletului se întăresc și milele Lui cele bogate se trimit către noi și ne prohirisește pe noi slujitori și liturghisitori ai Celui Preaînalt, îl înalță pe om la treapta cea mai înaltă a îngerilor. Capătul acelui jertfelnic este scara lui Iacov, cea care leagă pământul de cer, iar îngerii care suie și coboară² sunt vrednicii liturghisitori ai Celui Preaînalt, care urcă pentru ca să ducă la Dumnezeu cererile poporului purtător al numelui lui Hristos și coboară ca să le ducă pe acestea la popor și să transmită harul, sfințirea și izbăvirea.

¹ Evr. 11:32.

² Fac. 28:10-12.

Așadar, frați creștini, acesta este acel jertfelnic și aceea jertfă care pe el se jertfește. Voiești deja să te faci părtaș al bunătăților lui? Voiești mântuirea ta? Fii creștin adevărat, ai frică de Dumnezeu, credință în Taina Dumnezeieștii Împărtășiri și dragoste față de Dumnezeu și față de aproapele tău¹. Îngrijește-te totuși degrabă, fiindcă poate timpul nu te va aștepta. Vine moartea ca un fur noaptea² și vai de acela lipsit de provizii, de Dumnezeiasca Împărtășire adică, fiindcă venirea Domnului pentru el va fi foarte înfricoșată!

Veniți, frați creștini, să ne îngrijim de mântuirea sufletelor noastre! Această vreme de post este cea mai potrivită pentru pregătire, fiindcă și postirile, și slujbele de priveghere, și lepădarea pricinilor sunt tot atâtea mijloace desăvârșite pentru pocăință care ne sunt oferite nu în toată vremea. Pilda celor ce se împărtășesc este o puternică încurajare pentru cei opriți de la Sfânta Împărtășanie. Să Îl rugăm din inimă pe Hristos să ne întărească pe noi pentru lupta³ ce ne stă dinainte și să ne arate pe noi vrednici părtași ai preacuratului Său Trup și preacinstului Său Sânge, ca să ne fie nouă Împărtășania aceasta spre bucurie inimii, sănătate și înțelepciune, nădejde nebiruită, apărare și iertare așteptată la înfricoșatul scaun de judecată. Amin.

¹ Mt. 22:37-39; Mc. 12:28-31; Lc. 10:27-28.

² I Tes. 5:2.

³ Evr. 12:1.

Cuprins

[Celor ce se roagă]	5
Omilia 1	
Despre libertatea morală, că omul este liber din punct de vedere moral.	7
Omilia 2	
Despre inviolabilitatea libertății	17
Omilia 3	
Despre adevărata libertate și despre fals-numita libertate	25
Omilia a 4-a	
Despre modul în care putem rămâne liberi din punct de vedere moral.	35
Cum urmăm Mântuitorului Hristos	36
Omilia a 5-a	
Despre păcat	45
Care este pricina pentru care păcătuim	51
Că înșelarea vine din negrijă	53
Omilia a 6-a	
Despre pocăință.	57
Omilia a 7-a	
Că mântuirea se săvârșește prin harul lui Dumnezeu și prin voința omului.	63
Că trebuie să grăbim spre pocăință	66
Că obișnuința păcatului aduce moarte	71

Cum se cuvine să fie pocăința	73
Despre adevărata pocăință și despre roadele ei	76
Despre chemarea păcătoșilor de către Iubitorul de oameni Dumnezeu	78

Omilia a 8-a

Despre mărturisire.	81
Ce este mărturisirea?	84

Omilia a 9-a

Despre mărturisire.	95
Că mărturisirea este necesară.	95
Despre iertarea păcatelor	99
Cel ce păcătuiește trebuie să satisfacă dumnezeiasca dreptate	103
Că mărturisirea este folositoare din punct de vedere moral și duhovnicesc	108
Că mărturisirea trebuie să fie după o pregătire prealabilă	111

Omilia a 10-a

Despre Dumnezeiasca Împărtășire	115
Măreția și vrednicia Tainei Dumnezeieștii Împărtășiri	117
Cum trebuie să ne apropiem de împărtășirea cu Sfintele Taine	120
Caracterul celui ce se împărtășește cu vrednicie.	122
După Sfânta Euharistie	124

Cuvânt

despre datoriile noastre în fața Sfântului Altar . .	129
--	-----

Comenzi:
www.librariasophia.ro

Difuzare:
SUPERGRAPH
Str. Ion Minulescu nr. 36, sector 3,
031216, București
Tel.: 021-320.61.19; fax: 021-319.10.84
e-mail: contact@supergraph.ro
www.librariasophia.ro
www.sophia.ro

Vă așteptăm la
LIBRĂRIA SOPHIA
str. Bibescu Vodă nr. 19,
040151, București, sector 4
(lângă Facultatea de Teologie)
tel. 021-336.10.00; 0722.266.618
www.librariasophia.ro